

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Stan i struktura demograficzno-społeczna ludności w województwie dolnośląskim w świetle wyników NSP 2021

National Population and Housing Census 2021
Size, demographic and social structure of the population
in Dolnośląskie Voivodship in the light of the 2021 Census results

**Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021
Stan i struktura demograficzno-społeczna ludności w województwie
dolnośląskim w świetle wyników NSP 2021**

National Population and Housing Census 2021
Size, demographic and social structure of the population
in Dolnośląskie Voivodship in the light of the 2021 Census results

Urząd Statystyczny we Wrocławiu Statistical Office in Wrocław

Zespół Redakcyjny Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Editorial Board of Statistical Office in Wrocław

Przewodniczący

President

Halina Woźniak

Redaktor Główny

Editor-in-Chief

Aneta Madajczak

Członkowie

Members

Sławomir Banaszak, Leszek Cybulski, Joanna Gierak-Kieruzalska, Agata Girul, Agnieszka Ilczuk, Eliza Kawecka-Jung, Paweł Sobik, Elżbieta Stańczyk, Marta Woźniakiewicz (sekretarz/secretary), Joanna Zielińska

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Dolnośląski Ośrodek Badań Regionalnych

Statistical Office in Wrocław – Dolnośląskie Centre for Regional Surveys

pod kierunkiem

supervised by

Agnieszki Ilczuk

Autorzy opracowania

Editorial authors

Leszek Cybulski, Agata Girul, Aneta Madajczak, Elżbieta Stańczyk

Tłumaczenie (przedmowa i synteza)

Translation (preface and executive summary)

Grzegorz Pawlaczek

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Janusz Szlącza

ISBN 978–83-67627–03-0

Publikacja dostępna na stronie

Publications available on website

wroclaw.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data – please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji – tel. (22) 608 32 10, 608 38 10

Przedmowa

Przekazuję Państwu publikację „Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Stan i struktura demograficzno-społeczna ludności w województwie dolnośląskim w świetle wyników NSP 2021” opracowaną w Urzędzie Statystycznym we Wrocławiu. Publikacja prezentuje ostateczne wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, który został przeprowadzony w okresie od 1 kwietnia do 30 września 2021 r. według stanu na dzień 31 marca 2021 r. Analogiczne opracowania, wydawane również przez urzędy statystyczne w pozostałych województwach wraz z publikacjami opracowanymi przez Główny Urząd Statystyczny, stanowią bogaty zasób informacyjny poświęcony wynikom NSP 2021.

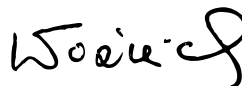
Przedstawiane w publikacji dane odnoszą się przede wszystkim do podstawowych przekrojów demograficznych i społecznych ludności związanych z płcią, wiekiem, stanem cywilnym, miejscem zamieszkania i wykształceniem. Ponadto publikacja zawiera informacje dotyczące niepełnosprawności mieszkańców, ruchu migracyjnego ludności oraz zasadniczych konsekwencji migracji dawnych i współczesnych, dotyczących struktury ludności według kraju urodzenia i kraju obywatelstwa, a także subiektywnych ocen tożsamościowych, związanych z odczuwaniem przynależności do grup narodowo-etnicznych i wyznaniowych.

Mam nadzieję że publikacja zainteresuje szerokie grono Czytelników, dostarczając wielu interesujących informacji opisujących społeczeństwo Dolnego Śląska i zmiany, jakie w nim zaszły w okresie międzyspisywym 2011–2021.

Polecam Państwa uwadze również inne publikacje dostępne na stronie internetowej Urzędu Statystycznego we Wrocławiu (wroclaw.stat.gov.pl), a także bogaty zasób informacji, w tym wyników spisów powszechnych, dostępny w Banku Danych Lokalnych GUS bdl.stat.gov.pl.

p.o. Dyrektora

Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Halina Woźniak

Wrocław, styczeń 2024 r.

Preface

I am presenting to you the publication „National Population and Housing Census 2021. Size, demographic and social structure of the population in Dolnośląskie Voivodship in the light of the 2021 Census results” prepared at the Statistical Office in Wrocław. The publication presents the final results of the 2021 National Census of Population and Housing, which was conducted from April 1 to September 30, 2021, according to the status as of March 31, 2021. Analogous reports, also issued by statistical offices in other voivodships, together with publications prepared by Statistics Poland, they constitute a rich source of information dedicated to the results of the 2021 National Census.

The data presented in the publication primarily relate to basic demographic and social cross-sections of the population associated with gender, age, marital status, place of residence, and education. Additionally, the publication contains information regarding the disability of residents, migratory movement of the population, and fundamental consequences of both historical and contemporary migrations, including the population structure based on country of birth and citizenship, as well as subjective identity assessments related to belonging to national-ethnic and religious groups.

I hope that the publication will be of interest to a wide range of readers, providing many interesting insights into the society of Lower Silesia and the changes that have occurred in the intercensus period of 2011–2021.

I also recommend other publications available on the website of the Statistical Office in Wrocław (wroclaw.stat.gov.pl), as well as the rich resource of information, including the results of general censuses, available in the Local Data Bank of Statistics Poland bdl.stat.gov.pl.

Acting Director
of the Statistical Office in Wrocław

Halina Woźniak

Wrocław, January 2024

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-) Dash	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Kropka (.) Dot	oznacza brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data is impossible or purposeless
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures to represent the decimal point

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
NSP	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań National Population and Housing Census
ok.	około approximately
tys.	tysiąc thousand
mln	milion
p. proc. pp	punkt procentowy percentage point

Spis treści

Contents

Przedmowa	5
Preface	6
Objaśnienia znaków umownych i ważniejsze skróty	7
Symbols and main abbreviations	
Spis treści	8
Contents	
Spis tablic	10
List of tables	
Spis wykresów	12
List charts	
Spis map	14
List of maps	
Synteza	16
Executive summary	
Rozdział 1. Stan i struktura demograficzna ludności	22
Chapter 1. Size and demographic structure of the population	
1.1. Stan ludności	22
1.1. Size of the population	
1.2. Ludność według płci i wieku	25
1.2. Population by sex and age	
1.3. Ludność według stanu cywilnego	33
1.3. Population by marital status	
Rozdział 2. Ludność według kraju urodzenia i obywatelstwa	38
Chapter 2. Population by country of birth and citizenship	
2.1. Ludność według kraju urodzenia	38
2.1. Population by country of birth	
2.2. Ludność według kraju obywatelstwa	47
2.2. Population by citizenship	
Rozdział 3. Wykształcenie ludności	52
Chapter 3. Education of the population	
3.1. Poziom wykształcenia ludności w latach 2011 i 2021	53
3.1. Education level of the population in 2011 and 2021	
3.2. Ludność według poziomu wykształcenia i płci	55
3.2. Population by educational level and sex	
3.3. Ludność według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania	58
3.3. Population by educational level and place of residence	
3.4. Ludność według poziomu wykształcenia i grup wieku	63
3.4. Population by educational level and age groups	
Rozdział 4. Osoby z niepełnosprawnościami	65
Chapter 4. Disabled persons	

Spis treści (dok.)

Contents (cont.)

Rozdział 5. Charakterystyka narodowo-etniczna ludności	75
Chapter 5. National-ethnic identity characteristics of the population	
5.1. Struktura narodowo-etniczna ludności	75
5.1. National-ethnic structure of the population	
5.2. Przynależność wyznaniowa	84
5.2. Religious affiliation	
Rozdział 6. Ludność w obiektach zbiorowego zakwaterowania	88
Chapter 6. Population in the collective living quarters	
Rozdział 7. Zasoby migracyjne	92
Chapter 7. Migration resources	
7.1. Migracje wewnętrzne ludności	93
7.1. Internal migration of the population	
7.2. Imigranci przebywający czasowo w województwie dolnośląskim	96
7.2. Immigrants staying temporarily in Dolnośląskie Voivodship	
7.3. Emigranci przebywający czasowo za granicą	102
7.3. Emigrants staying abroad temporarily	

Spis tablic

List of tables

Tablica 1.1. Ludność w miastach i na obszarach wiejskich według płci	22
Table 1.1. Population in urban and rural areas by sex	
Tablica 1.2. Ludność według biologicznych grup wieku	27
Table 1.2. Population by biological age groups	
Tablica 1.3. Ludność według ekonomicznych grup wieku	31
Table 1.3. Population by economic age groups	
Tablica 1.4. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w 2021 r.	35
Table 1.4. Population aged 15 years and more by marital status in 2021	
Tablica 2.1. Ludność według kraju urodzenia	38
Table 2.1. Population by country of birth	
Tablica 2.2. Ludność urodzona za granicą według kraju urodzenia	45
Table 2.2. Foreign-born population by country of birth	
Tablica 2.3. Ludność według kraju obywatelstwa i urodzenia	47
Table 2.3. Population by citizenship and country of birth	
Tablica 2.4. Ludność według krajów obywatelstwa	49
Table 2.4. Population by countries of citizenship	
Tablica 3.1. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia	54
Table 3.1. Population aged 13 and more by educational level	
Tablica 3.2. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci	57
Table 3.2. Population aged 13 and more by educational level and sex	
Tablica 3.3. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania	58
Table 3.3. Population aged 13 and more by educational level and a place of residence	
Tablica 3.4. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i grup wieku w 2021 r. ...	63
Table 3.4. Population aged 13 and more by educational level and age groups in 2021	
Tablica 4.1. Osoby z niepełnosprawnościami według miejsca zamieszkania, płci i kategorii niepełnosprawności w 2021 r.	67
Table 4.1. Disabled persons by place of residence, sex and category of disability in 2021	
Tablica 4.2. Osoby z niepełnosprawnościami w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci w 2021 r.	72
Table 4.2. Disabled persons aged 15 and more by educational level and sex in 2021	
Tablica 5.1. Ludność według identyfikacji narodowo-etnicznych w 2021 r.	76
Table 5.1. Population by the national-ethnic identities in 2021	
Tablica 5.2. Ludność według języka używanego w domu w 2021 r.	81
Table 5.2. Population by language used at home in 2021	
Tablica 5.3. Ludność według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego	86
Table 5.3. Population by the declaration of religious affiliation	
Tablica 6.1. Obiekty zbiorowego zakwaterowania oraz ludność w nich mieszkająca według kategorii obiektów w 2021 r.	89
Table 6.1. Collective living quarters and population living there by category of objects in 2021	

Spis tablic (dok.)

List of tables (cont.)

Tablica 7.1. Ludność na wsi i w miastach według okresu zamieszkiwania w miejscu aktualnego zamieszkania w 2021 r.	93
Table 7.1. Population in urban and rural areas by period of residence in the place of current residence in 2021	
Tablica 7.2. Ludność przybyła do miejscowości obecnego zamieszkania z innego miejsca w kraju według wieku w momencie migracji	95
Table 7.2. Population arrived to the place of current residence from another place in the country by age at the time of migration	
Tablica 7.3. Imigranci przebywający czasowo w województwie według powiatów i płci w 2021 r.	97
Table 7.3. Immigrants temporarily staying in voivodship by powiats and sex in 2021	
Tablica 7.4. Imigranci przebywający czasowo w województwie według ekonomicznych grup wieku i płci w 2021 r.	100
Table 7.4. Immigrants temporarily staying in voivodship by economic age groups and sex in 2021	
Tablica 7.5. Imigranci przebywający czasowo w województwie według grup krajów i płci w 2021 r. ...	101
Table 7.5. Immigrants temporarily staying in voivodship by country groups and sex in 2021	
Tablica 7.6. Emigranci przebywający czasowo za granicą według powiatów i płci w 2021 r.	104
Table 7.6. Emigrants staying abroad temporarily by powiats and sex in 2021	
Tablica 7.7. Emigranci przebywający czasowo za granicą według ekonomicznych grup wieku i płci w 2021 r.	106
Table 7.7. Emigrants staying abroad temporarily by economic age groups and sex in 2021	
Tablica 7.8. Emigranci przebywający czasowo za granicą według grup krajów i płci w 2021 r.	107
Table 7.8. Emigrants staying abroad temporarily by country groups and sex in 2021	

Spis wykresów

List charts

Wykres 1.1. Ludność według płci i wieku w 2021 r.	28
Chart 1.1. Population by sex and age in 2021	
Wykres 1.2. Ludność według grup wieku i płci w 2021 r.	29
Chart 1.2. Population by age groups and sex in 2021	
Wykres 1.3. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku	32
Chart 1.3. Structure of the population by economic age groups	
Wykres 1.4. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego i grup wieku w 2021 r.	34
Chart 1.4. Population aged 15 and more by marital status and age groups in 2021	
Wykres 1.5. Struktura ludności w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego	36
Chart 1.5. Structure of the population aged 15 and more by marital status	
Wykres 2.1. Ludność według miejsca urodzenia i płci w 2021 r.	40
Chart 2.1. Population by place of birth and sex in 2021	
Wykres 2.2. Struktura ludności urodzonej za granicą według krajów urodzenia	44
Chart 2.2. Structure of the foreign-born population by country of birth	
Wykres 2.3. Ludność z niepolskim obywatelstwem według krajów w 2021 r.	50
Chart 2.3. Population with non-Polish citizenship by country in 2021	
Wykres 3.1. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci	56
Chart 3.1. Population aged 13 and more by the level of education and sex	
Wykres 3.2. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia, płci oraz grup wieku w 2021 r.	64
Chart 3.2. Population aged 13 and more by the level of education, sex and age groups in 2021	
Wykres 4.1. Osoby z niepełnosprawnościami według miejsca zamieszkania, płci i kategorii niepełnosprawności w 2021 r.	66
Chart 4.1. Disabled persons by a place of residence, sex and category of disability in 2021	
Wykres 4.2. Udział osób z niepełnosprawnościami w ogólnej liczbie ludności danej grupy wieku	68
Chart 4.2. Percentage of disabled persons in total number of the population of age group	
Wykres 4.3. Osoby z niepełnosprawnościami w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w odniesieniu do ogółu ludności w 2021 r.	71
Chart 4.3. Disabled persons aged 15 and more by marital status in relation to the total population in 2021	
Wykres 4.4. Osoby z niepełnosprawnościami w wieku 15 lat i więcej według statusu na rynku pracy w odniesieniu do ogółu ludności w 2021 r.	73
Chart 4.4. Disabled persons aged 15 and more by labour market status in relation to the total population in 2021	
Wykres 5.1. Ludność według innych niż polska identyfikacji narodowo-etnicznych	77
Chart 5.1. Population by national and ethnic identifications other than Polish	
Wykres 5.2. Ludność według innego niż polski języka używanego w domu w 2021 r.	83
Chart 5.2. Population by language used at home other than Polish in 2021	
Wykres 5.3. Ludność według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego	85
Chart 5.3. Population by the declaration of religious affiliation	
Wykres 6.1. Struktura obiektów zbiorowego zakwaterowania według kategorii obiektów w 2021 r. ...	90
Chart 6.1. Structure of collective living quarters by category of objects in 2021	

Spis wykresów (dok.)

List charts (cont.)

Wykres 6.2. Struktura ludności w obiektach zbiorowego zakwaterowania według kategorii obiektów i płci w 2021 r.	91
Chart 6.2. Structure of the population in the collective living quarters by category of objects and sex in 2021	
Wykres 7.1. Ludność według okresu zamieszkiwania w miejscu aktualnego zamieszkania w 2021 r.	94
Chart 7.1. Population by period of residence in the place of current residence in 2021	
Wykres 7.2. Imigranci przebywający w województwie czasowo według płci i grup wieku w 2021 r.	100
Chart 7.2. Immigrants staying in voivodship temporarily by gender and age groups in 2021	
Wykres 7.3. Imigranci przebywający w województwie czasowo według kraju poprzedniego zamieszkania w 2021 r.	102
Chart 7.3. Immigrants staying in voivodship temporarily by country of permanent residence in 2021	
Wykres 7.4. Emigranci przebywający czasowo za granicą według płci i grup wieku w 2021 r.	106
Chart 7.4. Emigrants staying in Poland temporarily by sex and age groups in 2021	
Wykres 7.5. Emigranci przebywający za granicą czasowo według kraju przebywania w 2021 r.	108
Chart 7.5. Emigrants staying abroad temporarily by country of residence in 2021	

Spis map

List of maps

Mapa 1.1.	Gęstość zaludnienia w 2021 r.	23
Map 1.1.	Population density in 2021	
Mapa 1.2.	Zmiana liczby ludności w latach 2011–2021	24
Map 1.2.	Change in the number of the population in 2011–2021	
Mapa 1.3.	Współczynnik feminizacji w 2021 r.	26
Map 1.3.	Feminisation rate in 2021	
Mapa 1.4.	Indeks starości w 2021 r.	29
Map 1.4.	Ageing index in 2021	
Mapa 1.5.	Mediana wieku ludności według płci w 2021 r.	30
Map 1.5.	Median age of the population by sex in 2021	
Mapa 1.6.	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.	33
Map 1.6.	Population at non-working age per 100 persons at working age in 2021	
Mapa 1.7.	Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w 2021 r.	36
Map 1.7.	Population aged 15 and more by marital status in 2021	
Mapa 2.1.	Ludność urodzona za granicą według województw w 2021 r.	39
Map 2.1.	Foreign-born population by voivodships in 2021	
Mapa 2.2.	Udział osób w wieku 70 lat i więcej w ludności urodzonej za granicą według województw w 2021 r.	41
Map 2.2.	Share of people aged 70 and over in the population born abroad by voivodships in 2021	
Mapa 2.3.	Udział ludności urodzonej w Ukrainie, Kazachstanie, Białorusi i Rosji w ogólnej liczbie mieszkańców według powiatów w 2021 r.	42
Map 2.3.	Share of the population born in Ukraine, Kazakhstan, Belarus and Russia in the total number of inhabitants by powiats in 2021	
Mapa 2.4.	Udział ludności urodzonej za granicą w ogólnej liczbie mieszkańców według gmin w 2021 r.	43
Map 2.4.	Share of the foreign-born population in the total population by gminas in 2021	
Mapa 2.5.	Ludność z niepolskim obywatelstwem według województw zamieszkania w 2021 r.	48
Map 2.5.	Population with non-Polish citizenship by voivodship of residence in 2021	
Mapa 2.6.	Ludność z niepolskim obywatelstwem według gmin zamieszkania w 2021 r.	51
Map 2.6.	Population with non-Polish citizenship by gminas of residence in 2021	
Mapa 3.1.	Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i powiatów w 2021 r. ...	60
Map 3.1.	Population aged 13 and more by educational level and powiats in 2021	
Mapa 3.2.	Ludność w wieku 13 lat i więcej z wykształceniem wyższym według gmin w 2021 r.	62
Map 3.2.	Population aged 13 and more with tertiary education by gminas in 2021	
Mapa 4.1.	Zmiana liczby osób z niepełnosprawnościami w latach 2011–2021	66
Map 4.1.	Change in the number of disabled persons in 2011–2021	
Mapa 4.2.	Osoby z niepełnosprawnościami na 1 000 ludności w 2021 r.	69
Map 4.2.	Disabled persons per 1 000 population in 2021	
Mapa 4.3.	Osoby z niepełnosprawnościami w miastach na 1 000 ludności w 2021 r.	70
Map 4.3.	Disabled persons in urban areas per 1 000 population in 2021	
Mapa 4.4.	Osoby z niepełnosprawnościami na wsi na 1 000 ludności w 2021 r.	70
Map 4.4.	Disabled persons in rural areas per 1 000 population in 2021	

Spis map (dok.)

List of maps (cont.)

Mapa 4.5.	Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami według płci w 2021 r.	74
Map 4.5.	Employment rate of disabled persons by sex in 2021	
Mapa 5.1.	Ludność z innymi niż polska identyfikacjami narodowo-etnicznymi według powiatów w 2021 r.	79
Map 5.1.	Population with national and ethnic identifications other than Polish by powiats in 2021	
Mapa 7.1.	Imigranci przebywający czasowo w województwie w 2021 r.	97
Map 7.1.	Immigrants staying temporarily in voivodship in 2021	
Mapa 7.2.	Imigranci przebywający czasowo w województwie na 10 tys. mieszkańców	99
Map 7.2.	Immigrants staying temporarily in voivodship per 10 thousand residents	
Mapa 7.3.	Emigranci przebywający czasowo za granicą w 2021 r.	103
Map 7.3.	Emigrants staying abroad temporarily in 2021	
Mapa 7.4.	Emigranci przebywający czasowo za granicą na 10 tys. mieszkańców	105
Map 7.4.	Emigrants staying abroad temporarily per 10 thousand residents	

Synteza

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 r. wykazały, że w dniu 31 marca 2021 r. liczba ludności województwa dolnośląskiego wyniosła 2 904,9 tys. osób. Od ostatniego spisu powszechnego, tj. od dnia 31 marca 2011 r. liczba ludności zmniejszyła się o ponad 10 tys. osób, tj. o 0,4% (w Polsce zmniejszenie o 1,2%). Mniej ludności, w relacji do 2011 r., odnotowano w miastach (o ponad 63 tys. osób), podczas gdy na wsi więcej (o 53 tys. osób).

W okresie międzyspisowym, 2011–2021, w województwie dolnośląskim nie zmieniły się proporcje ludności według płci. Nadal mężczyźni stanowili 48,1% ogółu ludności w województwie, a kobiety 51,9%. Zmieniła się struktura wieku ludności, w tym odsetek/liczba osób w wieku 65 lat i więcej. Na przestrzeni lat 2011–2021 przybyło prawie 174 tys. osób w wieku 65 lat i więcej. Wzrost liczebny tej grupy osób można było zaobserwować zarówno na wsi (o 47,2%), jak i w miastach (o 43,5%) oraz zarówno wśród kobiet (o 36,8%), jak i wśród mężczyzn (o 57,7%). Średni wiek statystycznego mieszkańca województwa dolnośląskiego w 2021 r. wyniósł 42 lata; dla kobiet – 43 lata; dla mężczyzn – 40 lat.

W województwie dolnośląskim sukcesywnie malała liczba osób urodzonych za granicą. Jeszcze w 2002 r. było ich 189,1 tys., a region zamieszkiwała prawie co 4. osoba z tej grupy, gdyż województwo po II wojnie światowej przyjęło najwięcej osób przesiedlonych z obszarów nieznajdujących się w obecnych granicach Polski. Kolejny spis ludności wykazał spadek liczby urodzonych za granicą do 143,1 tys. (o 24,3%). W kraju wystąpił znacznie mniejszy spadek (o 12,9%). Na Dolnym Śląsku mieszkała prawie co 5. w Polsce osoba urodzona za granicą. W świetle wyników NSP 2021 grupa ta zmniejszyła się o dalsze 27,7% do poziomu 103,5 tys., natomiast w Polsce zwiększyła się o 10,6% i w rezultacie ogólna liczba tych osób była niemal 7,5 razy większa niż na Dolnym Śląsku. Region utrzymał 1. pozycję w kraju zarówno pod względem odsetka tych osób w ogólnej populacji (3,6%), jak i w ujęciu liczb bezwzględnych, gdzie jednak ta przewaga nad plasującym się na 2. pozycji Mazowszem, znacznie zmaleła – w 2011 r. wynosiła 2,4 razy, a w 2021 r. liczebności były prawie równe. Przyczyną jest podeszły wiek repatriantów. W 2011 r. 5 na każdych 6 osób urodzonych za granicą miało 60 lat i więcej, natomiast 10 lat później ta sama grupa (70 lat i więcej) liczyła już tylko 51,8% tej zbiorowości. Udział osób urodzonych za granicą zmienia się także dlatego, że w okresie międzyspisowym napłynęła duża liczba młodszych osób urodzonych za granicą, np. obcokrajowców z prawem stałego pobytu, albo dzieci polskich pracowników czasowych. Najwięcej osób pochodzi z terenów obecnej Ukrainy (41,6%), Niemiec (12,8%) oraz Wielkiej Brytanii (9,4% – ta grupa osób zanotowała szczególnie duży wzrost).

W województwie dolnośląskim osiedliło się na pobyt stały 14,5 tys. cudzoziemców. Niemal wszyscy urodzili się poza Polską, co oznacza, że co 7. mieszkaniec województwa urodzony za granicą nie miał polskiego obywatelstwa. Dane nie dotyczą obcokrajowców czasowo zamieszkałych na Dolnym Śląsku, których liczba jest znacznie większa. Ponad połowę tej grupy (58,3%) stanowili obywatele Ukrainy (8,4 tys.), wyprzedzając Białorusinów (1,9 tys.) oraz Rosjan i Niemców (po 0,5 tys.). Zarówno w liczbach bezwzględnych, jak i ujęciu względnym Dolny Śląsk (co 200. mieszkaniec był cudzoziemcem) ustępował jedynie Mazowszu (co 158.).

W momencie NSP 2021 roku liczba ludności województwa dolnośląskiego w wieku 13 lat i więcej – dla której ustalany był poziom wykształcenia – liczyła 2 534,2 tys. osób i była mniejsza o 1,2% w porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. Natomiast dynamiczny wzrost (o 47,4%) miał miejsce w przypadku zbiorowości osób z wykształceniem wyższym (640,9 tys. osób). Odsetek osób z wykształceniem wyższym wyniósł 25,3% (w 2011 r. – 17,0%).

Udział absolwentów szkół średnich (łącznie z policealnymi) uległ niewielkiemu zwiększeniu – w 2021 r. wyniósł 34,8% (w 2011 r. – 32,7%), a udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym – zmniejszeniu (z 21,4% w 2011 r. do 20,7% w 2021 r.).

W ostatnim okresie międzyspisowym znacząco obniżył się udział osób z wykształceniem podstawowym z 17,0% w 2011 r. do 10,7% w 2021 r.

Struktura ludności według poziomu wykształcenia nadal znacząco różniła się w zależności od płci. W 2021 r. wśród ogółu kobiet 28,7% ukończyło szkoły wyższe, a wśród mężczyzn udział ten wyniósł 21,5%. Natomiast więcej mężczyzn niż kobiet deklarowało wykształcenie zasadnicze zawodowe/branżowe (25,4% wobec 16,4% wśród kobiet).

W miastach w porównaniu do wsi odnotowano nadal większy udział osób z wykształceniem wyższym (odpowiednio 28,1%, wobec 19,2% na wsi). Natomiast w miastach w porównaniu do wsi zdecydowanie mniejszy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub branżowym oraz ukończonym podstawowym.

Liczba osób z niepełnosprawnościami w województwie dolnośląskim, na podstawie wyników spisu 2021, wyniosła 405,4 tys., co stanowiło 14,0% ogólnej liczby ludności województwa (w 2011 r. – 13,2%; w kraju w 2021 r. – 14,3%). Liczebność omawianej zbiorowości w okresie międzyspisowym zwiększyła się w województwie o 21,6 tys. osób. W strukturze osób niepełnosprawnych, osoby z niepełnosprawnością prawną stanowiły 63,1% (w 2011 r. – 66,1%), a z niepełnosprawnością tylko biologiczną – 36,9% (w 2011 r. – 33,9%). Wśród powiatów województwa dolnośląskiego największą liczbą osób z niepełnosprawnościami w przeliczeniu na 1 000 ludności charakteryzowały się miasta na prawach powiatu Wałbrzych i Jelenia Góra (odpowiednio 223 i 197) oraz powiat górowski (197).

Spis ludności w 2021 r. wykazał istnienie w województwie dolnośląskim 177 wspólnot etnicznych liczących co najmniej 3 osoby. Tylko 15 z nich obejmowało 1 000 osób i więcej. W trakcie spisu można było podać 2 identyfikacje narodowo-etniczne. Chociaż mieszkańcy województwa deklarujący posiadanie niepolskiej tożsamości narodowej stanowili 2,15% ogólnej populacji, to nieposiadający polskiej identyfikacji narodowo-etnicznej mieli udział wynoszący 0,75%. Tym samym 62,4 tys. osób odczuwało przynależność do niepolskich grup etnicznych, ale tylko dla 21,7 tys. osób była to wyłączna, jedyna wykazywana narodowość. Większość z nich stanowili obywatele innych państw, których w regionie zamieszkiwało 14,5 tys. Do niepolskich grup etnicznych zaliczono m.in. Ślązaków i Kaszubów, którzy na ogół deklarowali tę przynależność etniczną wraz z posiadaniem narodowości polskiej. Skoncentrowanie terytorialne tych 2 bardzo licznych grup poza Dolnym Śląskiem spowodowało (w kraju obejmowały 775,9 tys. z 1 404,7 tys. osób z niepolską identyfikacją, a w regionie 4,4 tys. z 62,4 tys.), że struktura grup mniejszościowych w województwie poważnie różniła się od ogólnopolskiej. Największy udział dotyczył grupy ukraińskiej (15,8%), a na kolejnych miejscach wykazano tożsamość niemiecką (14,4%) oraz łemkowską (8,8%). Dolny Śląsk skupia 40,4% polskich Łemków i zajmuje zdecydowanie 1. miejsce w kraju. Zajmuje także 1. pozycję w kraju w przypadku mniej licznych grup narodowościowych, jak grecka, koreańska i bośniacka.

Mieszkańcy Dolnego Śląska posługiwali się w domu 136 językami (co najmniej 3 osoby). Często język obcy był językiem domowym dla etnicznych Polaków, zwłaszcza w przypadku małżeństw mieszanych. Łącznie 115,6 tys. osób rozmawiało ze sobą używając języka obcego – zdecydowana większość jednocześnie z językiem polskim, a tylko 10,6 tys. posługiwało się wyłącznie językiem obcym. Dominował język angielski (56,7%) przed niemieckim (20,3%), ukraińskim (6,3%), rosyjskim (6,2%) i włoskim (3,0%).

Wyrazem zmieniającej się roli religii w okresie międzyspisowym były odnotowane duże zmiany dotyczące z jednej strony odmowy odpowiedzi na pytanie o wyznanie, a z drugiej strony deklaracji o braku przynależności do jakiegokolwiek wyznania. W 2011 r. odmówiło odpowiedzi 10,7% respondentów, a w 2021 r. udział ten wzrósł do 23,4%. Wśród odpowiadających na pytanie odsetek osób deklarujących bezwyznaniowość wzrósł z 4,1% do 13,1%, co było najwyższym wskaźnikiem w kraju. Tylko 1,6% osób odpowiadających na pytanie wykazywało przynależność do innych wspólnot wyznaniowych niż Kościół rzymskokatolicki, do którego przynależność zadeklarowało 85,3% respondentów. W rezultacie na 1 wyznawcę religii mniejszościowej przypadało 53 katolików obrządku łacińskiego. Średnia krajowa wynosiła 58 osób.

Podczas spisu powszechnego w 2021 r. otrzymano informacje z 3 277 obiektów zbiorowego zakwaterowania, a liczba osób w nich przebywających bez względu na charakter i czas zamieszkania wyniosła 24 501 osób. Oznacza to spadek w porównaniu do spisu z 2011 r. o 3,8 tys. osób tj. o 13,4%. Pomimo spadku ogólnej liczby mieszkańców obiektów zbiorowego zakwaterowania, w niektórych typach obiektów

wystąpił wzrost liczby przebywających w nich osób. Dotyczy to przede wszystkim obiektów zaliczanych do kategorii tymczasowego schronienia – wzrost o 24,2%.

Pod względem ogólnej liczby obiektów zbiorowego zakwaterowania województwo dolnośląskie zajmowało w 2021 r. 3. miejsce w kraju, a pod względem liczby obiektów zakwalifikowanych do kategorii „Nauka i praca” – 2. miejsce.

W ogólnej liczbie obiektów zbiorowego zakwaterowania, w których przebywały osoby, najliczniej występowały obiekty związane z nauką i pracą, których było 2 181, tj. 66,6% wszystkich OZZ.

Nową kategorią obiektów zbiorowego zakwaterowania, ujętą w NSP 2021 r. były mieszkania chronione (treningowe, wspierane, do usamodzielnienia). Odnotowano 98 takich mieszkań, a zostało w nich spisanych 316 osób.

W świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań NSP 2021 województwo dolnośląskie wyróżniało się na tle pozostałych województw najwyższym udziałem ludności napływowej (48%). 88,2% ludności przybyłej w latach 2011–2021 poprzednim miejscem zamieszkania było inne miejsce w kraju (367,6 tys. osób), a tylko dla 11,5% (47,9 tys.) – zagranica.

Wyniki NSP 2021 potwierdziły obserwowany w ostatnich latach, zarówno w skali całego kraju, jak i na Dolnym Śląsku, wzrost liczby stałych mieszkańców innych krajów przebywających w Polsce czasowo. Odmienne niż w 2011 r., napływ migracyjny zza granicy przewyższał odpływ migracyjny za granicę. Poza granicami Polski przebywało czasowo 122,0 tys. Dolnoślązaków (tj. osób posiadających stałe zameldowanie w województwie dolnośląskim), natomiast na obszarze województwa przebywało czasowo 156,3 tys. Imigrantów, osób, które przybyły z zagranicy na pobyt czasowy (w 2011 r. spisano 181,5 tys. emigrantów z województwa dolnośląskiego oraz 3,6 tys. imigrantów). W zbiorowości emigrantów zdecydowaną większość stanowili migranci długookresowi, czyli przebywający w nowym miejscu zamieszkania 12 miesięcy i dłużej (ponad 90%), podczas gdy w zbiorowości imigrantów długookresowe migracje stanowiły dużo mniejszy odsetek (20%).

Emigranci charakteryzowali się również odmienną strukturą według płci niż imigranci. Dane spisu w 2021 r., wykazały, podobnie jak w 2011 r., że wśród ogółu emigrantów nieznacznie dominowały kobiety – 52,8% (wśród imigrantów przeważali mężczyźni; kobiety stanowiły tylko 40,7%). Zjawisko migracji (emigracji i imigracji) w większym stopniu objęło osoby w wieku produkcyjnym i w mniejszym osoby w wieku poprodukcyjnym, niż wynikałoby to z ich udziału w ogólnej liczbie ludności województwa.

Migracje zagraniczne nadal mają zdecydowanie charakter europejski – ok. 80% migrantów przemieszczało się w obrębie krajów europejskich. Do głównych krajów przyjmujących Dolnoślązaków należały: Niemcy, Wielka Brytania, Irlandia oraz Holandia, a najliczniejszą grupą przybyłych z zagranicy i przebywających czasowo na obszarze Dolnego Śląska stanowili głównie mieszkańcy Ukrainy oraz w dalszej kolejności mieszkańcy Białorusi i Korei Południowej.

Executive summary

The results of the National Census of Population and Housing 2021 showed that as of March 31, 2021, the population of the Dolnośląskie Voivodship was 2,904.9 thousand people. Since the last census, i.e., since March 31, 2011, the population has decreased by over 10 thousand people, or 0.4% (in Poland, a decrease of 1.2%). A decrease in population, relative to 2011, was recorded in cities (by over 63 thousand people less), while in rural areas there was more (by 53 thousand people).

During the inter-census period, from 2011 to 2021, the proportions of the population by gender in the Dolnośląskie Voivodship remained unchanged. Men still constituted 48.1% of the total population in the voivodship, and women 51.9%. However, there was a change in the age structure of the population, including the percentage/number of people aged 65 and over. Over the years 2011–2021, the number of people aged 65 and over increased by almost 174 thousand. The increase in the number of people in this age group could be observed both in rural areas (by 47.2%) and in cities (by 43.5%), and simultaneously among women (by 36.8%) and men (by 57.7%). The average age of the statistical resident of the Dolnośląskie Voivodship in 2021 was 42 years; for women – 43 years; for men – 40 years.

In the Dolnośląskie Voivodship, the number of people born abroad has been gradually decreasing. In 2002, there were 189.1 thousand such persons, and nearly every 4th person in this group resided in the region, as the voivodship had accepted the highest number of resettled persons from areas not within the current borders of Poland after World War II. Subsequent population censuses revealed a decrease in the number of foreign-born persons to 143.1 thousand (a decline of 24.3%) – in the country, the decrease was significantly smaller (12.9%). In Lower Silesia, there lived almost one in five people born abroad in Poland.

According to the latest census results, this group further decreased by 27.7% to 103.5 thousand, while in Poland, it increased by 10.6%, resulting in the overall number of these people being almost 7.5 times larger than in Lower Silesia. The region maintained the 1st position in the country both in terms of the percentage of these persons in the general population (3.6%) and in absolute numbers. However, its lead over the second-ranked Mazovia diminished significantly – in 2011, it was 2.4 times, and in 2021, the numbers were nearly equal. This is attributed to the advanced age of repatriates. In 2011, 5 out of every 6 foreign-born individuals were 60 years and older, while a decade later, the same age group (70 years and older) accounted for only 51.8% of this population. The share of foreign-born people is also changing because, during the inter-census period, a large number of younger people born abroad, such as foreign nationals with permanent residence rights or children of Polish temporary workers, have arrived. The majority of these people come from the current territory of Ukraine (41.6%), Germany (12.8%), and the United Kingdom (9.4% – this group experienced a particularly significant increase).

In the Dolnośląskie Voivodship, 14.5 thousand foreigners settled permanently. Almost all of them were born outside of Poland, meaning that every 7th resident born abroad in the region did not hold Polish citizenship. These data do not include temporarily residing foreign nationals in the region, whose numbers are much higher. Ukrainians accounted for more than half of this group (58.3%), with 8.4 thousand persons, surpassing Belarusians (1.9 thousand) as well as Russians and Germans (0.5 thousand each). Both in absolute numbers and relative terms, Lower Silesia (every 200th resident being a foreigner) was surpassed only by Mazovia (every 158th resident).

At the time of the 2021 National Census, the population of the Dolnośląskie Voivodship aged 13 and above, for whom the level of education was determined, amounted to 2,534.2 thousand people, which was 1.2% less compared to the 2011 Census results. Meanwhile, there was a dynamic increase (by 47.4%) in the group of persons with higher education (640.9 thousand people). The percentage of people with higher education reached 25.3% (compared to 17.0% in 2011).

The proportion of secondary school graduates (including vocational schools) slightly increased – in 2021, it was 34.8% (compared to 32.7% in 2011), while the proportion of people with vocational/branch-specific education decreased from 21.4% in 2011 to 20.7% in 2021.

In the recent inter-census period, the proportion of people with elementary education significantly decreased from 17.0% in 2011 to 10.7% in 2021.

The population structure based on education level still significantly differed by gender. In 2021, among women, 28.7% completed higher education, while among men, this participation was 21.5%. However, more men than women declared vocational/branch-specific education (25.4% compared to 16.4% among women).

In urban areas, compared to rural areas, a higher proportion of people with higher education was still observed (28.1% compared to 19.2% rural areas), while the share of people with basic vocational or sectoral education and completed primary education was much smaller).

The number of people with disabilities in the Dolnośląskie Voivodship, based on the 2021 Census results, was 405.4 thousand, accounting for 14.0% of the total population of the voivodship (compared to 13.2% in 2011, and 14.3% nationwide in 2021). The number of people with disabilities in the inter-census period increased by 21.6 thousand people in the voivodship. In the structure of people with disabilities, those with legal disabilities constituted 63.1% (compared to 66.1% in 2011), while those with only biological disabilities accounted for 36.9% (compared to 33.9% in 2011). Among the powiats of the Dolnośląskie Voivodship, the cities with powiat status of Wałbrzych and Jelenia Góra (223 and 197, respectively) had the highest number of people with disabilities per 1000 population.

The Population Census revealed the existence of 177 ethnic communities in the Dolnośląskie Voivodship, each consisting of at least 3 persons. Only 15 of them included 1,000 people or more. During the census, respondents could indicate up to 2 national-ethnic identifications. While residents declaring non-Polish national identity constituted 2.15% of the general population, those without Polish national-ethnic identification accounted for 0.75%. Consequently, 62.4 thousand people identified with non-Polish ethnic groups, but only for 21.7 thousand this was the exclusive and sole nationality declared. The majority of them were citizens of other countries, with 14.5 thousand residing in the region. Ethnic groups included Silesians and Kashubians, who generally declared this ethnic affiliation along with Polish nationality. The territorial concentration of these two very numerous groups outside Lower Silesia (in the country, they comprised 775.9 thousand out of 1404.7 thousand people with non-Polish identification, and in the region, 4.4 thousand out of 62.4 thousand) led to a significant difference in the structure of minority groups in the voivodship compared to the national level. The largest share pertained to the Ukrainian group (15.8%), followed by German identity (14.4%) and Lemko identity (8.8%). Lower Silesia is home to 40.4% of Polish Lemkos, holding the top position in the country. It also takes the 1st place in country for less numerous nationalities, such as Greek, Korean, and Bosnian.

The residents of Lower Silesia spoke 136 languages at home (with at least 3 speakers). Foreign languages were often the home language for ethnic Poles, especially in mixed marriages. In total, 115.6 thousand people communicated in different languages – the vast majority simultaneously in Polish and a foreign language, and only 10.6 thousand exclusively in a foreign language. English dominated (56.7%), followed by German (20.3%), Ukrainian (6.3%), Russian (6.2%), and Italian (3.0%).

Changes in the role of religion were reflected in large changes recorded during the inter-census period concerning both the refusal to answer questions about faith and the declaration of no affiliation with any religion. In 2011, 10.7% of respondents refused to answer, and in 2021, this share increased to 23.4%. Among those answering the question, the percentage of people declaring atheism rose from 4.1% to 13.1%, the highest rate in the country. Only 1.6% of people responding to the question reported belonging to religious communities other than the Roman Catholic Church to which 85.3% of respondents declared their affiliation. As a result, for every 1 follower of a minority religion, there were 53 Latin-rite Catholics. The national average was 58 people.

During the 2021 National Census, information was obtained from 3,277 collective accommodation establishments, and the total number of people residing in them, regardless of the nature and duration of their stay, was 24,501. This represents a decrease compared to the previous census in 2011 by 3,800

people, or 13.4%. Despite the overall decline in the number of residents in collective accommodation establishments, some types of establishments experienced an increase in the number of people staying in them. This was particularly notable in collective accommodation establishments categorised as temporary shelters, with an increase of 24.2%.

In terms of the total number of collective accommodation establishments, the dolnośląskie voivodship ranked 3rd in the country in 2021. However, when considering the number of establishments classified under the category of „Education and Employment,” it held the 2nd position.

Among the total number of collective accommodation establishments with residents, those associated with education and employment were the most numerous, comprising 2,181 establishments, or 66.6% of all collective accommodation establishments.

A new category of collective accommodation establishments included in the 2021 survey was sheltered dwellings (training, assisted, for independent living), with 98 such establishments and a total of 316 residents were registered in them.

According to the results of the 2021 National Census of Population and Housing, the Dolnośląskie Voivodship stood out among the other voivodships with the highest proportion of incoming population (48%). For 88% of the incoming population between 2011 and 2021 (367.6 thousand people), their previous place of residence was another location within Poland, while only 11.5% (47.9 thousand) came from abroad.

The 2021 Census results confirmed the observed trend in recent years, both at the national level and in Lower Silesia, of an increase in the number of permanent residents from other countries staying temporarily in Poland. Unlike in 2011, the migratory inflow from abroad surpassed the outflow. Temporarily, 122.0 thousand residents of Lower Silesia (people with permanent registration in the voivodship) were staying outside Poland, while temporarily in the voivodship, there were 156.3 thousand immigrants, people who arrived from abroad for a temporary stay (in 2011, 181.5 thousand emigrants from the Dolnośląskie Voivodship and 3.6 thousand migrants were recorded). The majority of emigrants were long-term migrants, residing in their new place of residence for 12 months or longer (over 90%), while in the immigrant community, long-term migrations constituted a much smaller percentage (20%).

Emigrants also had a different gender structure compared to immigrants. Census data in 2021, similar to 2011, showed that among the total number of emigrants, women slightly outnumbered men – 52.8% (among immigrants, men predominated, and women constituted only 40.7%). Migration phenomena (emigration and immigration) affected people in the working-age group to a greater extent and those in the post-working-age group to a lesser extent than would be expected based on their share in the general population of the voivodship. International migrations continued to have a distinctly European character; approximately 80% of migrants moved within European countries. The main countries receiving residents of Lower Silesia included Germany, the United Kingdom, Ireland, and the Netherlands. The most numerous group arriving from abroad and staying temporarily in Lower Silesia mainly consisted of residents of Ukraine, followed by residents of Belarus and South Korea.

Rozdział 1

Chapter 1

Stan i struktura demograficzna ludności

Size and demographic structure of the population

1.1. Stan ludności

1.1. Size of the population

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 r. wykazały, że w dniu 31 marca 2021 r. liczba ludności województwa dolnośląskiego wyniosła 2 904,9 tys. osób. Od ostatniego spisu powszechnego, tj. od dnia 31 marca 2011 r. liczba ludności zmniejszyła się o ponad 10 tys. osób, tj. o 0,4% (w Polsce spadek o 1,2%). Na zmniejszenie się liczby ludności w województwie miało wpływ zmniejszenie się o ponad 63 tys. osób liczby ludności w miastach, podczas gdy liczba ludności na wsi, w świetle wyników spisu, zwiększyła się o 53 tys. osób. W 2021 roku ludność miejska stanowiła 68,0% ogółu ludności (w 2011 r. udział ten był wyższy i wynosił 69,9%), a ludność wiejska – 32,0% (w 2011 r. – 30,1%). Zwiększenie liczby ludności wiejskiej na niekorzyść miast w dużej mierze było spowodowane rozwojem stref podmiejskich (najczęściej skupionych wokół dużych miast), na których osiedlili się m.in. byli mieszkańcy miast, w szczególności osoby w młodym wieku, przybywające z obszarów peryferyjnych województwa w związku z pracą lub nauką. W okresie międzyspisywym stopa przyrostu ludności wiejskiej wyniosła 6,0%, podczas gdy w miastach stopa ubytku kształtowała się na poziomie minus 3,1% (w kraju odpowiednio wzrost o 1,2% na wsi i spadek o 2,8% w miastach).

Kategoria ludności według definicji krajowej. W kategorii tej są ujmowani stali mieszkańcy Polski, w tym osoby, które przebywają czasowo za granicą (bez względu na okres przebywania), ale zachowały stałe zameldowanie w Polsce, nie są natomiast ujmowani imigranci przebywający w Polsce czasowo.

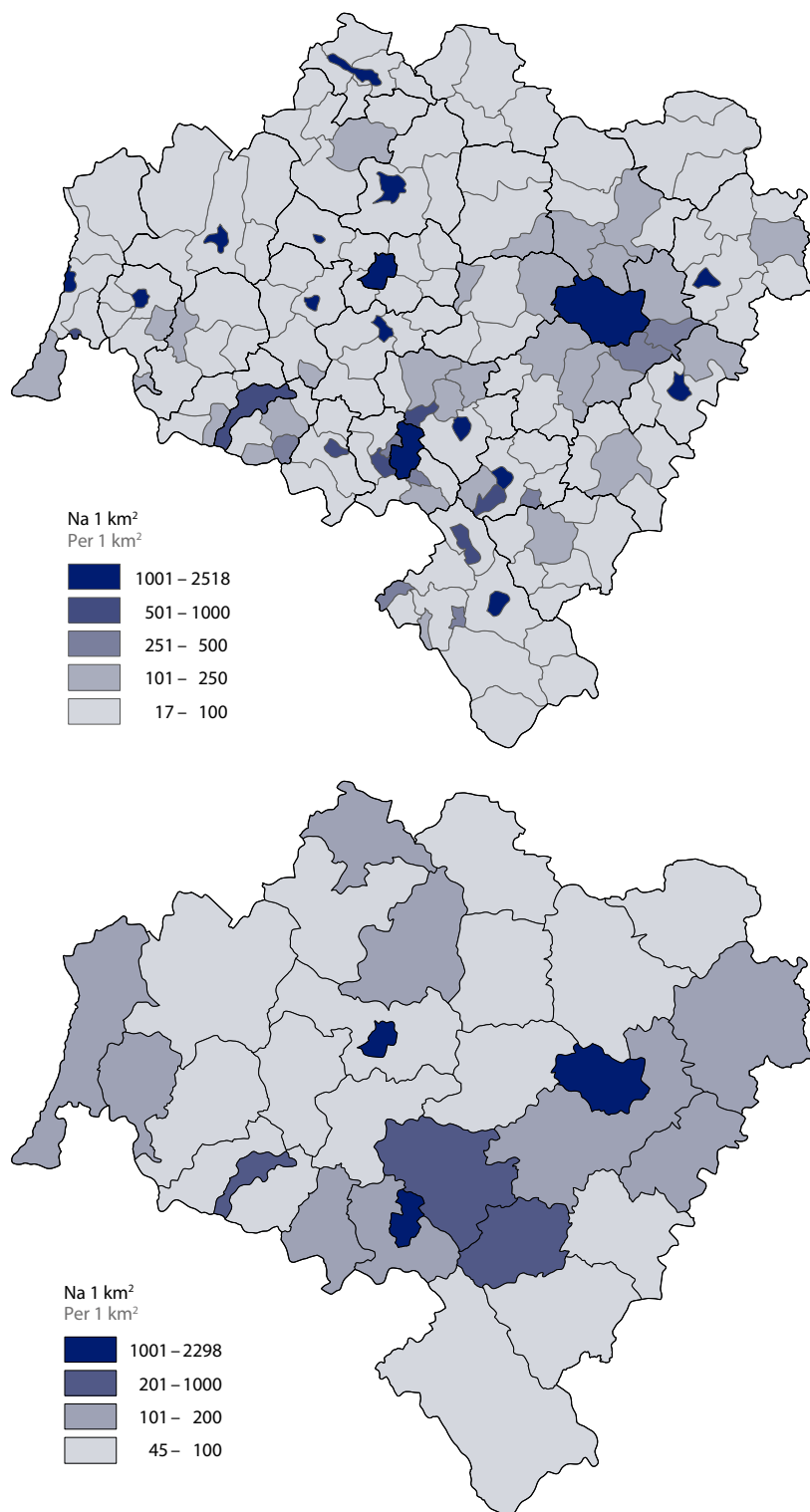
Tablica 1.1. Ludność w miastach i na obszarach wiejskich według płci

Table 1.1. Population in urban and rural areas by sex

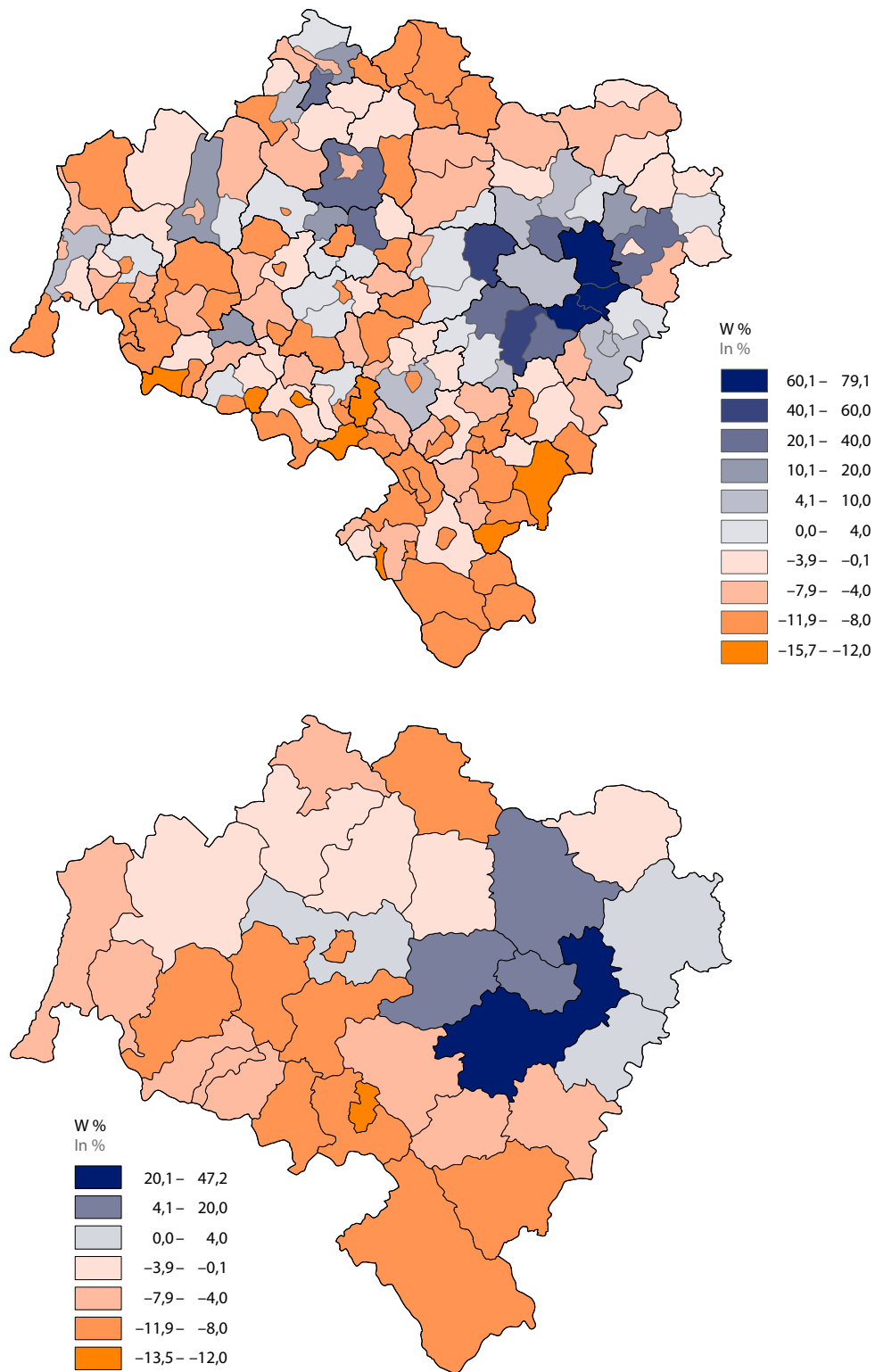
Wyszczególnienie Specification	2011		2021		2011 = 100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	
Ogółem Total	2 915 241	100,0	2 904 894	100,0	99,6
Kobiety Females	1 512 780	51,9	1 508 399	51,9	99,7
Mężczyźni Males	1 402 461	48,1	1 396 495	48,1	99,6
Miasta Urban areas	2 037 736	100,0	1 974 331	100,0	96,9
Kobiety Females	1 072 094	52,6	1 041 578	52,8	97,2
Mężczyźni Males	965 642	47,4	932 753	47,2	96,6
Wieś Rural areas	877 505	100,0	930 563	100,0	106,0
Kobiety Females	440 686	50,2	466 821	50,2	105,9
Mężczyźni Males	436 819	49,8	463 742	49,8	106,2

Mapa 1.1. Gęstość zaludnienia w 2021 r.

Map 1.1. Population density in 2021

Mapa 1.2. Zmiana liczby ludności w latach 2011–2021
 Map 1.2. Change in the number of the population in 2011–2021

Gęstość zaludnienia, tj. liczba osób, która przypada na 1 km² powierzchni województwa, wyniosła (podobnie jak w 2011 r.) 146 osób. Wskaźnik ten kształtował się na poziomie znacznie wyższym w miastach (906 osób na 1 km², w 2011 r. – 923 osoby) niż na wsi (52 osoby na 1 km² wobec 49 w 2011 r.). Najwyższy wskaźnik gęstości zaludnienia wynoszący powyżej 2 tys. osób na 1 km² odnotowano w miastach: Świdnica (2 518 osób/km² wobec 2 777 osób/km² w 2011 r.), Chojnów (2 400 osób/km² wobec 2 701 osób/km²) i Wrocław (2 298 osób/km² wobec 2 152 osoby/km²). Z kolei w mieście Zgorzelec gęstość zaludnienia ukształtowała się na poziomie 1 887 osób/km², kiedy w 2011 r. była wyższa i wyniosła 2 048 osób/km². Gminami o najmniejszym zagęszczeniu ludności (poniżej 30 osób/km²) były następujące gminy o charakterze wiejskim: Osiecznica (17 osób/km²), Gromadka (19 osób/km²) i Jemielnio (23 osoby/km²) oraz gmina miejsko-wiejska Węglińiec (24 osoby/km²).

Największymi pod względem liczby ludności gminami w województwie dolnośląskim były miasta: Wrocław (672,9 tys. osób, tj. 23,2% ogółu ludności województwa), Wałbrzych (104,4 tys., tj. 3,6%), Legnica (94,9 tys., tj. 3,3%) i Jelenia Góra (77,3 tys., tj. 2,7%). Z kolei najmniejszymi gminami, z liczbą mieszkańców poniżej 2 tys. osób, były gminy wiejskie Platerówka (1 557 osób) i Lewin Kłodzki (1 968 osób). Zmiany w stanie liczebnym ludności, zaobserwowane w latach 2011–2021, były zróżnicowane w poszczególnych gminach. Wśród 169 gmin województwa dolnośląskiego zmniejszenie liczby ludności odnotowano w 125 gminach, w tym największy spadek liczby ludności dotyczył gmin miejskich: Duszniki-Zdrój (spadek o 15,7%), Szklarska Poręba (o 15,3%) i Wałbrzych (o 13,5%) oraz gminy miejsko-wiejskiej Mieroszów (o 13,7%). Obniżenie liczby ludności odnotowano także w dwóch innych miastach spośród największych w województwie pod względem liczby ludności – Legnicy (spadek o 8,1%) i Jeleniej Górze (o 7,8%). Natomiast wzrost liczby ludności odnotowano w województwie w 44 gminach. Znaczący wzrost liczby ludności dotyczył następujących trzech gmin: Czernicy (o 79,1%) oraz Siechnic i Długołęki (po 70,0%). W następnej kolejności były gminy: Miękinia (wzrost o 48,6%), Kobierzyce (o 40,8%), Żórawina (o 39,0%) i Kąty Wrocławskie (o 36,0%). Wszystkie wymienione gminy, gdzie notowano przyrost liczby ludności, należały do gmin sąsiadujących bezpośrednio ze stolicą województwa – Wrocławiem. Co ciekawe, Wrocław (odmiennie niż w Jeleniej Górze, Wałbrzychu i Legnicy) również należał do miast, gdzie na przestrzeni lat 2011–2021 odnotowano wzrost liczby ludności (o 6,8%).

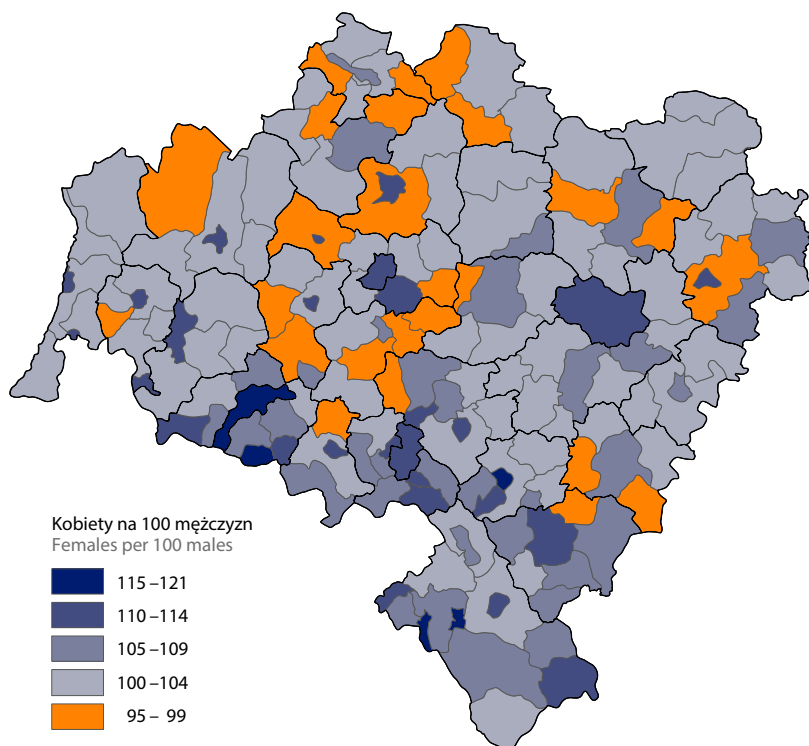
1.2. Ludność według płci i wieku

1.2. Population by sex and age

W okresie międzypisowym, na przestrzeni lat 2011–2021, w województwie dolnośląskim nie zmieniły się proporcje ludności według płci (w kraju obserwowano niewielką zmianę w strukturze według płci, tj. wzrost o 0,1 p.proc. na rzecz wyższego udziału kobiet). Nadal mężczyźni stanowili 48,1% ogółu ludności w województwie dolnośląskim, a kobiety 51,9%. Tym samym współczynnik feminizacji nie zmienił się; w 2021 r. (według stanu na dzień 31 marca) na 100 mężczyzn przypadło 108 kobiet (w Polsce – 107). Najwyższym współczynnikiem feminizacji charakteryzowały się szczególnie miasta takie jak: Polanica-Zdrój (121 wobec 120 w 2011 r.), Karpacz (118 wobec 114), Duszniki-Zdrój (116 wobec 114), Dzierżoniów (115 wobec 113). W przypadku miast na prawach powiatu współczynnik feminizacji kształtował się na następującym poziomie: Wrocław (113 wobec 114 w 2011 r.), Wałbrzych (113 wobec 112), Jelenia Góra (115 wobec 114) i Legnica (112 wobec 111). Wśród 169 gmin tylko w 25 z nich odnotowano nadwyżkę mężczyzn nad kobietami. Najwyższe wartości wskaźnika maskulinizacji (tj. liczby mężczyzn przypadających na 100 kobiet) odnotowano w następujących gminach o charakterze wiejskim: Pęcław (105), Platerówka (104) oraz Zawonia, Oleśnica, Kondratowice, Niechlów, Żukowice, Pielgrzymka (po 103).

Mapa 1.3. Współczynnik feminizacji w 2021 r.

Map 1.3. Feminisation rate in 2021

Wiek osób określa się liczbą lat ukończonych, ustaloną poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z datą przeprowadzenia spisu (tzw. momentem krytycznym, tj. 31 marca 2021 roku).

Wyniki spisów 2011 i 2021 w zakresie struktury wieku ludności różnią się znacząco. Przesuwanie się w czasie wyżów i niżów demograficznych przez różne grupy wieku ludności m.in. spowodowało, że liczba osób w wieku 65 lat i więcej w województwie dolnośląskim na przestrzeni lat 2011–2021 zwiększyła się prawie o 174 tys. osób (tj. o 44,4%). Wzrost liczby osób starszych (w wieku 65 lat i więcej) można było zaobserwować zarówno na wsi (o 47,2%), jak i w miastach (o 43,5%) oraz jednocześnie wśród kobiet (o 36,8%), jak i wśród mężczyzn (o 57,7%). Wśród osób starszych w wieku 65 lat i więcej w 2021 r. kobiety stanowiły 60% (wobec 64% w 2011 r.), a mężczyźni – 40% (wobec 36% w 2011 r.). Co ciekawe, na przestrzeni 10 lat zwiększyła się również liczba dzieci do 14 roku życia o 4,5%, w tym szczególnie na wsi (o 12,3%). Zmniejszanie się liczby ludności zanotowano natomiast w grupie osób w wieku 15–64 lata (spadek o ponad 200 tys. osób, tj. o 9,6%), przy czym większe zmiany dotyczyły obszarów miejskich (spadek o 13,0%) niż wiejskich (spadek o 1,7%).

Powyższe zmiany są potwierdzeniem obserwowanego procesu starzenia się społeczeństwa. Do oceny tego zjawiska można również wykorzystać wskaźnik starości (inaczej indeks starości), który określa relację pokoleniową, tj. liczbę osób w wieku 65 i więcej lat (dziadkowie) przypadającą na 100 osób w wieku 0–14 lat (wnukowie). W 2021 r. indeks starości kształtował się na poziomie 133. Oznacza to, że na 100 wnuków przypadało 133 dziadków (wobec 96 w 2011 r.). Wskaźnik ten był zdecydowanie wyższy w miastach (158 wobec 110 w 2011 r.) niż na wsi (91 wobec 69).

Tablica 1.2. Ludność według biologicznych grup wieku

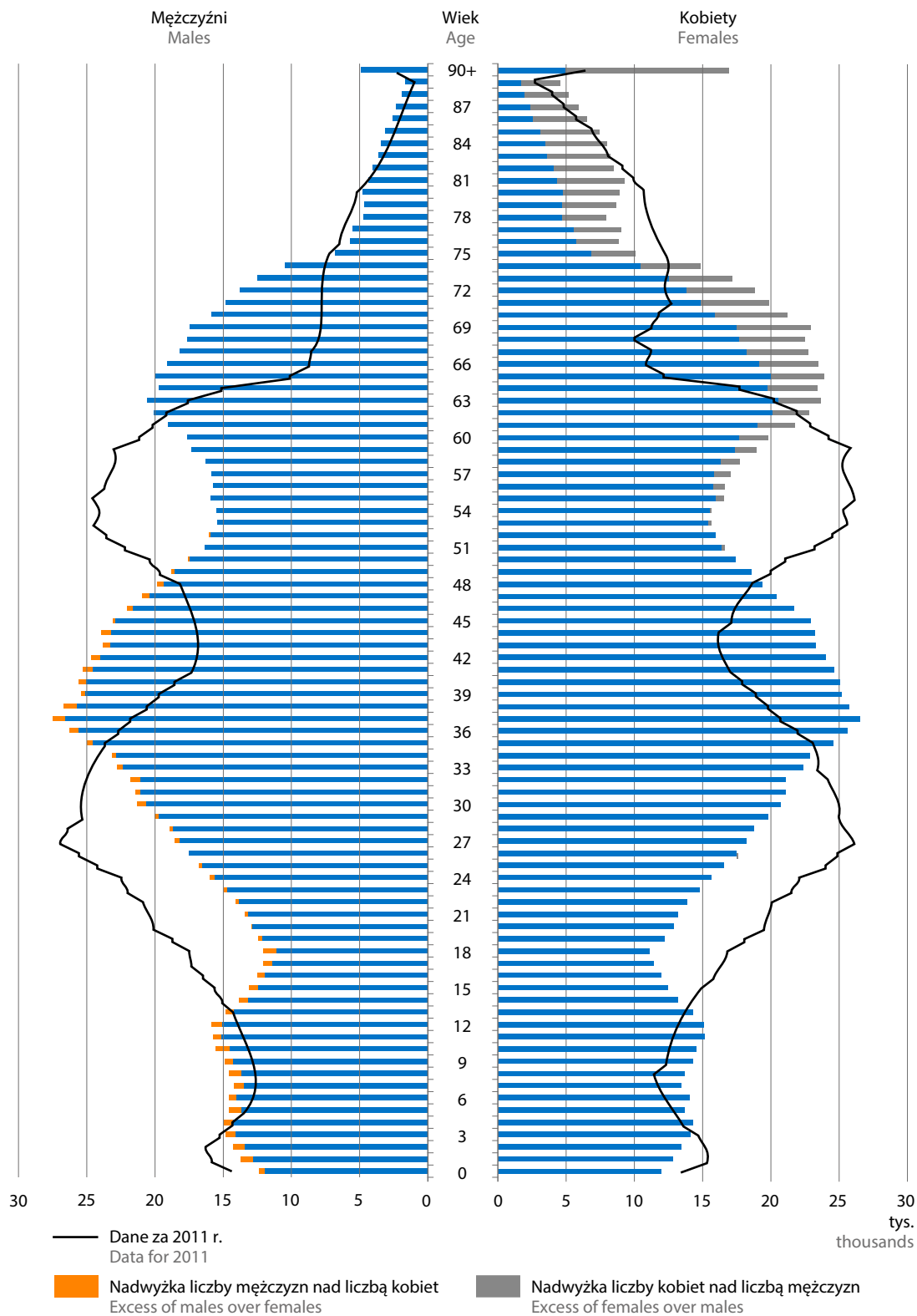
Table 1.2. Population by biological age groups

Wyszczególnienie Specification	2011		2021		
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	2011 = 100
Ogółem Total	2 915 241	100,0	2 904 894	100,0	99,6
0–14 lat 0–14 years	408 269	14,0	426 827	14,7	104,5
15–64 15–64	2 115 307	72,6	1 912 510	65,8	90,4
65 lat i więcej 65 years and more	391 665	13,4	565 557	19,5	144,4
Miasta Urban areas	2 037 736	100,0	1 974 331	100,0	96,9
0–14 lat 0–14 years	265 589	13,0	266 576	13,5	100,4
15–64 15–64	1 479 059	72,6	1 287 308	65,2	87,0
65 lat i więcej 65 years and more	293 088	14,4	420 447	21,3	143,5
Wieś Rural areas	877 505	100,0	930 563	100,0	106,0
0–14 lat 0–14 years	142 680	16,3	160 251	17,2	112,3
15–64 15–64	636 248	72,5	625 202	67,2	98,3
65 lat i więcej 65 years and more	98 577	11,2	145 110	15,6	147,2

Zmiany w strukturze wieku ludności (w poszczególnych grupach wieku) przedstawiają piramidy wieku, z których m.in. wynika, że w 2021 r. do 50. roku życia przeważali mężczyźni, natomiast od 51. roku – kobiety. W stosunku do wyników spisu ludności 2011, granica wieku liczebnej przewagi mężczyzn przesunęła się o 5 lat, kiedy to notowano większą liczbę mężczyzn niż kobiet do 45. roku życia.

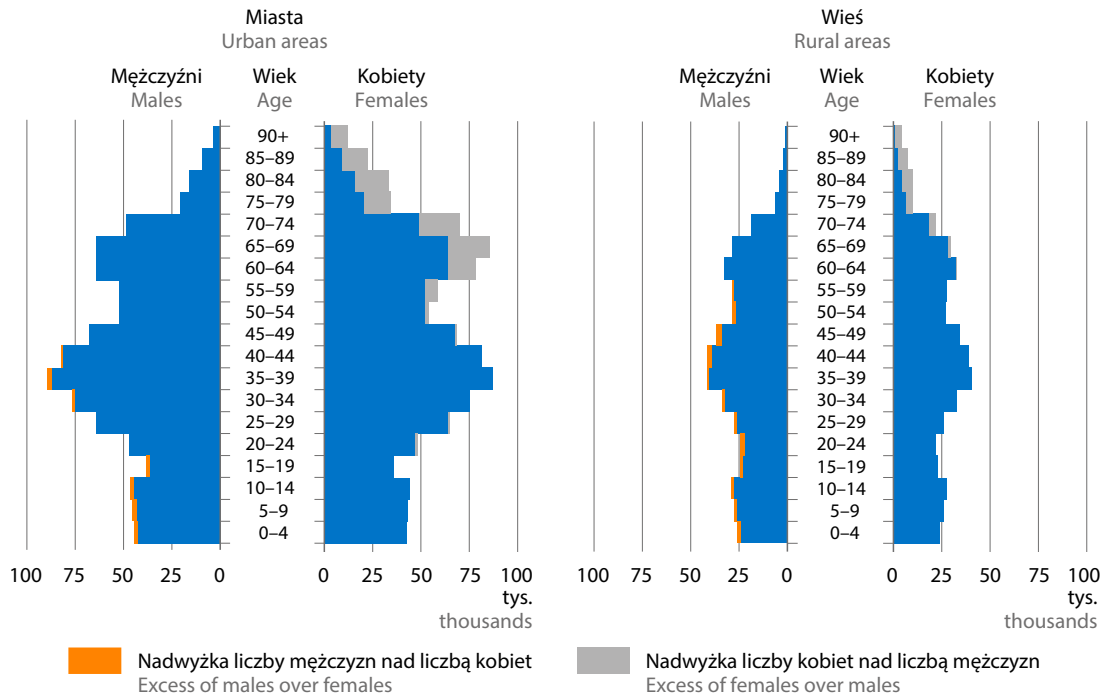
Wykres 1.1. Ludność według płci i wieku w 2021 r.

Chart 1.1. Population by sex and age in 2021

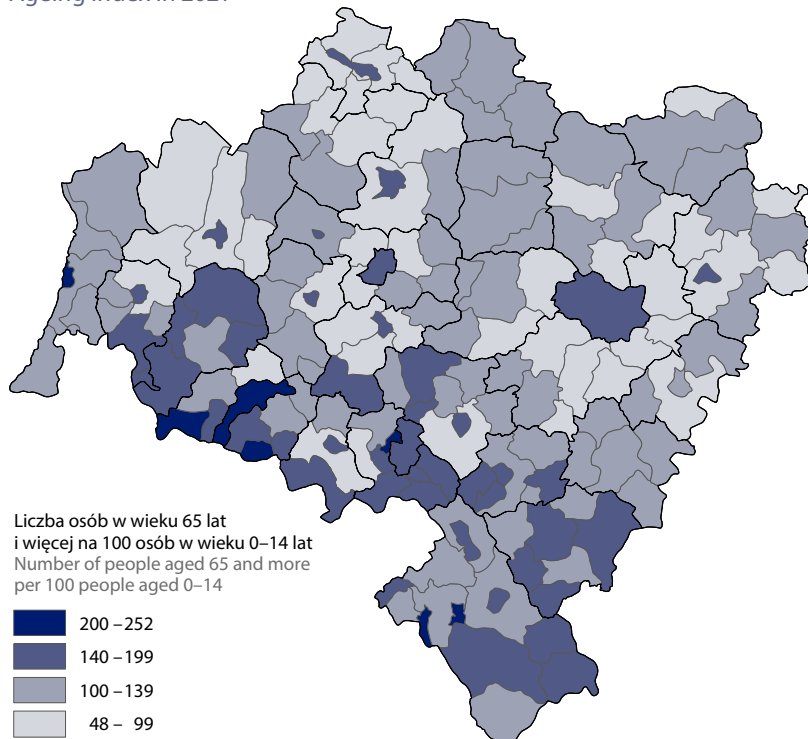

Wykres 1.2. Ludność według grup wieku i płci w 2021 r.

Chart 1.2. Population by age groups and sex in 2021

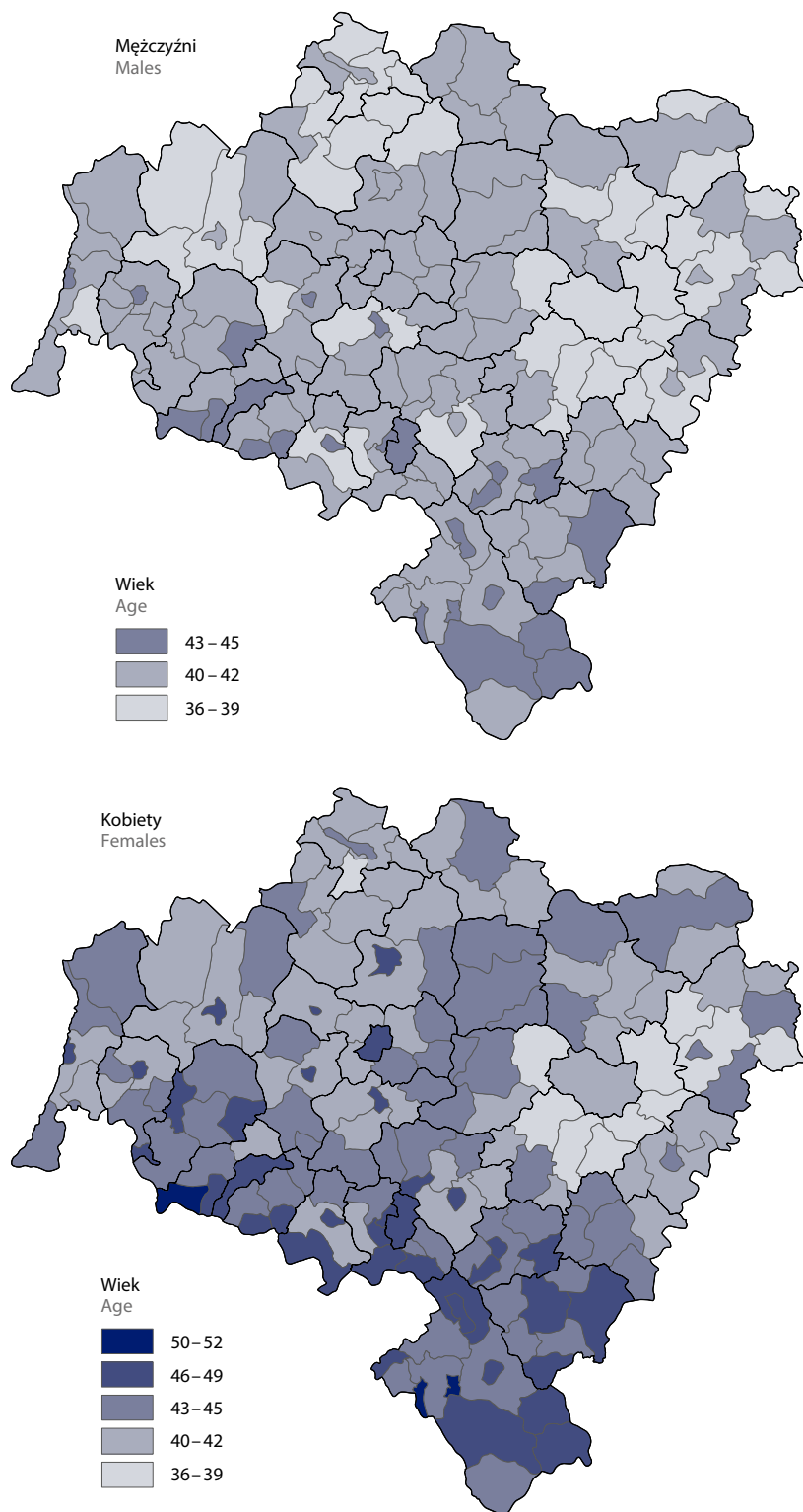
Mapa 1.4. Indeks starości w 2021 r.

Map 1.4. Ageing index in 2021

Mapa 1.5. Mediana wieku ludności według płci w 2021 r.

Map 1.5. Median age of the population by sex in 2021

Średni wiek statystycznego mieszkańca województwa dolnośląskiego (mediana wieku – wyznaczająca granicę, którą połowa populacji już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła) wyniósł 42 lata; dla kobiet – 43 lata; dla mężczyzn – 40 lat. Oznacza to, że mediana wieku wzrosła średnio o 3 lata w stosunku do danych NSP 2011 (wówczas wynosiła 39 lat; dla kobiet – 41; dla mężczyzn – 37). W ujęciu przestrzennym, według wyników NSP 2021, obserwuje się dużą rozpiętość mediany wieku między gminami – od 36 lat do 48 lat. Wśród gmin z najniższym wskaźnikiem mediany wieku można wymienić gminy wiejskie sąsiadujące z Wrocławiem: Długołęka (36 lat), Czernica, Kobierzyce, Żórawina (po 37 lat) oraz gmina miejsko-wiejska Siechnice (37 lat). Gminami, w których mediana wieku jest najwyższa były gminy miejskie: Polanica-Zdrój (48 lat), Szczawno-Zdrój i Duszniki-Zdrój (po 47 lat).

Wyniki spisu 2021 wskazują na duże zmiany w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. Na przestrzeni lat 2011–2021, znacząco zwiększyła się liczebność (o 35,8%) oraz odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym (z 17,1% do 23,3%). Podobne zmiany obserwowano w miastach (wzrost odpowiednio o 33,1% i o 6,9 p.proc.), jak i na wsi (wzrost o 44,0% i o 5,0 p.proc.). Takie zmiany oznaczają, że w ciągu dekady przybyło w województwie dolnośląskim ponad 178 tys. osób w wieku poprodukcyjnym (w miastach wzrost o ponad 124 tys., a na wsi – o ponad 54 tys.).

Tablica 1.3. Ludność według ekonomicznych grup wieku

Table 1.3. Population by economic age groups

Wyszczególnienie Specification	2011		2021		2011 = 100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	
Ogółem Total	2915241	100,0	2904894	100,0	99,6
Przedprodukcyjny Pre-working	504515	17,3	500223	17,2	99,1
Produkcyjny Working	1912229	65,6	1727693	59,5	90,3
mobilny mobility	1159647	39,8	1092910	37,6	94,2
niemobilny non-mobility	752582	25,8	634783	21,9	84,3
Poprodukcyjny Post-working	498497	17,1	676978	23,3	135,8
Miasta Urban areas	2037736	100,0	1974331	100,0	96,9
Przedprodukcyjny Pre-working	326840	16,0	311349	15,8	95,3
Produkcyjny Working	1335985	65,6	1164004	58,9	87,1
mobilny mobility	803012	39,4	745446	37,8	92,8
niemobilny non-mobility	532973	26,2	418558	21,2	78,5
Poprodukcyjny Post-working	374911	18,4	498978	25,3	133,1
Wieś Rural areas	877505	100,0	930563	100,0	106,0
Przedprodukcyjny Pre-working	177675	20,2	188874	20,3	106,3
Produkcyjny Working	576244	65,7	563689	60,6	97,8
mobilny mobility	356635	40,6	347464	37,3	97,4

Tablica 1.3. Ludność według ekonomicznych grup wieku (dok.)

Table 1.3. Population by economic age groups (cont.)

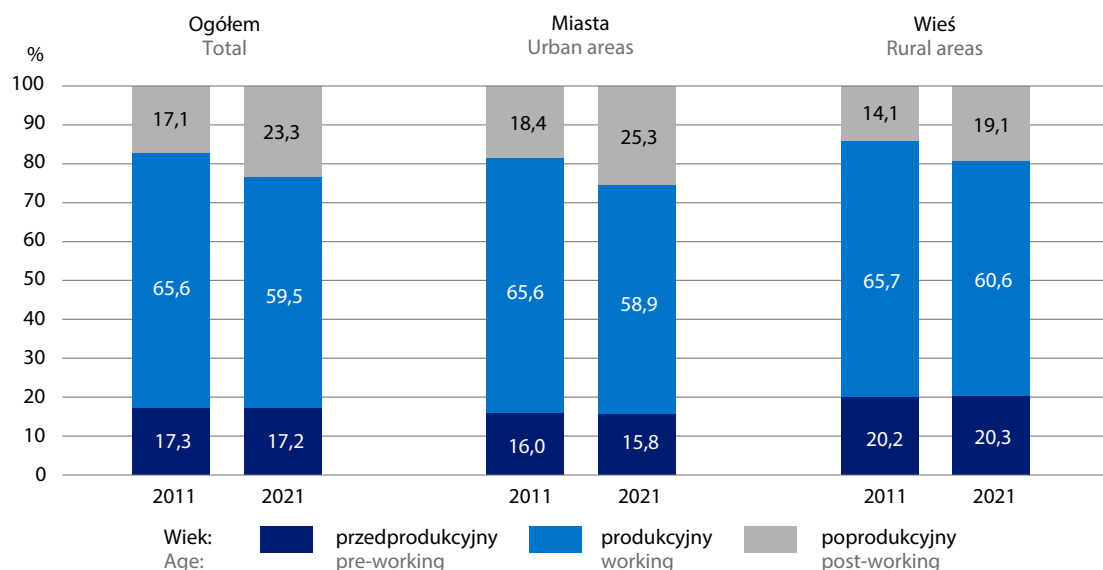
Wyszczególnienie Specification	2011		2021		2011 = 100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	
niemobilny non-mobility	219609	25,0	216225	23,2	98,5
Poprodukcyjny Post-working	123586	14,1	178000	19,1	144,0

W 2021 r. udział ludności w wieku 0-17 lat, tj. w wieku przedprodukcyjnym, w ogólnej liczbie ludności wyniósł 17,2% wobec 17,3% w 2011 r. W ujęciu bezwzględnym było to mniej o 4,3 tys. dzieci i młodzieży w relacji do 2011 r. W świetle wyników spisu 2011–2021 liczba ludności miejskiej w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 15,5 tys., a na wsi – zwiększyła się o 11,2 tys.

W stosunku do 2011 roku obniżyła się zarówno liczebność (o ok. 184,5 tys. osób), jak i odsetek (o 6,1 p.proc.) ludności w wieku produkcyjnym. Zmniejszenie liczby ludności dotyczyło zarówno grupy osób w wieku mobilnym (o 66,7 tys.), jak i niemobilnym (o 117,8 tys.). Podobne tendencje (zmniejszenie liczby ludności w wieku produkcyjnym) obserwowano w miastach i na wsi.

Wykres 1.3. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku

Chart 1.3. Structure of the population by economic age groups

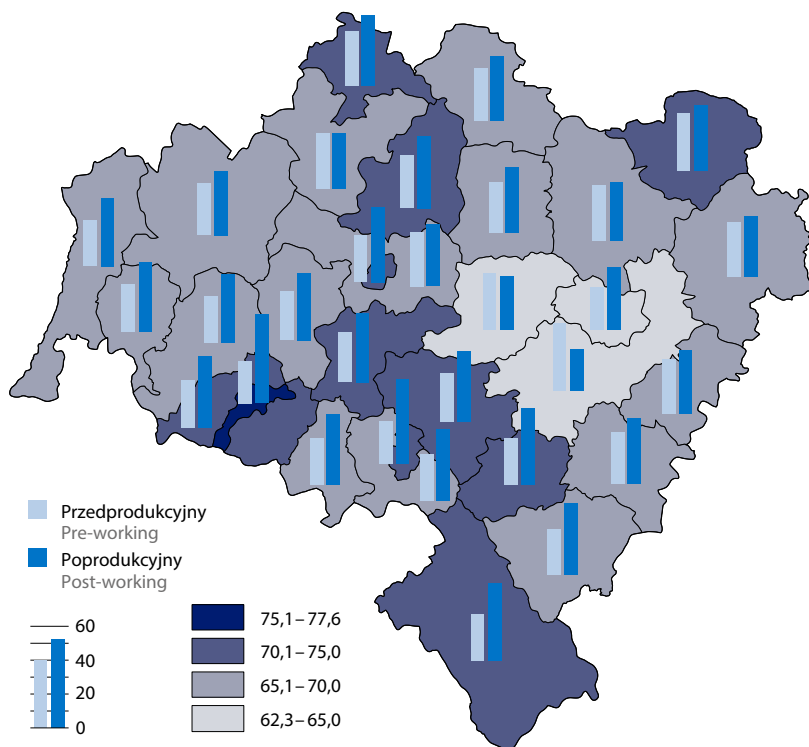
Na skutek zmian liczebnych w ekonomicznych grupach wieku wzrósł współczynnik obciążenia demograficznego. Oznacza to, że w 2021 r. na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 68 osób w wieku nieprodukcyjnym, tj. o 16 osób więcej niż miało to miejsce w 2011 r. Współczynnik ten był wyższy zarówno w miastach (70 wobec 53 w 2011 r.), jak i na wsi (65 wobec 52).

Współczynnik obciążenia dla wieku przedprodukcyjnego wyniósł w 2021 r. 29 (wobec 26 w 2011 r.), a dla wieku poprodukcyjnego był na poziomie 39 osób przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym (wobec 26 w 2011 r.).

Mapa 1.6. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Map 1.6. Population at non-working age per 100 persons at working age in 2021

Powyższe informacje i zarysowane tendencje, świadczą o zachodzących zmianach w strukturze wiekowej ludności i są potwierdzeniem postępującego od lat procesu starzenia się społeczeństwa.

1.3. Ludność według stanu cywilnego

1.3. Population by marital status

Wyniki spisu 2021 ukazały podobną strukturę populacji ogółem pod względem stanu cywilnego prawnego do odnotowanej w spisie 2011. Największy udział stanowili żonaci mężczyźni oraz zamężne kobiety, bo ponad połowę osób w wieku 15 lat i więcej (51,7% wobec 53,4% w 2011 r. i w Polsce – 56,0%) oraz kawalerowie i panny (30,3% wobec 29,8% w 2011 r. i 27,5% w Polsce).

Stan cywilny – ze względu na przepisy prawa obowiązujące w poszczególnych krajach wyznaczające dolną granicę wieku umożliwiającego zawieranie związków małżeńskich – w spisach ludności przyjęto określanie stanu cywilnego dla osób będących w wieku 15 lat i więcej.

Zgodnie z prawem polskim występują cztery kategorie stanu cywilnego:

- kawaler, panna – osoby, które nigdy nie pozostawały w prawnym związku małżeńskim;
- żonaty, zamężna – osoby, których związek małżeński został zawarty zgodnie z prawem świeckim;
- wdowiec, wdowa – osoby, których prawne małżeństwo przestało istnieć z powodu śmierci współmałżonka;
- rozwiedziony, rozwiedziona – osoby, których małżeństwo zostało rozwiązane orzeczeniem sądu.

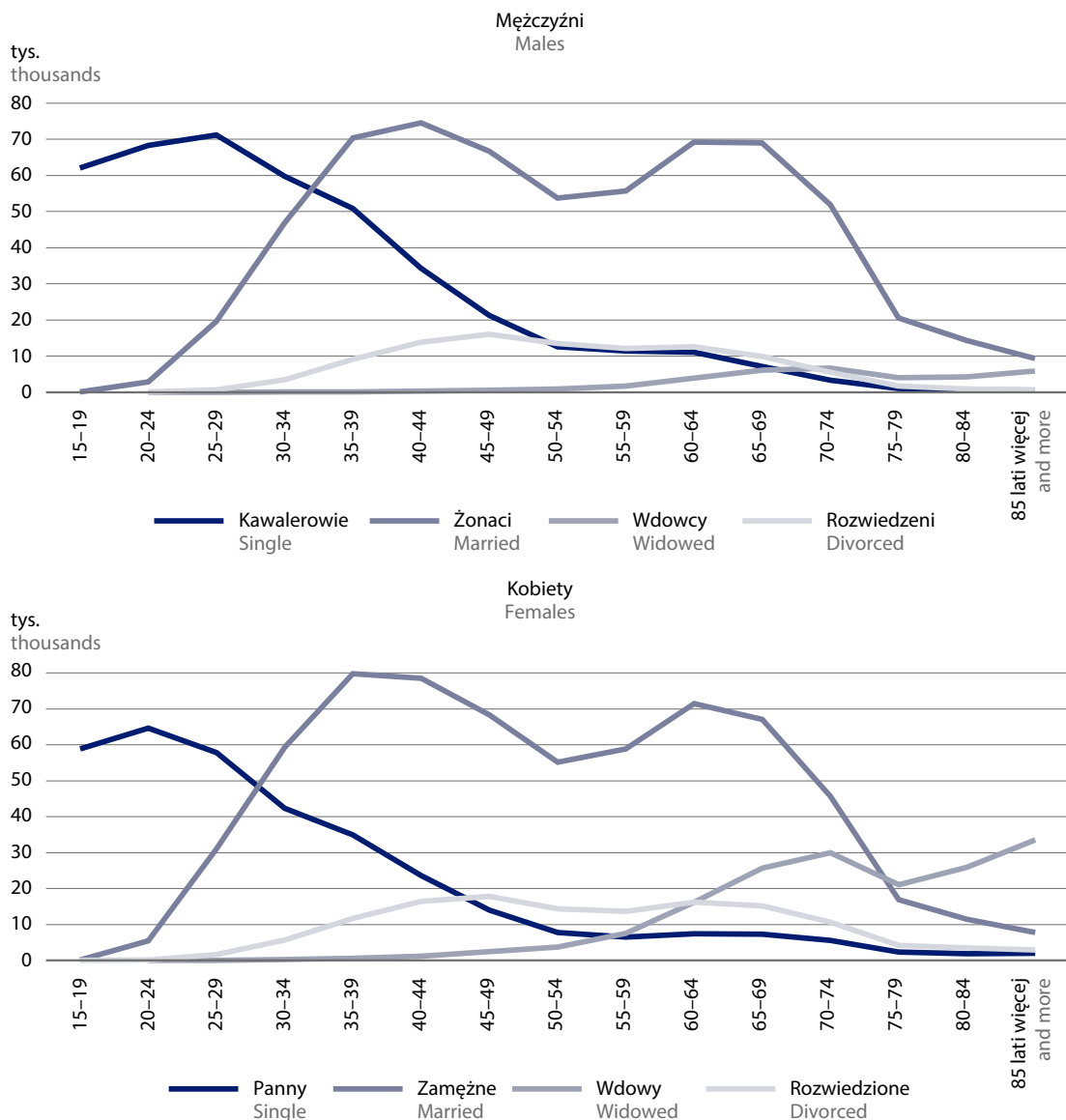
Osoby, w stosunku do małżeństwa których sąd orzekł separację z prawnego punktu widzenia, w dalszym ciągu pozostają w stanie małżeńskim.

W 2021 r. ponad 1/3 mężczyzn w wieku 15 lat i więcej stanowili kawalerowie; odsetek panien był niższy – nieco przekraczał 1/4 populacji kobiet w wieku powyżej 15 lat. Różnica wynika z różnego wieku zawierania małżeństwa; kobiety w chwili ślubu są przeciętnie młodsze od mężczyzn. Odsetek żonatyh mężczyzn był również wyższy (53,0%) w porównaniu z zamężnymi kobietami (50,5%). Ponieważ umieralność mężczyzn jest wyższa niż kobiet, stąd odsetek wdów był ponad czterokrotnie wyższy niż wdowców (12,9% wobec 2,9%). Wpływ wyższej umieralności mężczyzn nad kobietami najbardziej uwidacznia się w grupie osób starszych, tj. w wieku 60 lat i więcej. Odsetek mężatek w tej grupie wieku był znacznie niższy (wynosił 48,7% populacji kobiet) w porównaniu z odsetkiem żonatyh (73,0% populacji mężczyzn), a wdów w tym wieku było blisko 5-krotnie więcej niż wdowców. Wśród ludności po 80. roku życia aż 66,5% kobiet to wdowy, natomiast tylko 27,7% mężczyzn to wdowcy.

Warto zwrócić uwagę, że w ujęciu bezwzględnym odnotowano w relacji do wyników NSP 2011 znaczący wzrost liczby rozwiedzionych ogółem – o 40,5% (ze 166,6 tys. w 2011 r. do 234,0 tys. w 2021 r.); wśród mężczyzn w wieku 15 lat i więcej – o 47,0%, a wśród kobiet – o 36,0%.

Wykres 1.4. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego i grup wieku w 2021 r.

Chart 1.4. Population aged 15 and more by marital status and age groups in 2021

Tablica 1.4. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w 2021 r.

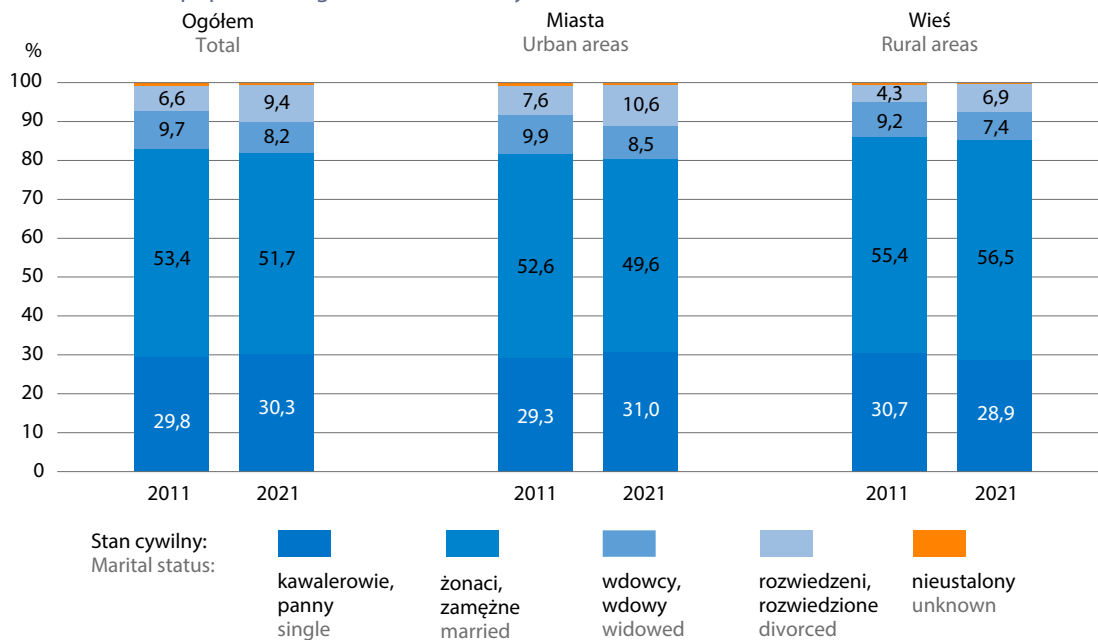
Table 1.4. Population aged 15 years and more by marital status in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Kawalerowie, panny Single	Żonaci, zamężne Married	Wdowcy, wdowy Widowed	Rozwiedzeni, rozwidzione Divorced	Nieustalony Unknown
w liczbach bezwzględnych in absolute numbers						
Ogółem Total	2 478 067	751 952	1 281 850	202 893	234 040	7 332
Mężczyźni Males	1 177 703	415 037	624 643	34 515	99 879	3 629
Kobiety Females	1 300 364	336 915	657 207	168 378	134 161	3 703
struktura pozioma (w odsetkach) horizontal structure (in percent)						
Ogółem Total	100,0	30,3	51,7	8,2	9,4	0,4
Mężczyźni Males	100,0	35,2	53,0	2,9	8,5	0,4
Kobiety Females	100,0	25,9	50,5	12,9	10,3	0,4
2011 = 100						
Ogółem Total	98,8	100,8	95,8	83,5	140,5	56,1
Mężczyźni Males	98,7	100,1	93,7	91,4	147,0	59,9
Kobiety Females	99,0	101,7	97,8	82,1	136,0	52,8

Analizując strukturę ludności według stanu cywilnego zaobserwować można pewne różnice w zależności od miejsca zamieszkania. W miastach odsetek kawalerów i panien był nieco wyższy niż na wsi (odpowiednio 31,0% wobec 28,9%). Z kolei wśród osób pozostających w prawnym związku małżeńskim, w miastach odnotowano niższy odsetek żonatych i zamężnych niż na wsi (odpowiednio 49,6% i 56,5%). W przypadku wdów i wdowców proporcje rozkładały się podobnie (8,5% w miastach i 7,4% na wsi). Zdecydowanie częściej rozwody dotyczyły mieszkańców miast. Dysproporcja między rozwodnikami w miastach i na wsi wyniosła 3,6 p.proc. (10,6% w miastach i 6,9% na wsi).

Wykres 1.5. Struktura ludności w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego

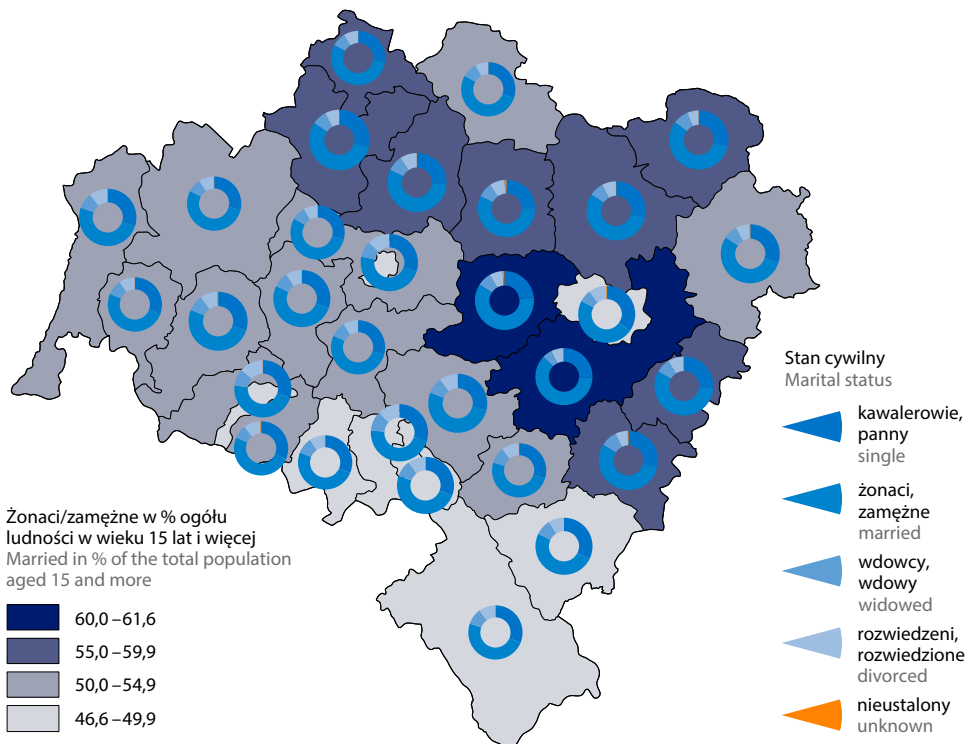
Chart 1.5. Structure of the population aged 15 and more by marital status

Z punktu widzenia rozwoju ludnościowego bardzo ważny jest odsetek osób żonatych i zamężnych, ponieważ w większości rejonów, większość dzieci rodzi się w związkach małżeńskich. Spadający odsetek zawieranych małżeństw jest wyrazem braku decyzji o założeniu rodziny czy o posiadaniu dziecka przez potencjalnych rodziców.

Mapa 1.7. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w 2021 r.

Map 1.7. Population aged 15 and more by marital status in 2021

Analiza przestrzenna powiatów województwa dolnośląskiego pod względem wysokości udziału żonaty/zamężnych w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej ukazuje, że w 2021 r. powiatami o najwyższej wartości tego wskaźnika były wrocławski (61,6%; żonaci mężczyźni stanowili 62,5% ogółu mężczyzn w wieku 15 lat i więcej, a udział zamężnych kobiet wynosił 60,7% wśród kobiet w wieku 15 lat i więcej) i średzki (60,8%, wobec odpowiednio 62,4% i 59,2%). Były to powiaty ze stosunkowo niskimi odsetkami dotyczącymi kawalerów i panien (wrocławski – 25,6%, średzki – 23,3%), wdów i wdowców (wrocławski – 5,4%, średzki – 7,7%) oraz rozwiedzionych (wrocławski – 7,1%, średzki – 7,4%).

Rozdział 2

Chapter 2

Ludność według kraju urodzenia i obywatelstwa

Population by country of birth and citizenship

2.1. Ludność według kraju urodzenia

2.1. Population by country of birth

Kraj urodzenia zgodnie z międzynarodowymi zaleceniami należało podać biorąc pod uwagę granice państw aktualne w momencie spisu, a nie w momencie urodzenia osoby, np. jeżeli osoba urodziła się w Wilnie, to – bez względu na rok jej urodzenia – jako kraj urodzenia należało wpisać Litwa.

Dane przedstawiane w tym rozdziale odnoszą się zarówno do obywateli polskich, jak i obywateli innych państw przebywających na stałe w Polsce. Dane nie obejmują obcokrajowców przebywających czasowo w Polsce. Ta grupa osób została scharakteryzowana w rozdziale 7.

Tablica 2.1. Ludność według kraju urodzenia

Table 2.1. Population by country of birth

Kraj urodzenia Country of birth	2011		2021		2011 = 100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	
Ogółem Total	2 915 241	100,0	2 904 894	100,0	99,6
Polska Poland	2 770 083	95,0	2 798 475	96,3	101,0
Inny kraj Other country	143 076	4,9	103 548	3,6	72,4
Nieustalony Unknown	2 082	0,1	2 871	0,1	137,9
Mężczyźni Men	1 402 461	100,0	1 396 495	100,0	99,6
Polska Poland	1 345 694	95,9	1 352 340	96,8	100,5
Inny kraj Other country	55 449	4,0	43 194	3,1	77,9
Nieustalony Unknown	1 318	0,1	961	0,1	72,9
Kobiety Women	1 512 780	100,0	1 508 399	100,0	99,7
Polska Poland	1 424 389	94,1	1 446 135	95,9	101,5
Inny kraj Other country	87 627	5,8	60 354	4,0	68,9
Nieustalony Unknown	764	0,1	1 910	0,1	250,0

Odsetek mieszkańców województwa dolnośląskiego urodzonych w Polsce sukcesywnie wzrasta – z 92,4% w 2002 r., przez 95,0% w 2011 r. do 96,3% w 2021 r. Występują również bezwzględne przyrosty mieszkańców urodzonych w Polsce. W okresie międzyspisowym 2002–2011 przybyło 83,2 tys. Dolnoślązaków urodzonych w kraju, a w okresie 2011–2021 przyrost wyniósł 28,4 tys. Należy zauważyć, że w poprzedniej dekadzie dodatni bilans demograficzny dla osób urodzonych w Polsce towarzyszył zmniejszającej się liczbie urodzeń i, zwłaszcza spowodowanemu pandemią COVID-19, dużemu ujemnemu przyrostowi naturalnemu w ostatnich 12 miesiącach (kwiecień 2020 r. – marzec 2021 r.). Istotną rolę odegrał także ruch wędrowniczy ludności, gdyż województwo dolnośląskie jest atrakcyjne dla dotychczasowych mieszkańców innych regionów i państw. Ogólny wzrost w latach 2011–2021 liczby mieszkańców urodzonych w kraju wyniósł 1,0% (w latach 2002–2011 – 3,1%).

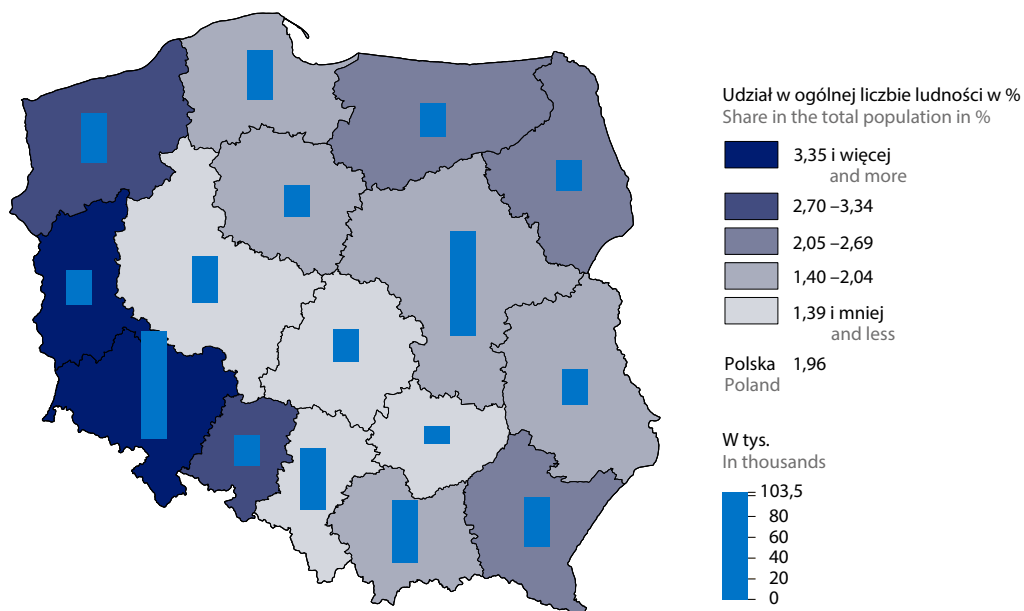
Wszystkie powojenne spisy ludności wykazywały spadek odsetka mieszkańców urodzonych za granicą. Od lat 60. XX w. maleje również liczba takich osób. Ubytek w latach 2011–2021 wyniósł 39,5 tys. osób, a w poprzednim okresie międzyspisowym 46,0 tys. W rzeczywistości ten spadek był jeszcze większy (o dalsze 29,1 tys.), gdyż w 2002 r. duża liczba respondentów (31,2 tys.) miała kłopot z określeniem kraju, z którego przybyli. Na tym tle zwiększenie w latach 2011–2021 o 0,8 tys. liczby osób o nieustalonym kraju urodzenia było niewielkie. Wątpliwości mogły zwłaszcza dotyczyć państw powstałych po rozpadzie ZSRR, a w mniejszym stopniu także innych państw federacyjnych (Jugosławia, Czechosłowacja) oraz Niemiec i Austrii.

Suma przedstawionych przyrostów liczby osób urodzonych w Polsce i ubytków mieszkańców urodzonych za granicą (wraz z miejscami nieustalonymi) pozwoliła na osiągnięcie w latach 2002–2011 ogólnego przyrostu populacji Dolnoślązaków o 8,0 tys. osób (0,3%) oraz jej regresu w latach 2011–2021 o 10,3 tys. (0,4%).

Liczba osób urodzonych za granicą wynosiła w 2002 r. 189,1 tys. (dochodzi do tego 31,2 tys. osób o nieustalonym miejscu urodzenia); w 2011 r. zmalała do 143,1 tys. (oraz 2,1 tys. osób z brakiem danych), natomiast w 2021 r. spadła do 103,5 tys. (plus nieustalone 2,9 tys.). Pomimo tak silnej tendencji spadkowej województwo dolnośląskie posiadało nadal największą w kraju liczbę osób urodzonych za granicą, wyprzedzając znacznie większe pod względem ludności województwa – mazowieckie (100,5 tys.) oraz śląskie (59,3 tys.). Udział osób urodzonych za granicą w ogólnej populacji województwa był też największy (3,56%), a region wyprzedzał województwa lubuskie (3,37%) oraz opolskie (3,04%). Odsetek dla Dolnego Śląska był niemal 3 razy większy niż dla sąsiedniego województwa wielkopolskiego (1,28%).

Mapa 2.1. Ludność urodzona za granicą według województw w 2021 r.

Map 2.1. Foreign-born population by voivodships in 2021

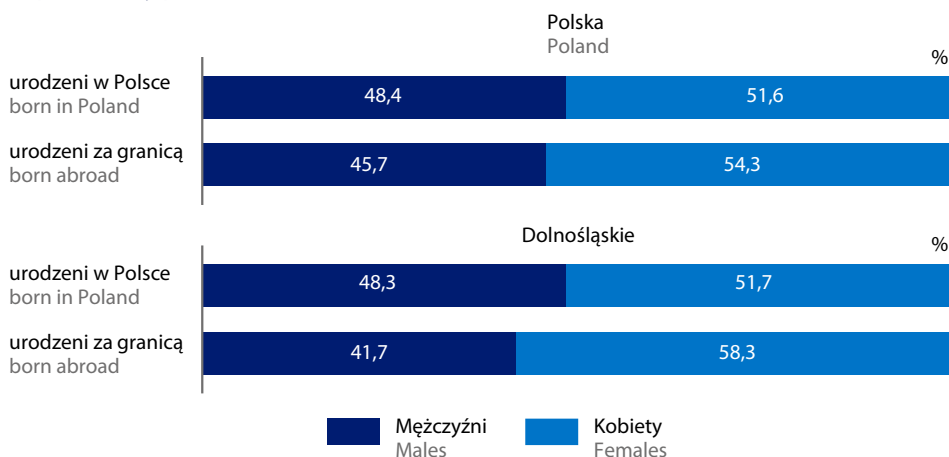
Najwyższe odsetki urodzonych za granicą dotyczą ziem odzyskanych przez Polskę na mocy Traktatu Poczdamskiego. Były to tereny, na które przede wszystkim kierowali się repatrianci ze Wschodu, ale także migranci z krajów bałkańskich i niektórych państw Europy Zachodniej, np. Francji, Belgii i Wielkiej Brytanii. Należy ponadto zauważyć, że w czasie II wojny światowej dzieci rodziły się także w rodzinach pracowników przymusowych na terenach Niemiec i Austrii.

Współczesne ruchy migracyjne nakładają się na kilka fal przesiedleń następujących bezpośrednio po zakończeniu II wojny światowej. Obecnie znacznie rzadszą sytuacją jest uzyskiwanie prawa stałego pobytu przez osoby z polską identyfikacją narodowo-etniczną, natomiast wzrasta udział młodych osób z niepolską tożsamością narodową. Dużą siłą przyciągania ma zwłaszcza Warszawa i dlatego w krótkim okresie 2011–2021 liczba mieszkańców województwa mazowieckiego urodzonych za granicą wzrosła z 60,7 tys. do 100,5 tys. – odwrotnie niż województwo dolnośląskie notujące spadek ze 143,1 do 103,5 tys. Dolny Śląsk w 2011 r. przeważał 2,4 razy nad Mazowszem, a dekadę później liczby te się prawie zrównały.

Repatrianci (osoby wysiedlone z ZSRR) i inni migranci powojenni w zdecydowanej większości mają obecnie ponad 70 lat. Jest to przyczyna szybkiego zmniejszania się liczebności tej grupy osób zarówno na Dolnym Śląsku, jak i w innych regionach leżących na zachodzie i północy kraju. Różnica długości życia kobiet i mężczyzn wynosi w regionie oraz w Polsce ponad 8 lat. Cechująca Dolny Śląsk duża dominacja osób mających 70 i więcej lat wśród urodzonych za granicą powoduje, że odsetek mężczyzn w tej grupie (41,7%) jest znacznie niższy niż wśród urodzonych w Polsce (48,3%) i nieco obniża średnią wojewódzką (48,1% – trzeci najniższy odsetek w Polsce).

Wykres 2.1. Ludność według miejsca urodzenia i płci w 2021 r.

Chart 2.1. Population by place of birth and sex in 2021

Zbliżone udziały mężczyzn wśród osób urodzonych za granicą występują też w innych województwach zachodnich i północnych, najbardziej zasiedlanych przez powojennych repatriantów. Natomiast na pozostałym obszarze kraju dominują osoby później przybyłe do Polski. Znacznie mniejsza dysproporcja między liczbą kobiet i mężczyzn występuje w kraju niż w regionie, co spowodowane jest różnicami średniego wieku osób urodzonych za granicą.

W XXI w. do Polski migrują głównie obcokrajowcy, ale pojawiają się również młodzi Polacy urodzeni za granicą. W 2004 r. pierwsze 3 kraje UE otworzyły swoje rynki pracy dla Polaków, a do 2011 r. zrobiły to już wszystkie kraje unijne. Za granicą urodziło się wiele dzieci w rodzinach polskich migrantów zarobkowych, które następnie przeprowadziły się do Polski. Zdarzają się także matki, które decydują się na poród w klinikach zagranicznych.

Na zachodzie i północy kraju wśród urodzonych za granicą nadal dominowały osoby mające 70 lat i więcej. Na Dolnym Śląsku grupa osób w wieku 70–79 lat wynosiła 23,5 tys., a 80 lat i więcej miało 30,1 tys. osób. Więcej niż co 2. urodzony za granicą mieszkaniec regionu miał ponad 70 lat. W innych wojewódz-

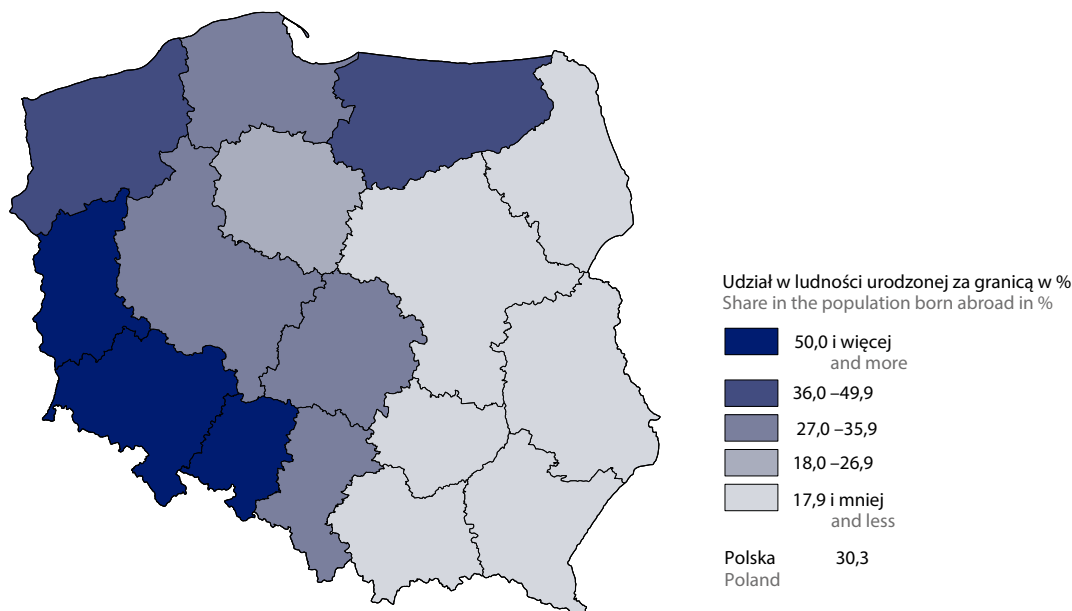
twach były to ponad 2 razy mniejsze populacje – na 2. miejscu znalazło się województwo zachodniopomorskie z liczbą osób w analogicznych grupach 10,6 tys. i 11,6 tys. Liczebności młodszych grup wieku na Dolnym Śląsku były dużo mniejsze (np. 60–69 lat – 4,6 tys.).

W praktyce grupę 70 lat i więcej tworzą przede wszystkim osoby mające co najmniej 75 lat, co potwierdzają dane spisowe z 2011 r., gdy stosowano pięcioletnie przedziały wieku. W województwie dolnośląskim grupa 60–64 lata obejmowała tylko 5,0 tys. osób wobec 29,9 tys. osób w wieku 65–69 lat. Tylko nieco mniej liczne były grupy 70–74 lata (29,4 tys.) i 75–79 lat (25,5 tys.). W wieku 80–84 lata było 18,9 tys. osób, a 85 lat i więcej miało 12,5 tys. osób. W sumie 60 lat i więcej miało wtedy 121,2 tys. osób, czyli 5 na każdym 6 Dolnoślązaków urodzonych za granicą.

W ciągu dekady liczebność obecnej grupy 70–79 lat zmniejszyła się o prawie $\frac{1}{3}$ (11,4 tys. osób), a obecnej grupy 80 lat i więcej o prawie $\frac{2}{3}$ (56,2 tys.). Nastąpił więc łączny ubytek o 67,6 tys. osób (ze 121,2 tys. do 53,6 tys.). Istotnej zmianie uległa struktura wieku osób urodzonych za granicą także dlatego, że jednocześnie przybyło 28,0 tys. osób mających w 2021 r. poniżej 69 lat. W efekcie udział grupy 70 i więcej lat (dawniej 60 i więcej lat) zmalał z 84,7% do 51,8%.

Mapa 2.2. Udział osób w wieku 70 lat i więcej w ludności urodzonej za granicą według województw w 2021 r.

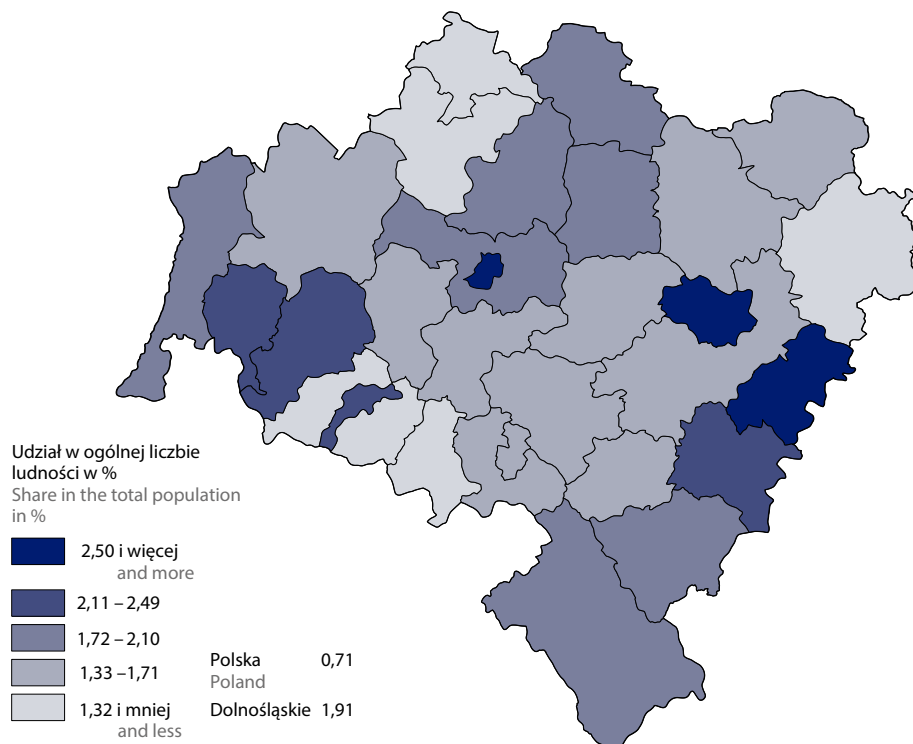
Map 2.2. Share of people aged 70 and over in the population born abroad by voivodships in 2021

W trzech województwach osoby w wieku 70 lat i więcej stanowiły ponad połowę urodzonych za granicą. Najwyższy odsetek występował w województwie lubuskim (52,6%), a tuż za nim były dolnośląskie (51,8%) i opolskie (50,9%). Opolskie cechowały 2 różne źródła wysokiego odsetka – do zachodniej części regionu przybywali repatrianci, natomiast na wschodzie pewien udział miały osoby urodzone przed wojną lub w trakcie wojny na obecnym terenie obecnych Niemiec. Najmniejszy udział osób w wieku 70 lat i więcej wystąpił w województwie podlaskim (11,9%).

Mapa 2.3. Udział ludności urodzonej w Ukrainie, Kazachstanie, Białorusi i Rosji w ogólnej liczbie mieszkańców według powiatów w 2021 r.

Mapa 2.3. Share of the population born in Ukraine, Kazakhstan, Belarus and Russia in the total number of inhabitants by powiats in 2021

Z terenów Związku Radzieckiego przesiedleńcy przybywali głównie w latach 40. XX w., a druga duża fala trwała do 1958 r. Polaków z dawnych Kresów Wschodnich przesiedlano do 1941 r. w głąb ZSRR, przede wszystkim do Kazachstanu i azjatyckiej części Rosji. Dlatego obok Ukrainy i Białorusi były to główne republiki, z których przybywali repatrianci na Dolny Śląsk. Przepływ ludności miał głównie charakter równoleżnikowy, gdyż Polacy z Wileńszczyzny i północy Białorusi osiedlali się w większości na północy Polski. W różnych częściach Dolnego Śląska powstawały duże skupiska przesiedleńców ze Wschodu, zwłaszcza z Ukrainy, przy czym mieszkańcy wsi osiedlali się zwykle na terenach wiejskich, a mieszkańcy Lwowa, Stanisławowa czy Kołomyi kierowali się głównie do Wrocławia. Stanowili oni w 2021 r. 2,66% populacji Wrocławia, 2,62% ludności Legnicy, a na kolejnych miejscach znalazły się powiaty: oławski (2,51%), lwówecki (2,36%) oraz Jelenia Góra (2,27%). Najmniejsze udziały tej grupy ludności dotyczyły powiatów kamiennogórskiego (1,03%) oraz oleśnickiego (1,17%), gdzie i tak były one o połowę większe od średniej krajowej (0,71%). Co 140. mieszkaniec Polski urodził się w którymś z ww. państw, natomiast w przypadku województwa dolnośląskiego jest to niemal co 50. osoba. Należy podkreślić, że w związku z podeszłym wiekiem liczba przesiedleńców szybko maleje, ale urodzone na Dolnym Śląsku ich dzieci, wnukowie i prawnukowie swój rodowód wywodzą z dawnych Kresów Wschodnich.

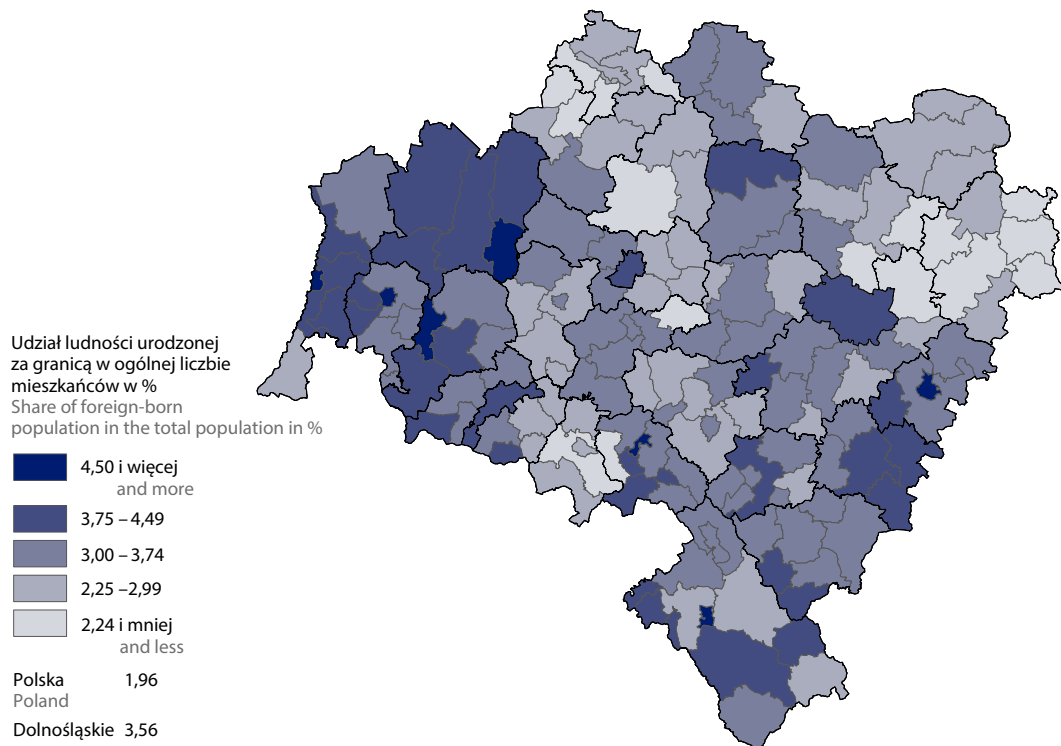
Przedstawione dane obejmują także osoby współcześnie przyjeżdżające z tych państw, zarówno o polskich korzeniach, jak i obcokrajowców. Część z tych osób uzyskała polskie obywatelstwo (w tym małżonkowie osób urodzonych w Polsce – prawie połowa Polaków poślubiających kobiety z zagranicy wybrała Ukrainki), a część uzyskała prawo stałego pobytu.

Wymienione 4 kraje obejmują 53,7% Dolnoślązaków urodzonych za granicą (w Polsce odsetek ten wynosi 36,2%). Pozostałe 46,3% dotyczy bezpośrednio powojennego osadnictwa z innych kierunków geogra-

ficznych, polskich obywateli urodzonych za granicą już po wojnie oraz współczesnych imigrantów uzyskujących prawo stałego pobytu. Przekrój gminny dla ogólnej populacji urodzonej za granicą wykazuje wysoką zbieżność z przekrojem powiatowym dla wymienionych 4 państw.

Mapa 2.4. Udział ludności urodzonej za granicą w ogólnej liczbie mieszkańców według gmin w 2021 r.

Map 2.4. Share of the foreign-born population in the total population by gminas in 2021

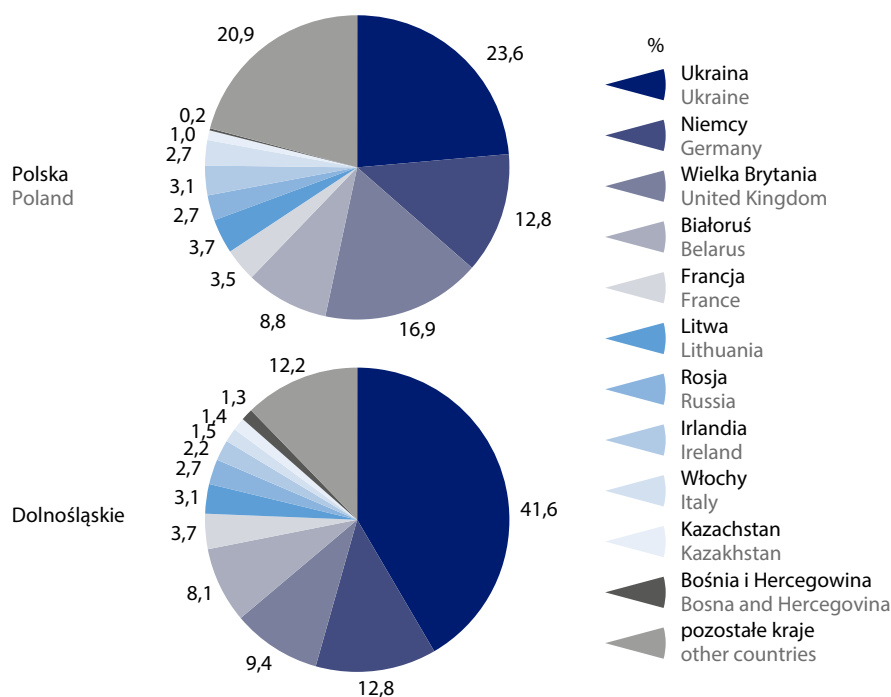
Największe udziały cechowały gminy miejskie: Polanica-Zdrój (5,06%), Szczawno-Zdrój (5,05%), Bolesławiec (4,98%), Oława (4,90%) i Zgorzelec (4,78%). Co 20. mieszkaniec tych gmin urodził się za granicą. Wrocław znalazł się w 2. dziesiątce (4,31%). Najmniejsze udziały zanotowano w gminach wiejskich: Dziadowa Kłoda (1,35%), Radwanice (1,42%) oraz Wądroże Wielkie (1,58%). Na 169 dolnośląskich gmin tylko 10 miało odsetki niższe od średniej krajowej (1,96%).

Skutkiem powojennych fal repatriacji jest szczególnie duży odsetek mieszkańców Dolnego Śląska urodzonych w Ukrainie. Stanowią oni 41,6% wszystkich mieszkańców regionu urodzonych za granicą. Wyższy wskaźnik ma jedynie województwo opolskie (47,4%), ale w relacji do ogólnej populacji Dolny Śląsk znajdował się na 1. miejscu w kraju ze wskaźnikiem 1,48%, wyprzedzając opolskie (1,44%) oraz lubuskie (1,14%) i zachodniopomorskie (0,67%). Pozostałe 12 województw miało odsetki niższe od średniej krajowej (0,46%).

Również w Polsce osoby urodzone w Ukrainie znajdowały się na 1. miejscu (176,2 tys.). Udział województwa dolnośląskiego wynosił 24,4%, mazowieckiego 13,1%, a śląskiego 8,6%. Najmniej osób urodzonych w Ukrainie występowało w województwie podlaskim (0,8%). W skali kraju na 2. miejscu były osoby urodzone w Wielkiej Brytanii (126,3 tys.), a na 3. pozycji w Niemczech (95,8 tys.). Na Dolnym Śląsku kolejność na tych 2 miejscach była odwrotna.

Wykres 2.2. Struktura ludności urodzonej za granicą według krajów urodzenia

Chart 2.2. Structure of the foreign-born population by country of birth

Osoby urodzone w Ukrainie dominowały wśród urodzonych za granicą we wszystkich 30 powiatach oraz miastach na prawach powiatu. Największy odsetek dotyczył powiatu oławskiego – 56,6%. Osoby te stanowiły ponad połowę urodzonych za granicą także w powiatach: strzelińskim, legnickim i średzkim. Najmniejsze udziały osób urodzonych w Ukrainie notowały powiaty: karkonoski, wałbrzyski i bolesławiecki – od 25,6% do 28,7% urodzonych za granicą.

We Wrocławiu udział ten wynosił 46,2%, a w mieście zamieszkiwało 13,4 tys. osób urodzonych w Ukrainie (w województwie 43,0 tys.). Ze względu na swoją dużą populację Wrocław zajmował 1. miejsce dla 10 największych społeczności urodzonych za granicą. Będąca na 11. miejscu w regionie pod względem liczebności grupa urodzonych w Bośni i Hercegowinie była liczniejsza w powiecie bolesławieckim i w każdym z 4 powiatów sąsiadujących z nim niż we Wrocławiu.

Suma osób urodzonych w 6 następujących krajach pochodzenia była mniejsza niż liczba urodzonych w Ukrainie, a różnice liczebności między 2. Niemcami, 3. Wielką Brytanią i 4. Białorusią były stosunkowo niewielkie. Osoby urodzone w krajach Europy Zachodniej, w tym w Wielkiej Brytanii, Irlandii, Holandii i we Włoszech przybyły zwykle na Dolny Śląsk w ostatnich dekadach, najczęściej jako dzieci obywateli polskich pracujących za granicą. W świetle danych spisowych z 2002 r. w Polsce było osiedlonych 2 630 osób urodzonych w Wielkiej Brytanii, w 2011 r. było to już 38 040 osób, a w 2021 r. – 126 250. Podobny progres dotyczył Irlandii – z zaledwie 71 osób, przez 8 364 do 23 386 osób w 2021 r.

Współcześnie notuje się duży wzrost liczby obcokrajowców osiedlających się w Polsce w związku z pracą, małżeństwami mieszаныmi, a czasami także emeryturą. Powody tych migracji są więc zupełnie inne niż większości osób urodzonych w państwach powstałych z rozpadu Związku Radzieckiego, a także Francji oraz Bośni i Hercegowiny.

Ze względu na przedstawione odmienności występują 2 rodzaje państw wśród 16 krajów urodzenia najliczniej reprezentowanych na Dolnym Śląsku. Pierwsza grupa skupia 6 krajów notujących w ciągu dekady bardzo duży spadek liczebności ze względu na dominację osób w podeszłym wieku. Są to Ukraina, Białoruś, Litwa, Rosja, Bośnia i Hercegowina oraz Francja. Druga grupa z dużym wzrostem liczby osiedlających

się na Dolnym Śląsku liczy 9 państw. Bardzo duży wzrost notują zwłaszcza kraje migracji zarobkowych z Polski – Holandia, Wielka Brytania, Irlandia i Włochy. Nietypowo, grupa ta obejmuje również Kazachstan, a powodem jest realizowany w minionej dekadzie rządowy program repatriacji osób o polskim pochodzeniu z 10 azjatyckich republik dawnego ZSRR (w tym z azjatyckiej części Rosji). Wyjątkiem od podziału na 2 grupy są Niemcy, w których występują omówione 2 przeciwstawne typy czynników wpływających na liczbę mieszkańców województwa dolnośląskiego urodzonych w tym kraju.

Tablica 2.2. Ludność urodzona za granicą według kraju urodzenia

Table 2.2. Foreign-born population by country of birth

Kraj urodzenia Country of birth	2011		2021		
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	Polska = 100 Poland = 100	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	Polska = 100 Poland = 100	2011 = 100
Ogółem inny kraj Other country total	143 076	21,2	103 548	13,9	72,4
w tym: of which:					
Ukraina Ukraine	74 799	32,9	43 047	24,4	57,6
Niemcy Germany	13 482	16,0	13 282	13,9	98,5
Wielka Brytania United Kingdom	3 652	9,6	9 771	7,7	267,6
Białoruś Belarus	13 755	16,5	8 356	12,7	60,7
Francja France	6 185	21,5	3 867	14,8	62,5
Litwa Lithuania	7 124	12,8	3 243	11,8	45,5
Rosja Russia	8 789	21,3	2 772	13,8	31,5
Irlandia Ireland	1 044	12,5	2 261	9,7	216,6
Włochy Italy	862	7,9	1 542	7,7	178,9
Kazachstan Kazakhstan	878	17,3	1 406	18,1	160,1
Bośnia i Hercegowina Bosna and Herzegovina	3 416	89,6	1 320	80,5	38,6
Stany Zjednoczone United States	811	5,4	1 092	4,1	134,6
Czechy Czechia	662	13,3	914	16,5	138,1
Hiszpania Spain	550	10,4	886	9,9	161,1
Holandia Netherlands	239	8,4	845	7,5	353,6
Grecja Greece	478	14,0	781	12,8	163,4

W 19 powiatach liczba osób urodzonych w Niemczech ustępowała jedynie grupie osób urodzonych w Ukrainie, a w 11 pozostałych powiatach społeczność ta sytuowała się na 3. miejscu. Dużo takich osób zamieszkuje tereny leżące w sąsiedztwie Niemiec. W powiecie zgorzeleckim ta grupa (908 osób) była

tylko nieznacznie mniejsza niż liczba osób urodzonych w Ukrainie (urodzeni w Niemczech byli bardziej liczni jedynie we Wrocławiu).

Na 3. miejscu była grupa osób urodzonych w Wielkiej Brytanii, chociaż dekadę wcześniej znajdowała się dopiero na 7. pozycji. W 5 powiatach ta grupa była na 2. miejscu (tylko za Ukrainą) – wrocławskim, oławskim, milickim, jaworskim i ząbkowickim. W 14 powiatach była to 3. grupa osób, a w pozostałych 11 powiatach – 4.

Duży regres liczebności dotyczył grupy osób urodzonych w Białorusi i w efekcie spadła ona na Dolnym Śląsku z 2. miejsca na 4. W 2021 r. nadal ustępowała tylko urodzonym w Ukrainie w 2 miastach na prawach powiatu – Wrocławiu i Jeleniej Górze oraz w powiecie górowskim. W 5 powiatach (i miastach na prawach powiatu) była to 3. społeczność (zgorzeleckim, lubańskim, lwóweckim, wołowskim oraz w Legnicy).

Objęcie przez Polskę w 1945 r. obszaru wałbrzyskiego zagłębia węglowego wymagało sprowadzenia specjalistów. Skutecznie zachęcano do osiedlenia się w okolicach Wałbrzycha rodzin reemigrantów z Francji, którzy wcześniej pracowali w kopalniach francuskich. Dlatego w Wałbrzychu oraz w powiecie wałbrzyskim społeczność ta ustępowała w 2021 r. jedynie osobom urodzonym w Ukrainie. Liczba osób urodzonych we Francji była w Wałbrzychu nieco mniejsza niż we Wrocławiu, a za 3. w kolejności powiatem wałbrzyskim znalazły się powiaty sąsiednie – świdnicki i kłodzki. Grupa ta notuje równie duży regres, jak społeczność urodzona w Białorusi.

W krótkim czasie jeszcze większy ubytek ludności zanotowały grupy osób urodzonych na Litwie i w Rosji (tu ponad trzykrotnie). Kraje te były w 2011 r. na 5. i 4. miejscu, a 10 lat później znalazły się na miejscach 6. i 7. W żadnym dolnośląskim powiecie grupy te nie znajdują się obecnie w pierwszej trójce.

Równie duży regres wystąpił w przypadku osób urodzonych w Bośni i Hercegowinie. Przybyły one po 1945 r. niemal wyłącznie na Dolny Śląsk i zamieszkały w zwartym skupisku w okolicach Bolesławca. Grupa ta w 2011 r. była na 8. miejscu w regionie, tylko minimalnie ustępując liczbie urodzonych w Wielkiej Brytanii. W 2021 r. spadła na 11. pozycję, a osób urodzonych na Wyspach Brytyjskich było już 7,5 razy więcej. W 2011 r. na każde 10 osób przesiedlonych do Polski z Bośni i Hercegowiny 9 mieszkało na Dolnym Śląsku, a 10 lat później było to 8 osób. Grupa liczyła w województwie 1 320 osób, w tym na powiat bolesławiecki przypadało prawie $\frac{3}{4}$, czyli 988 osób. Poza Dolnym Śląskiem zamieszkiwało tylko 319 osób urodzonych w Bośni i Hercegowinie. W powiecie bolesławieckim społeczność ta tylko nieznacznie ustępowała grupie osób urodzonych w Ukrainie. Okoliczne powiaty (lwówecki, lubański, lubiński i zgorzelecki) miały grupy liczące średnio prawie 50 osób, co sytuowało je na miejscach 2-5 w kraju.

Mało liczna jest grupa osób urodzonych w Korei Południowej – nie występuje wśród pierwszych 50 krajów urodzenia osób, które osiedliły się w Polsce. Prawie połowa osób urodzonych w tym kraju zamieszkuje w województwie dolnośląskim. Osiedlili się oni w regionie z powodu dużych inwestycji przemysłowych w powiecie wrocławskim. Dotyczy to niemal wyłącznie osób, które uzyskały prawo stałego pobytu. Na 147 tych osób w regionie (314 w całym kraju) 143 mieszkają w 2 jednostkach szczebla powiatowego – we Wrocławiu (79) i w powiecie wrocławskim (64). Podobnie jak w całym podrozdziale, liczby te nie obejmują obywateli Korei czasowo przebywających w Polsce.

2.2. Ludność według kraju obywatelstwa

2.2. Population by citizenship

Obywatelstwo oznacza prawną więź pomiędzy osobą a państwem, nie wskazuje ono na pochodzenie etniczne tej osoby i jest niezależne od pytania o narodowość. Dla osób nieposiadających obywatelstwa żadnego kraju przewidziana była możliwość odpowiedzi: nie posiadam obywatelstwa żadnego kraju. Jeśli spisywana osoba posiadała obywatelstwa kilku krajów, zastosowano hierarchię wskazań: Polska, kraje UE, kraje trzecie.

Cudzoziemiec – to osoba, która nie posiada polskiego obywatelstwa, bez względu na fakt posiadania lub nie obywatelstwa (obywatelstw) innych krajów.

Bezpaństwowiec to osoba nieposiadająca obywatelstwa żadnego kraju (bezpaństwowcy są zaliczani do cudzoziemców).

Pewna część ludności urodzonej za granicą i stale zamieszkującej w Polsce nie posiada polskiego obywatelstwa. Jest to jednak grupa stosunkowo nieduża, o czym świadczy poniższe porównanie.

Tablica 2.3. Ludność według kraju obywatelstwa i urodzenia

Table 2.3. Population by citizenship and country of birth

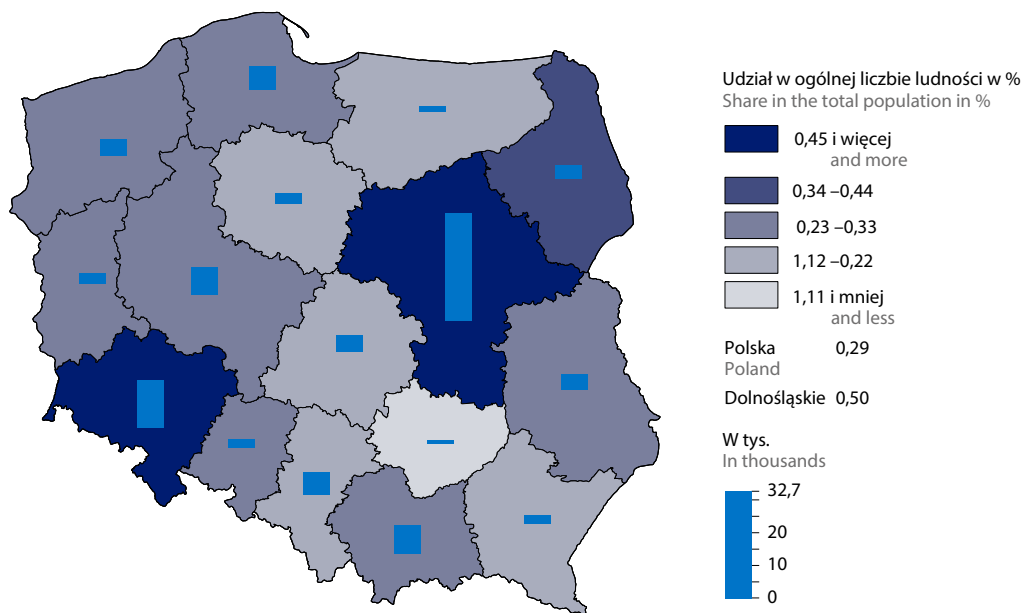
Rok Year	Ludność ogółem Total population	Kraj obywatelstwa Country of citizenship			Kraj urodzenia Country of birth		
		Polska Poland	inny kraj other country	nieustalony unknown	Polska Poland	inny kraj other country	nieustalony unknown
Polska Poland							
2002	38 230 080	37 529 751	40 661	659 668	36 871 281	775 282	583 517
2011	38 511 824	38 445 564	57 456	8 805	37 820 761	674 866	16 198
2021	38 036 118	37 923 902	111 875	341	37 270 812	746 357	18 949
Dolnośląskie							
2002	2 907 212	2 863 442	3 493	40 277	2 686 919	189 137	31 156
2011	2 915 241	2 909 167	4 885	1 189	2 770 083	143 076	2 082
2021	2 904 894	2 890 408	14 462	24	2 798 475	103 548	2 871

Bezpaństwowców doliczono do osób z obywatelstwem innego kraju – ich liczba w 2021 r. była znikoma (66 w Polsce, w tym 10 na Dolnym Śląsku). W kolejnych spisach ludności jednoznacznie doprecyzowano zasady zaliczania osób mających co najmniej 2 obywatelstwa. Niemal zawsze jedno z nich to obywatelstwo polskie i dlatego bardzo znacznej redukcji liczby osób z obywatelstwem nieustalonym w okresie 2002–2011 nie towarzyszył istotny wzrost liczby osób z obywatelstwem innego kraju. Prawo stałego pobytu w kolejnej dekadzie uzyskiwało coraz więcej obcokrajowców i stąd ich liczba w ciągu 10 lat w Polsce podwoiła się, a w województwie dolnośląskim nawet potroiła.

W okresie 2011–2021 w Polsce wzrosła o 10,6% liczba mieszkańców o innym kraju urodzenia, natomiast na Dolnym Śląsku zmalała o 27,7%. W rezultacie doszło do względnego wyrównania się proporcji krajowej i w regionie – w obu przypadkach liczba osób urodzonych za granicą była ok. 7 razy większa niż liczba cudzoziemców osiedlonych w Polsce. Pozostałe 86,0% osób urodzonych za granicą miało polskie obywatelstwo (tylko 0,02% osób urodzonych i mieszkających w Polsce nie posiadało polskiego obywatelstwa) – jako jedyne lub jedno z co najmniej dwóch.

Mapa 2.5. Ludność z niepolskim obywatelstwem według województw zamieszkania w 2021 r.

Map 2.5. Population with non-Polish citizenship by voivodship of residence in 2021

Warszawa i w efekcie województwo mazowieckie są bardzo atrakcyjne dla obcokrajowców, przede wszystkim ze względu na rolę międzynarodowego centrum kapitałowego oraz krajowego centrum administracyjnego, politycznego i gospodarczego. Stwarza to dla osób migrujących duże szanse ekonomiczne i rozwoju zawodowego. Wrocław i województwo dolnośląskie wykorzystuje inne atuty, w tym położenia geograficznego, czego efektem jest druga pozycja w kraju pod względem liczby osiedlonych cudzoziemców. Na Mazowszu w 2021 r. było ich 32,7 tys., a na Dolnym Śląsku 14,5 tys. Na 3. miejscu znalazła się Wielkopolska mająca 8,5 tys. obcokrajowców z prawem stałego pobytu.

Województwo dolnośląskie ma najmniejszą populację w tej trójce i dlatego według wskaźników względnych dystans do województwa mazowieckiego był niewielki – cudzoziemcy stanowili w 2021 r. 0,50% stałych mieszkańców regionu wobec 0,59% na Mazowszu. Trzecie miejsce zajmowało Podlasie z udziałem 0,36%. W innym ujęciu co 200. stały mieszkaniec Dolnego Śląska był obcokrajowcem, co 168. zamieszkujący na Mazowszu, a na drugim biegunie – tylko co 1 093. osoba mieszkająca w województwie świętokrzyskim.

Struktura obywatelstwa obcokrajowców zamieszkujących województwo dolnośląskie tylko częściowo jest zbieżna z przedstawioną uprzednio strukturą osób według kraju urodzenia. Wpływają na nią odmienne czynniki. Populacja Ukraińców w regionie wzrosła w ciągu 10 lat 5,5 razy, podczas gdy liczba osób urodzonych w Ukrainie (zwykle narodowości polskiej) zmalała o 42,4%. W 2021 r. prawo stałego pobytu w regionie posiadało 8,4 tys. obywateli Ukrainy. Należy pamiętać, że wielokrotnie większa populacja przebywała na Dolnym Śląsku w 2021 r. czasowo, najczęściej z powodu podjęcia zatrudnienia lub studiowania.

Jeszcze większa dynamika wzrostu dotyczyła obywateli Białorusi. Powody ekonomiczne miały w przypadku tej grupy mniejsze znaczenie niż polityczne, związane z represjami władzy wobec obywateli. Liczebność Białorusinów w regionie wzrosła w ciągu dekady prawie 10 razy. Te 2 grupy osób zadecydowały o tym, że na Dolnym Śląsku liczba cudzoziemców mających prawo stałego pobytu wzrosła ponad 3 razy.

Tablica 2.4. Ludność według krajów obywatelstwa

Table 2.4. Population by countries of citizenship

Kraj obywatelstwa Country of citizenship	2011		2021		
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	2011 = 100
Ogółem Total	2 915 241	.	2 904 894	.	99,6
Polska Poland	2 909 167	.	2 890 408	.	99,4
Inny kraj Other country	4 667	100,0	14 452	100,0	309,7
w tym: of which:					
Ukraina Ukraine	1 538	33,0	8 426	58,3	547,9
Białoruś Belarus	195	4,2	1 912	13,2	980,5
Niemcy Germany	681	14,6	521	3,6	76,5
Rosja Russia	217	4,6	510	3,5	235,0
Włochy Italy	95	2,0	227	1,6	238,9
Wielka Brytania United Kingdom	108	2,3	186	1,3	172,2
Kazachstan Kazakhstan	.	.	162	1,1	.
Korea Południowa South Korea	.	.	141	1,0	.
Bułgaria Bulgaria	155	3,3	116	0,8	74,8
Czechy Czechia	98	2,1	111	0,8	113,3
Grecja Greece	229	4,9	104	0,7	45,4
Armenia	83	1,8	98	0,7	118,1
Holandia Netherlands	77	1,6	97	0,7	126,0
Francja France	131	2,8	88	0,6	67,2
Bezpaństwowcy Stateless persons	218	.	10	.	4,6
Nieustalony Unknown	1 189	.	24	.	2,0

W przypadku obywateli Kazachstanu i Rosji prawo stałego pobytu często jest wstępem do uzyskania polskiego obywatelstwa w związku z polityką zapraszania do Polski mieszkających w geograficznej Azji osób zaliczanych do polskiej diaspory.

Obywatelstwo krajów UE pozwala bez problemów zamieszkać w Polsce, ale uzyskanie polskiego obywatelstwa jako drugiego w pewnych sytuacjach jest korzystne, zwłaszcza przy łatwej ścieżce jego otrzymania. Takie osoby są wtedy traktowane jak obywatele polscy i to jest jedna z przyczyn malejących liczebnie

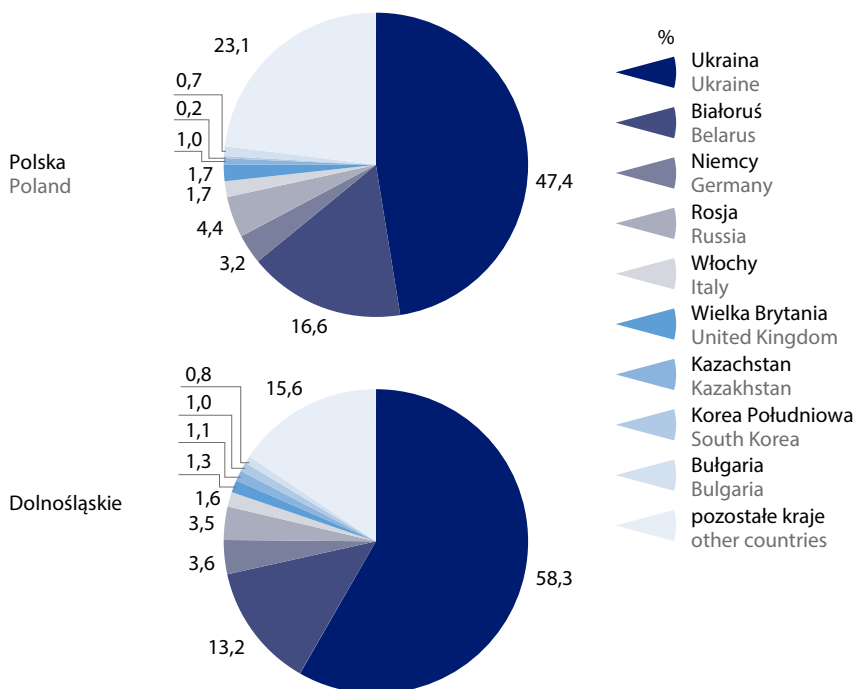
grup Niemców, Bułgarów, Greków i Francuzów. Sprzyja temu zawieranie małżeństw mieszanych z polskimi obywatelami. Należy zauważyć, że w małżeństwach mieszanych dominują obywatele państw Europy Zachodniej zawierający związek małżeński z Polkami i następnie zamieszkujący w Polsce. W przypadku Europy Wschodniej sytuacja jest odwrotna. Niezależnie od tego czynnika dane spisowe potwierdzają, że wśród mieszkających w województwie dolnośląskim cudzoziemców ze Wschodu dominują kobiety, a z Zachodu mężczyźni.

Europejczycy z zachodu i wschodu kontynentu często aplikują o polskie obywatelstwo, natomiast rzadko to czynią Koreańczycy. W rezultacie stosunkowo mała grupa 141 obywateli Korei Południowej daje temu krajowi 8. miejsce wśród państw pochodzenia cudzoziemców mieszkających w regionie. Porównanie tej liczby ze 147 mieszkańcami regionu urodzonymi w Korei wskazuje, że 6 z tych osób posiada europejskie (zapewne polskie) obywatelstwo.

Łącznie na Dolnym Śląsku zamieszkiwało w 2021 r. 14,5 tys. cudzoziemców reprezentujących 120 państw. W tabelicy pokazano 14 krajów – z każdego z nich mieszkało na Dolnym Śląsku ponad 80 osób. Na wykresie pokazano 9 państw oraz pozycję „pozostałe” znacznie odbiegającą w regionie od średniej krajowej.

Wykres 2.3. Ludność z niepolskim obywatelstwem według krajów w 2021 r.

Chart 2.3. Population with non-Polish citizenship by country in 2021

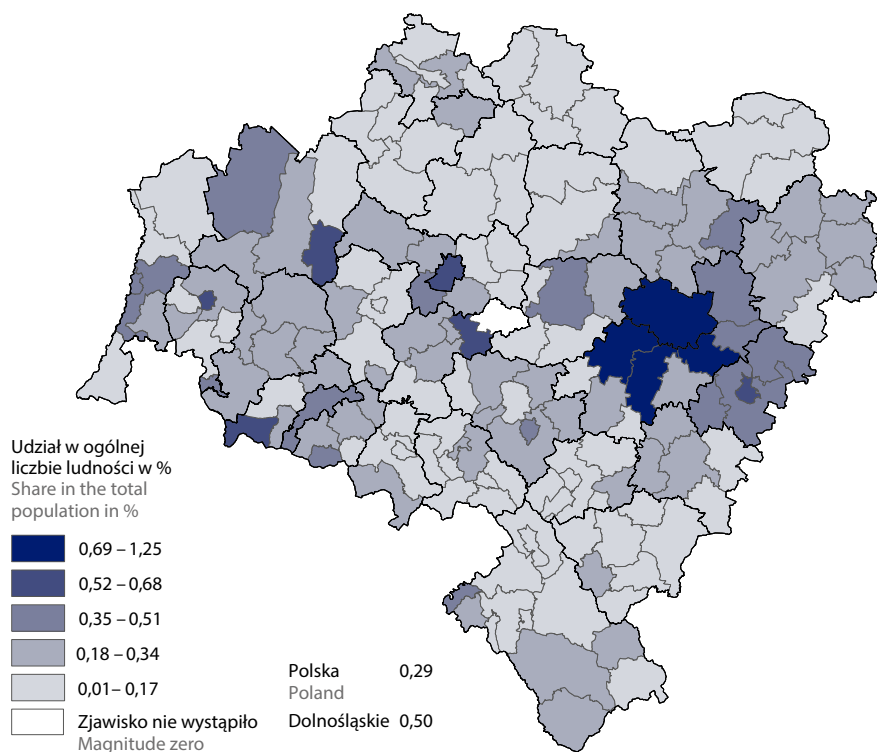
Porównanie struktury obywatelstwa cudzoziemców w regionie i w kraju wskazuje, że województwo dolnośląskie stanowi szczególnie atrakcyjne miejsce dla obywateli Ukrainy, Niemiec, Kazachstanu oraz Korei Południowej. Natomiast w strukturze krajowej większe były udziały obywateli Białorusi, Rosji, Włoch, Wielkiej Brytanii i Bułgarii. Nie oznacza to jednak przewagi innych województw, gdyż są to wskaźniki strukturalne, a województwo dolnośląskie zajmowało 2. miejsce w kraju pod względem liczby obcokrajowców. Silna przewaga innych województw dotyczy państw ujętych w pozycji pozostałe. W Polsce 5. liczebnie grupą osiedlonych cudzoziemców są obywatele Wietnamu (2 792 osoby) mieszkający przede wszystkim na Mazowszu (2 030), a na Dolnym Śląsku przebywało jedynie 69 Wietnamczyków. Mazowsze skupia średnio około połowy populacji obywateli także innych krajów azjatyckich – Turcji, Indii i Chin (w województwie dolnośląskim od 54 do 77 osób).

Cudzoziemcy osiedlają się w województwie dolnośląskim bardzo nierównomiernie – zdecydowanie największą siłą przyciągania ma aglomeracja wrocławska. Niepolskie obywatelstwo miał co 80. mieszkaniec Wrocławia (1,25%). Były to 8 444 osoby, czyli 58,4% ludności województwa o niepolskim obywatelstwie. Podobny wskaźnik miała gmina Kobierzyce (1,03% – 246 osób). W czołowej czwórce znajdowały się też Siechnice i Kąty Wrocławskie z udziałami po 0,70%.

W liczbach bezwzględnych 2. miejsce za Wrocławiem zajmowała Legnica z 588 obcokrajowcami (4,1% ogółu cudzoziemców mieszkających w województwie). Kolejne miejsca zajmowały inne duże miasta – Jelenia Góra (279; 1,9%) i Świdnica (248; 1,7%). W 7 gminach mieszkało po 2 cudzoziemców, w 3 gminach po 1 obcokrajowcu, a w 1 gminie (Wądroże Wielkie) nie zamieszkiwał żaden.

Mapa 2.6. Ludność z niepolskim obywatelstwem według gmin zamieszkania w 2021 r.

Map 2.6. Population with non-Polish citizenship by gminas of residence in 2021

Rozdział 3

Chapter 3

Wykształcenie ludności

Education of the population

Poziom wykształcenia jest to najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie lub formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa, podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu jest uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły niezależnie od trybu jej ukończenia (dziennie, wieczorowo, zaocznie, eksternistycznie/stacjonarnie, niestacjonarnie, na odległość, korespondencyjnie) w kraju lub za granicą; pytanie zadawane osobom w wieku 13 lat i więcej.

Poziom wykształcenia jest określany na podstawie klasyfikacji ISCED 2011:

- a. wyższe ze stopniem naukowym co najmniej doktora – zaznaczyły osoby ze stopniem doktora, doktora habilitowanego lub tytułem profesora;
- b. wyższe z tytułem magistra, magistra inżyniera lub równorzędnym – uzyskanym po ukończeniu studiów II stopnia (uzupełniających magisterskich) lub jednolitych studiów magisterskich. Do tej kategorii należy również zaliczono osoby, które posiadają dyplom lekarza;
- c. wyższe z tytułem licencjata, inżyniera lub równorzędnym – zaznaczyły osoby z tytułem zawodowym licencjata, inżyniera lub równorzędnym – uzyskanym po ukończeniu studiów I stopnia (licencjackich, inżynierskich);
- d. wyższe z dyplomem ukończenia kolegium – dotyczy absolwentów kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych (z wyjątkiem organizowanych w ramach szkoły wyższej) oraz absolwentów kolegiów pracowników służb społecznych;
- e. policealne – dotyczy osób, które posiadają świadectwo (dyplom) ukończenia szkoły policealnej (pomaturalnej), do której przyjęcie było uwarunkowane posiadaniem świadectwa ukończenia szkoły średniej. Do tej kategorii zaliczono również osoby, które ukończyły studium nauczycielskie;
- f. średnie ogólnokształcące – zaznaczyły osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego, liceum uzupełniającego lub ukończyły gimnazjum przed 1932 r.;
- g. średnie zawodowe – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia szkoły średniej zawodowej (technikum, technikum uzupełniającego, liceum zawodowego, liceum technicznego, szkoły artystycznej II stopnia realizującej jednocześnie program szkoły średniej);
- h. zasadnicze zawodowe/branżowe – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia: szkoły zawodowej (zasadniczej szkoły zawodowej lub rolniczej, szkoły przemysłowej), szkoły przysposobienia zawodowego lub rolniczego, korespondencyjnego kursu rolniczego wyłącznie na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej, szkoły mistrzów, branżowej szkoły I stopnia;
- i. gimnazjalne – posiadają osoby, które uzyskały świadectwo ukończenia gimnazjum lub świadectwo ukończenia specjalnej szkoły przysposabiającej do pracy. Osobom, które ukończyły gimnazjum przed 1932 r., zaznaczono wykształcenie średnie ogólnokształcące;
- j. podstawowe ukończone – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia: szkoły podstawowej (przed wojną szkoły powszechnej) niezależnie od tego, ile klas ona liczyła (osiem, siedem, sześć czy dawniej cztery), kursów dla pracujących w zakresie szkoły podstawowej oraz szkoły artystycznej I stopnia realizującej jednocześnie program szkoły podstawowej;
- k. niepełne podstawowe lub bez wykształcenia szkolnego – dotyczy osób, które uczą się w szkole podstawowej, uczyły się w szkole podstawowej, lecz jej nie ukończyły, nigdy nie uczęszczały do szkoły.

W niniejszym rozdziale przedstawiono analizę poziomu wykształcenia mieszkańców województwa dolnośląskiego na tle kraju i pozostałych województw na podstawie wyników NSP 2021 w porównaniu z wynikami NSP z 2011 r.

W Polsce w spisach powszechnych poziom wykształcenia ustalany jest osobom w wieku 13 lat i więcej, co wynika z obowiązującego systemu kształcenia i ukończenia pierwszego z poziomów edukacji. Należy mieć na uwadze fakt, że w wyniku reformy systemu oświaty z 2017 r. z dniem 31 sierpnia 2019 r. zostały zlikwidowane gimnazja. W konsekwencji tych zmian w pierwszych klasach szkół średnich i branżowych naukę rozpoczęli uczniowie ostatniego rocznika absolwentów gimnazjów i pierwszego rocznika absolwentów ośmioletniej szkoły podstawowej, co miało wpływ na strukturę ludności według najniższych poziomów wykształcenia (tj. gimnazjalnego oraz podstawowego).

3.1. Poziom wykształcenia ludności w latach 2011 i 2021

3.1. Education level of the population in 2011 and 2021

W 2021 r. liczba ludności województwa dolnośląskiego w wieku 13 lat i więcej – dla której ustalany był poziom wykształcenia – liczyła 2 534,2 tys. osób i była mniejsza o 1,2% w porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. Zmniejszeniu o przeszło 1/3 uległa liczba osób z wykształceniem podstawowym ukończonym (o 165,1 tys. osób mniej niż w 2011 r.). W 2021 r. w porównaniu do sytuacji sprzed 10 lat mniej osób deklarowało też wykształcenie zasadnicze zawodowe (o 25,1 tys. mniej, tj. o 4,6% mniej) oraz wykształcenie średnie ogólnokształcące (o 17,1 tys. mniej, tj. o 5,5% mniej). Natomiast dynamiczny wzrost miał miejsce w przypadku zbiorowości osób z wykształceniem wyższym (o 47,4%; przybyło 206,1 tys. Dolnoślązaków z tym wykształceniem).

Według wyników NSP w 2021 r. odsetek osób z wykształceniem wyższym wyniósł 25,3% (w 2011 r. – 17,0%), tj. wzrósł o 8,3 p.proc. W przekroju województw odsetek ten przyjmował wartości od 20,0% w województwie lubuskim do 32,4% w województwie mazowieckim (przy przeciętnej wielkości w kraju na poziomie 24,5%). Po względem udziału osób z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie ludności w wieku 13 lat i więcej województwo dolnośląskie zajmowało 4. miejsce wśród województw (po województwach: mazowieckim, małopolskim i pomorskim).

Podobnie jak w 2011 r., również w 2021 r. wśród osób z wykształceniem wyższym dominowały osoby z tytułem magistra, magistra inżyniera lub równorzędnym. Osób z tytułem inżyniera, licencjata lub równorzędnym było ponad 2,5-krotnie mniej, pomimo, że w ostatnich latach najczęściej wybieranym rodzajem studiów są studia pierwszego stopnia – licencjackie. W 2021 r. w ogólnej liczbie studentów szkół wyższych w województwie dolnośląskim 2/3 stanowili studenci studiów licencjackich (ok. 1/3 – studenci studiów magisterskich).

Analizując wyniki NSP 2021 otrzymuje się, że średnio na 100 osób z wykształceniem wyższym przypadały 3 osoby posiadające stopień naukowy co najmniej doktora, 71 osób z tytułem magistra, magistra inżyniera lub równorzędnym oraz 25 osób z tytułem inżyniera, licencjata lub równorzędnym (w świetle wyników 2011 r. odpowiednio: 3 osoby, 69 osób i 27 osób).

Najwięcej osób z najwyższym poziomem wykształcenia, tj. posiadających stopień naukowy co najmniej doktora, spisano w województwach: mazowieckim, małopolskim, śląskim i dolnośląskim; stanowiły one ponad połowę ogólnej liczby osób z tym wykształceniem w kraju. Pod względem liczby osób posiadających stopień naukowy co najmniej doktora w relacji do liczby mieszkańców województwo dolnośląskie plasowało się na 3. lokacie w kraju.

Udział absolwentów szkół średnich (łącznie z policealnymi) uległ na Dolnym Śląsku, analogicznie jak w skali całego kraju, niewielkiemu zwiększeniu – w 2021 r. wyniósł 34,8% (w 2011 r. – 32,7%), w tym udział absolwentów szkół średnich ogólnokształcących – niewielkiemu zmniejszeniu (z 12,1% na 11,6%), a absolwentów szkół średnich zawodowych – zwiększeniu (z 17,8% do 19,3%).

Wykształcenie zasadnicze zawodowe (lub branżowe) nadal zajmuje znaczące miejsce w strukturze ludności według poziomu wykształcenia. Liczba osób o tym poziomie wykształcenia w 2021 r. stanowiła 20,7%, natomiast 10 lat wcześniej – 21,4%. W przekroju województw odsetek mieszkańców z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub branżowym wynosił od 15,8% w województwie mazowieckim do 25,4% w województwie opolskim (dolnośląskie plasowało się na 6. lokacie w kraju). Przy czym w województwie mazowieckim więcej było osób z wykształceniem średnim zawodowym niż zasadniczym lub branżowym, podczas gdy w województwie opolskim (podobnie jak w dolnośląskim) więcej było osób z wykształceniem zasadniczym lub branżowym niż z wykształceniem średnim zawodowym.

W okresie międzypisowym znacząco obniżył się udział osób z wykształceniem podstawowym ukończonym – z 17,0% w 2011 r. do 10,7% w 2021 r. (w skali kraju odpowiednio z 18,3% do 11,3%). Niższy od poziomu w województwie dolnośląskim odsetek osób z wykształceniem podstawowym odnotowano w 3 województwach: mazowieckim, małopolskim i śląskim.

Tablica 3.1. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia

Table 3.1. Population aged 13 and more by educational level

Poziom wykształcenia Educational level	2011		2021		2011 = 100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	struktura pionowa (w odsetkach) vertical structure (in percent)	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	struktura pionowa (w odsetkach) vertical structure (in percent)	
Ogółem Total	2 563 833	100,0	2 534 167	100,0	98,8
Wyższe ^a Tertiary ^a	434 773	17,0	640 879	25,3	147,4
z tego: of which:					
wyższe ze stopniem naukowym co najmniej doktora an academic degree of at least doctorate	13 780	0,5	19 731	0,8	143,2
wyższe z tytułem magistra, magistra inżyniera lub równo- rzędnym a master's degree, master's degree in engineering or equivalent degree	299 030	11,7	456 563	18,0	152,7
wyższe z tytułem inżyniera, licencjata lub równorzędnym a bachelor's (licentiate), engineer's or equivalent degree	118 457	4,6	159 592	6,3	134,7
Średnie i policealne Secondary and post-secondary	838 177	32,7	880 853	34,8	105,1
z tego: of which:					
średnie zawodowe vocational secondary	456 088	17,8	490 326	19,3	107,5
średnie ogólnokształcące general secondary	310 040	12,1	292 936	11,6	94,5
Zasadnicze zawodowe /branżowe Basic vocational/ sectoral	549 476	21,4	524 424	20,7	95,4
Gimnazjalne Lower secondary	114 165	4,5	66 896	2,6	58,6

Tablica 3.1. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia (dok.)
 Table 3.1. Population aged 13 and more by educational level (cont.)

Poziom wykształcenia Educational level	2011		2021		2011 = 100
	w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	struktura pionowa (w odsetkach) vertical structure (in percent)	w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	struktura pionowa (w odsetkach) vertical structure (in percent)	
Podstawowe ukończone Primary completed	436 923	17,0	271 848	10,7	62,2
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego Incomplete primary and no school education	34 399	1,3	70 418	2,8	204,7
Nieustalony poziom wykształcenia Unknown	155 921	6,1	78 849	3,1	50,6

a Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.
 a Including persons holding a college graduation diploma.

3.2. Ludność według poziomu wykształcenia i płci

3.2. Population by educational level and sex

Według wyników NSP 2021 r. struktura ludności według poziomu wykształcenia nadal znacząco różniła się w zależności od płci. Wśród ogółu Dolnoślązaczek 28,7% ukończyło szkoły wyższe, a wśród Dolnoślązaków udział ten wyniósł 21,5%, co oznacza, że posiadanie dyplomu ukończenia studiów wyższych deklarowała przeszło co czwarta kobieta oraz co piąty mężczyzna. W porównaniu do wyników NSP 2011 zwiększeniu uległa dysproporcja w odsetkach osób deklarujących wykształcenie wyższe wśród kobiet i mężczyzn – odsetek ten dla kobiet wynosił wówczas 18,9%, a dla mężczyzn 14,8%, tj. o 4,1 p. proc. mniej (w 2021 r. różnica w udziałach wynosiła 7,2 p. proc.). W okresie międzypisowym przybyło w województwie dolnośląskim 127,9 tys. kobiet i 78,2 tys. mężczyzn z wykształceniem wyższym (tj. wzrost odpowiednio o 50,5% i 43,1%). Nadal, podobnie jak w skali całego kraju, odnotowano, że więcej mężczyzn niż kobiet posiadało wykształcenie wyższe ze stopniem naukowym co najmniej doktora (odpowiednio 10,6 tys. i 9,1 tys.). Średnio na 1 000 mężczyzn z wykształceniem wyższym przypadowało 41 mężczyzn posiadających stopień naukowy co najmniej doktora, a na 1 000 kobiet – 24 osoby.

Na zbliżonym poziomie w zbiorowości mężczyzn i kobiet kształtowały się odsetki osób z wykształceniem średnim (odpowiednio 31,3% i 30,5%), przy znaczącej różnicy w przypadku wykształcenia średniego zawodowego (21,5% wśród mężczyzn i 17,4% wśród kobiet).

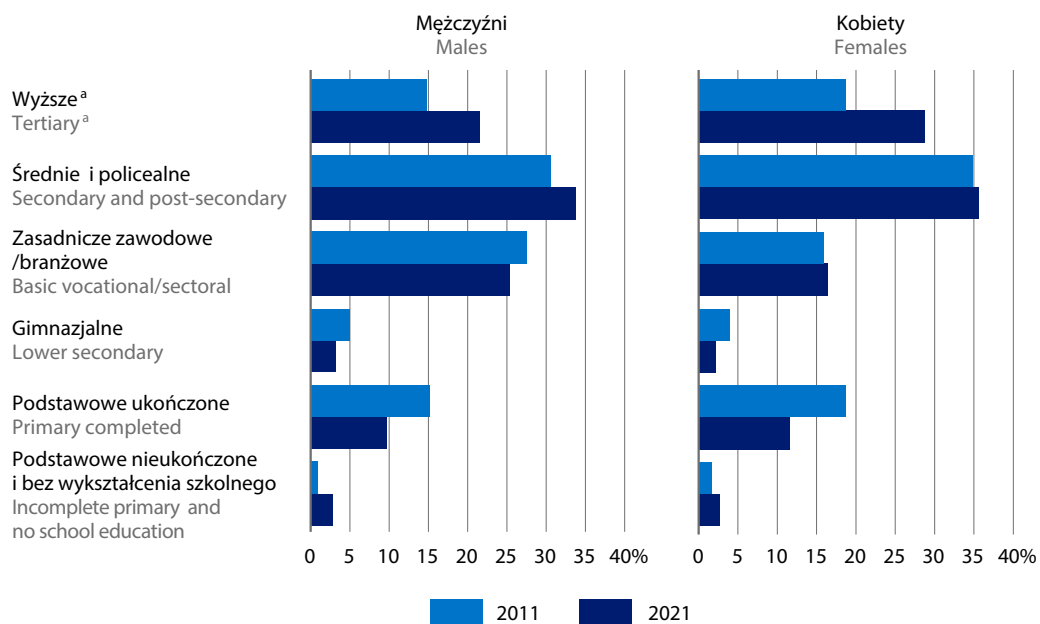
Zdecydowanie więcej mężczyzn niż kobiet deklarowało wykształcenie zasadnicze zawodowe lub branżowe – 25,4% mężczyzn i 16,4% kobiet (przeciętnie w kraju odpowiednio 26,6% i 16,5%). Stan liczebny Dolnoślązaków z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub branżowym wynosił 306,8 tys. osób (tj. o 47,3 tys. osób więcej niż przypadku mężczyzn z wykształceniem wyższym), natomiast stan liczebny Dolnoślązaczek z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub branżowym – 217,6 tys. osób (tj. o 163,7 tys. osób mniej).

W przekroju województw, zarówno dla mężczyzn i kobiet, najmniejsze odsetki osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub branżowym odnotowano w województwie mazowieckim (odpowiednio 19,8% i 12,2%), a największe w województwie opolskim (odpowiednio 31,9% i 19,4%).

W 2021 r. ukończoną tylko szkołę podstawową miało 9,7% mężczyzn i 11,6% kobiet (wobec wyższych wielkości przeciętnie w kraju – 10,7% dla mężczyzn i 12,8% dla kobiet). Zarówno wśród mężczyzn, jak i wśród kobiet obserwuje się w okresach międzypisowych sukcesywny spadek odsetka osób z wykształceniem podstawowym (w 2011 r. wynosił on 15,2% dla mężczyzn i 18,7% dla kobiet).

Wykres 3.1. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci

Chart 3.1. Population aged 13 and more by the level of education and sex

a Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.
a Including persons holding a college graduation diploma.

Tablica 3.2. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci
 Table 3.2. Population aged 13 and more by educational level and sex

Poziom wykształcenia Educational level	Mężczyźni Males				Kobiety Females			
	2011		2021		2011		2021	
	w liczbach bez- względ- nych in absolute numbers	struktura pionowa (w odset- kach) vertical structure (in per- cent)	w liczbach bez- względ- nych in absolute numbers	struktura pionowa (w odset- kach) vertical structure (in per- cent)	w liczbach bez- względ- nych in absolute numbers	struktura pionowa (w odset- kach) vertical structure (in per- cent)	w liczbach bez- względ- nych in absolute numbers	struktura pionowa (w odset- kach) vertical structure (in per- cent)
Ogółem Total	1 222 473	100,0	1 206 347	100,0	1 341 360	100,0	1 327 820	100,0
Wyższe ^a Tertiary ^a	181 390	14,8	259 583	21,5	253 382	18,9	381 296	28,7
Policealne Post-secondary	21 236	1,7	29 754	2,5	50 813	3,8	67 837	5,1
Średnie Secondary	351 970	28,8	378 084	31,3	414 158	30,9	405 178	30,5
średnie zawodowe vocational secondary	234 996	19,2	259 022	21,5	221 092	16,5	231 304	17,4
średnie ogólnokształcące general secondary	116 974	9,6	119 062	9,9	193 066	14,4	173 874	13,1
Zasadnicze zawodo- we /branżowe Basic vocational/ sectoral	336 122	27,5	306 843	25,4	213 354	15,9	217 581	16,4
Gimnazjalne Lower secondary	60 620	5,0	38 108	3,2	53 545	4,0	28 788	2,2
Podstawowe ukończone Primary completed	185 557	15,2	117 262	9,7	251 366	18,7	154 586	11,6
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego Incomplete primary and no school education	11 042	0,9	34 558	2,9	23 357	1,7	35 860	2,7
Nieustalony poziom wykształcenia Unknown	74 536	6,1	42 155	3,5	81 385	6,1	36 694	2,8

a Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.

a Including persons holding a college graduation diploma.

3.3. Ludność według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania

3.3. Population by educational level and place of residence

Wyniki NSP 2021 wskazują, że utrzymują się różnice w strukturze ludności według poziomu wykształcenia w miastach i na wsi. Wśród 1 742 tys. osób w wieku 13 lat i więcej zamieszkałych w dolnośląskich miastach 28,1% stanowiły osoby, które legitymowały się dyplomem ukończenia studiów wyższych, podczas gdy wśród 792 tys. osób zamieszkałych na wsi udział osób z wyższym wykształceniem był znacznie mniejszy i wyniósł 19,2%.

Ponadto, w miastach więcej osób posiadało wykształcenie wyższe ze stopniem naukowym co najmniej doktora (16,0 tys. osób) niż na wsi (3,8 tys. osób).

Średnio na 1 000 mieszkańców miast z wykształceniem wyższym przypadały:

- 33 osoby posiadające stopień naukowy co najmniej doktora (na 1 000 mieszkańców wsi – 25 osób);
- 715 osób z tytułem magistra, magistra inżyniera lub równorzędnym (na 1 000 mieszkańców wsi – 705 osób);
- 245 osób z tytułem inżyniera, licencjata lub równorzędnym (na 1 000 mieszkańców wsi – 263 osoby).

Tablica 3.3. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania

Table 3.3. Population aged 13 and more by educational level and a place of residence

Poziom wykształcenia Educational level	Miasta Urban areas				Wieś Rural areas			
	2011		2021		2011		2021	
	w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	struktura pionowa (w odset- kach) vertical structure (in per- cent)	w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	struktura pionowa (w odset- kach) vertical structure (in per- cent)	w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	struktura pionowa (w odset- kach) vertical structure (in per- cent)	w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	struktura pionowa (w odset- kach) vertical structure (in per- cent)
Ogółem Total	1 808 332	100,0	1 742 003	100,0	755 501	100,0	792 164	100,0
Wyższe ^a Tertiary ^a	356 725	19,7	488 849	28,1	78 047	10,3	152 030	19,2
Policealne Post-secondary	58 174	3,2	74 181	4,3	13 875	1,8	23 410	3,0
Średnie Secondary	575 554	31,8	547 453	31,4	190 574	25,2	235 809	29,8
średnie zawodowe vocational secondary	335 915	18,6	334 896	19,2	120 173	15,9	155 430	19,6
średnie ogólnokształcące general secondary	239 639	13,3	212 557	12,2	70 401	9,3	80 379	10,1
Zasadnicze zawodo- we /branżowe Basic vocational/ sectoral	346 158	19,1	324 407	18,6	203 318	26,9	200 017	25,2
Gimnazjalne Lower secondary	71 529	4,0	42 041	2,4	42 635	5,6	24 855	3,1

Tablica 3.3. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania (dok.)
 Table 3.3. Population aged 13 and more by educational level and a place of residence (cont.)

Poziom wykształcenia Educational level	Miasta Urban areas				Wieś Rural areas			
	2011		2021		2011		2021	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	struktura pionowa (w odsetkach) vertical structure (in percent)	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	struktura pionowa (w odsetkach) vertical structure (in percent)	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	struktura pionowa (w odsetkach) vertical structure (in percent)	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	struktura pionowa (w odsetkach) vertical structure (in percent)
Podstawowe ukończone Primary completed	264 521	14,6	163 757	9,4	172 402	22,8	108 091	13,6
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego Incomplete primary and no school education	18 195	1,0	43 047	2,5	16 204	2,1	27 371	3,5
Nieustalony poziom wykształcenia Unknown	117 475	6,5	58 268	3,3	38 446	5,1	20 581	2,6

a łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.

a Including persons holding a college graduation diploma.

Występujący w okresie 2011–2021 dalszy dynamiczny wzrost stanu liczebnego osób z wykształceniem wyższym w miastach (ok. 1,5-krotny), a szczególnie na wsi (ok. 2-krotny), przy zdecydowanie mniejszych zmianach liczbowych osób w wieku 13 lat i więcej (w miastach zmniejszenie o 3,7%, na wsi zwiększenie o 4,9%) spowodował wzrost odsetka osób z wykształceniem wyższym w obu środowiskach. W miastach odsetek ten wzrósł w okresie międzypisowym o 8,3 p.proc., a na wsi o 8,9 p.proc. W 2011 r. w porównaniu do wyników spisu z 2002 r. odnotowano wzrost liczby osób z wykształceniem wyższym w miastach o 60,0%, a na wsi blisko 3-krotny. Odsetek osób z wykształceniem wyższym w miastach wzrósł o 7,4 p.proc. (z poziomu 12,2%), a na wsi o 6,3 p.proc. (z poziomu 3,9%).

Można przypuszczać, że znaczny wzrost udziału osób z wyższym wykształceniem na wsi i zmniejszenie dysproporcji między wsią a miastem, jest związany z rozwojem stref podmiejskich obok dużych miast.

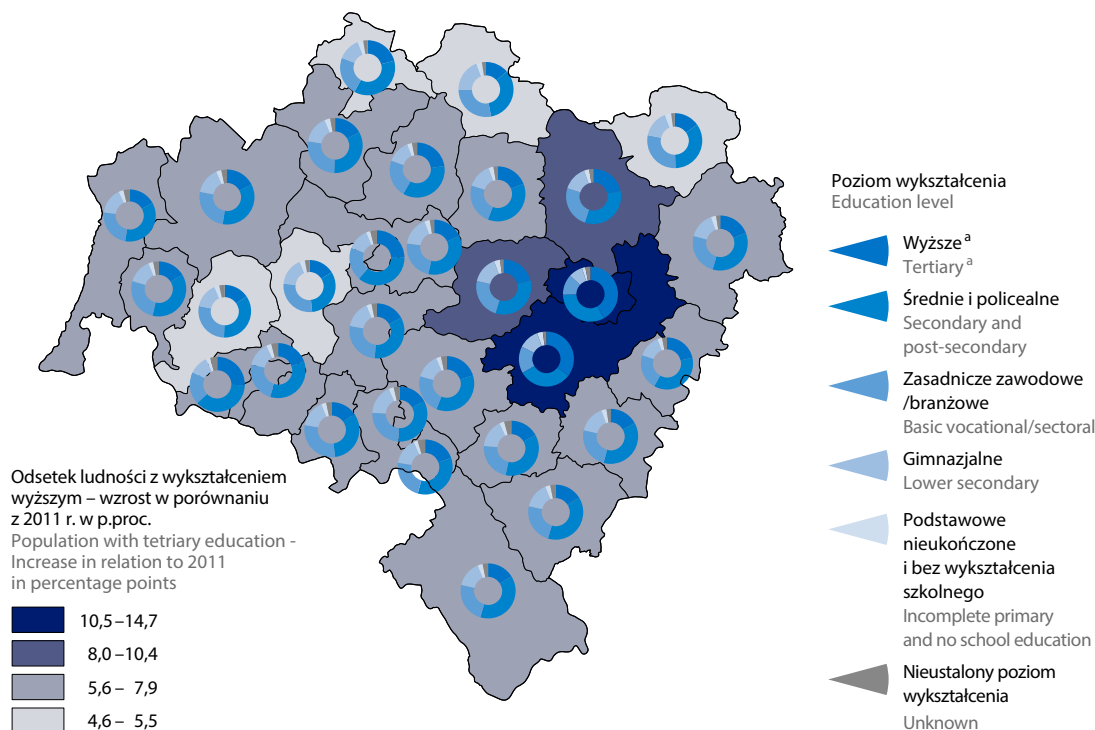
Zarówno wśród ludności zamieszkałej w miastach, jak i na wsi, w 2021 r. nadal dominującym poziomem wykształcenia było wykształcenie średnie. Zbiorowość takich osób w miastach stanowiła 31,4%, na wsi stanowiła zbliżony odsetek – 29,8%. W ogólnej liczbie osób z wykształceniem średnim większość stanowiły osoby z wykształceniem zawodowym (w miastach spisano ich ok. 1,5-krotnie więcej niż osób z wykształceniem ogólnokształcącym, a na wsi – ok. 2-krotnie więcej).

Natomiast w miastach w porównaniu do wsi zdecydowanie mniejszy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub branżowym oraz ukończonym podstawowym. Wykształcenie zasadnicze zawodowe lub branżowe posiadało 18,6% ogółu mieszkańców miast w wieku 13 lat i więcej, natomiast na wsi – 25,2% (przeciętnie w kraju odpowiednio 18,1% i 26,1%).

Tylko co jedenasty mieszkaniec dolnośląskich miast oraz co siódmy mieszkaniec dolnośląskich wsi miał wykształcenie podstawowe ukończone.

Mapa 3.1. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i powiatów w 2021 r.

Map 3.1. Population aged 13 and more by educational level and powiats in 2021

a Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.

a Including persons holding a college graduation diploma.

Wyniki NSP 2021 wskazują, podobnie jak wyniki NSP 2011, duże zróżnicowanie przestrzenne poziomu wykształcenia ludności w województwie dolnośląskim. Najwyższy odsetek osób z wykształceniem wyższym niezmiennie występuje we Wrocławiu (41,8%) oraz w sąsiadującym z nim powiecie wrocławskim (35,3%), a w dalszej kolejności w dwóch miastach na prawach powiatu – w Jeleniej Górze i Legnicy (odpowiednio 25,5% i 24,9%). Łączna suma osób z wykształceniem wyższym, mieszkańców ww. czterech powiatów, skupiała przeszło połowę ogólnej liczby osób legitymujących się wykształceniem wyższym w województwie dolnośląskim (w tym mieszkańcy Wrocławia stanowili 38,6%).

W pozostałych powiatach udziały osób o tym poziomie wykształcenia osiągnęły wielkości poniżej przeciętnej w województwie. Najniższy odsetek osób z wyższym wykształceniem wystąpił w powiatach: górowskim, milickim i kamiennogórskim (odpowiednio 13,6%, 15,2% i 15,4%).

Z kolei najwyższy odsetek osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe lub branżowe wystąpił w powiatach kamiennogórskim (29,6%) i milickim (28,1%), natomiast najniższy udział osób o tym poziomie wykształcenia odnotowano we Wrocławiu (12,0%) oraz w powiecie wrocławskim (15,7%). W powiatach kamiennogórskim i milickim liczba mieszkańców z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub branżowym była ok. 2-krotnie większa niż liczba mieszkańców z wykształceniem wyższym, podczas gdy w powiecie wrocławskim – ok. 2,5-krotnie mniejsza, a we Wrocławiu – 3,5-krotnie mniejsza.

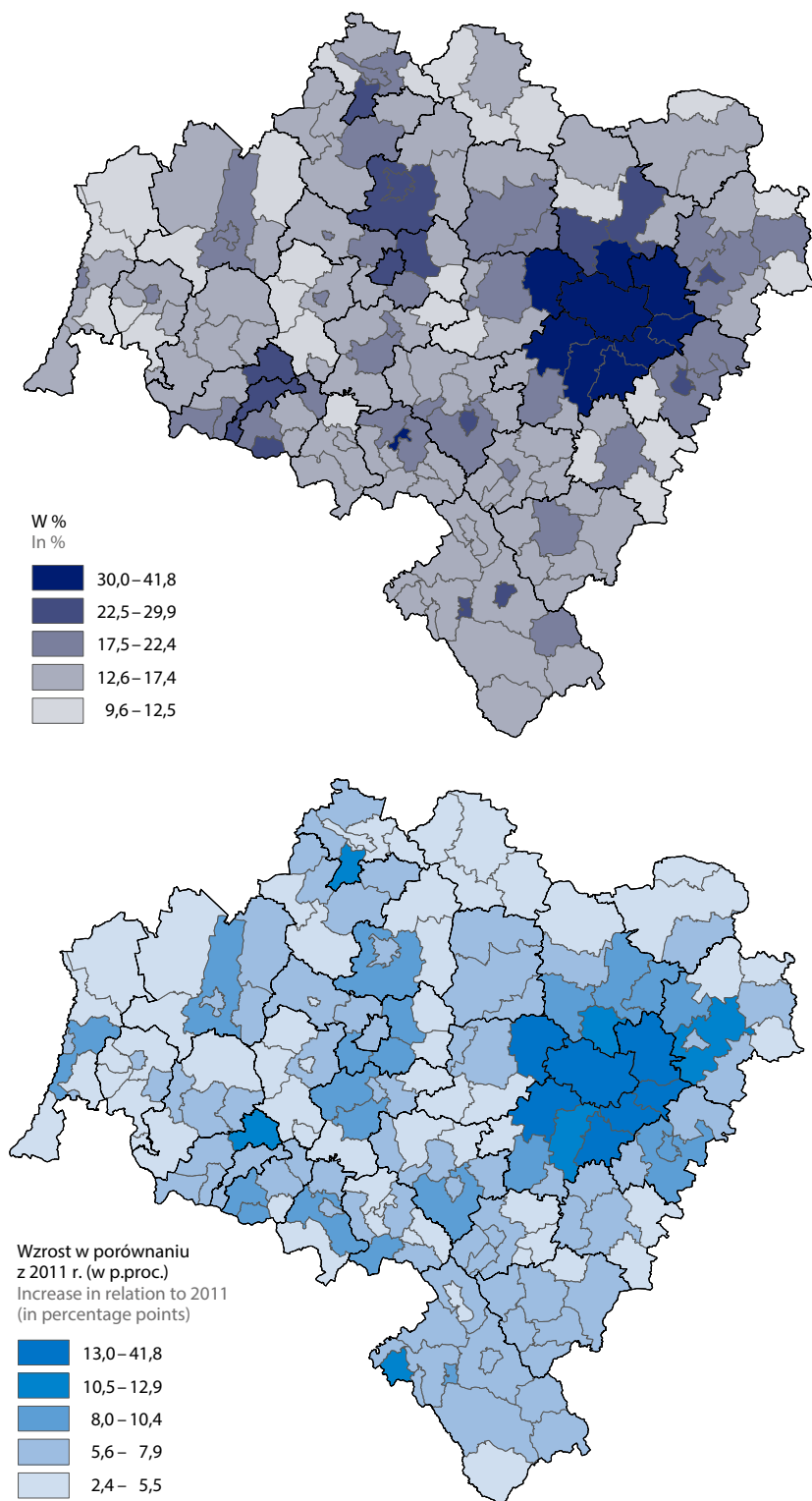
Również znaczącą dysproporcję w ujęciu powiatowym odnotowano w przypadku wielkości odsetka osób z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym – od 10,3% we Wrocławiu do 22,7% w powiecie górowskim i 20,8% w powiecie wałbrzyskim. W wymienionych powiatach górowskim i wałbrzyskim zbiorowość osób z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym była zdecydowanie większa niż osób legitymujących się dyplomem ukończenia szkół wyższych.

W okresie międzypisowym zwiększeniu uległo zróżnicowanie przestrzenne poziomu wykształcenia ludności województwa dolnośląskiego. Na podstawie wyników NSP 2011 w przekroju gmin udział osób z wykształceniem wyższym przyjmował wartości od 3,8% w gminie wiejskiej Lewin Kłodzki (i następnie 4,7% i 5,0% w gminach wiejskich Kondratowice i Pęcław) do 28,4% w gminie wiejskiej Kobierzyce (i do 27,4% we Wrocławiu). Rozpiętość wartości wymienionego odsetka wynosiła 24,6 p.proc.

Zróżnicowana dynamika zmian w poziomie wykształcenia mieszkańców poszczególnych gmin (szczególnie niskie tempo zmian w gminach wiejskich, położonych peryferyjnie z dala od aglomeracji miejskich oraz zdecydowanie wyższe w dużych miastach i gminach sąsiadujących z dużymi miastami) miała wpływ na wzrost dysproporcji w strukturze przestrzennej według poziomu wykształcenia. W świetle wyników NSP 2021 największe udziały osób z wykształceniem wyższym wystąpiły we Wrocławiu (41,8%) oraz w gminach powiatu wrocławskiego, graniczących z Wrocławiem: Czernicy, Siechnicach i Kobierzycach (odpowiednio 40,3%; 40,1% i 39,9%). Wysokimi odsetkami wyróżniały się także takie gminy miejskie jak: Szczawno-Zdrój (30,7%), Jelenia Góra (25,5%) oraz Legnica (25,9%). Natomiast najmniejszy udział osób z wykształceniem wyższym wystąpił w gminach wiejskich: Pęcław – powiat głogowski (9,6%), Ruja – powiat legnicki (9,9%), Udanin – powiat średzki i Jemielno – powiat górowski (po 10,1%).

Rozpiętość wartości odsetka z wykształceniem wyższym uległa zwiększeniu – wynosiła 32,2 p.proc.

Mapa 3.2. Ludność w wieku 13 lat i więcej z wykształceniem wyższym^a według gmin w 2021 r.
 Map 3.2. Population aged 13 and more with tertiary^a education by gminas in 2021

^a Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.
^a Including persons holding a college graduation diploma.

3.4. Ludność według poziomu wykształcenia i grup wieku

3.4. Population by educational level and age groups

Wyniki spisów ludności umożliwiają również analizę poziomu wykształcenia ludności według grup wieku. Według danych NSP 2021 najwyższy udział mieszkańców Dolnego Śląska legitymujących się wykształceniem wyższym wystąpił wśród osób w wieku 30–34 lata oraz 35–39 lat (odpowiednio 46,7% i 43,6%), w tym ok. 1/3 stanowiły osoby tytułem magistra, magistra inżyniera lub równorzędnym.

W kolejnych grupach wieku odsetek osób z tym wykształceniem stopniowo zmniejsza się i w grupie wieku 70 lat i więcej kształtował się już na poziomie 14,0%. Średnio na 100 osób z wykształceniem wyższym przypadają w tej grupie wieku 7 osób ze stopniem naukowym co najmniej doktora, 69 osób z tytułem magistra, magistra inżyniera lub równorzędnym oraz 20 osób z tytułem inżyniera, licencjata lub równorzędnym (w przypadku ww. grupy wiekowej 35–39 lat odpowiednio: 2 osoby, 72 osoby i 26 osób).

Osoby dorosłe w starszych grupach wiekowych, a także osoby młode w wieku 13–19 lat wyróżniają się wysokimi udziałami osób z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym ukończonym (26,5% wśród osób w wieku 70 lat i więcej oraz 51,7% wśród osób w wieku 13–19 lat). Analogicznie wykształcenie podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego dotyczyło głównie osób młodych w wieku 13–19 lat (31,9%).

Tablica 3.4. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i grup wieku w 2021 r.

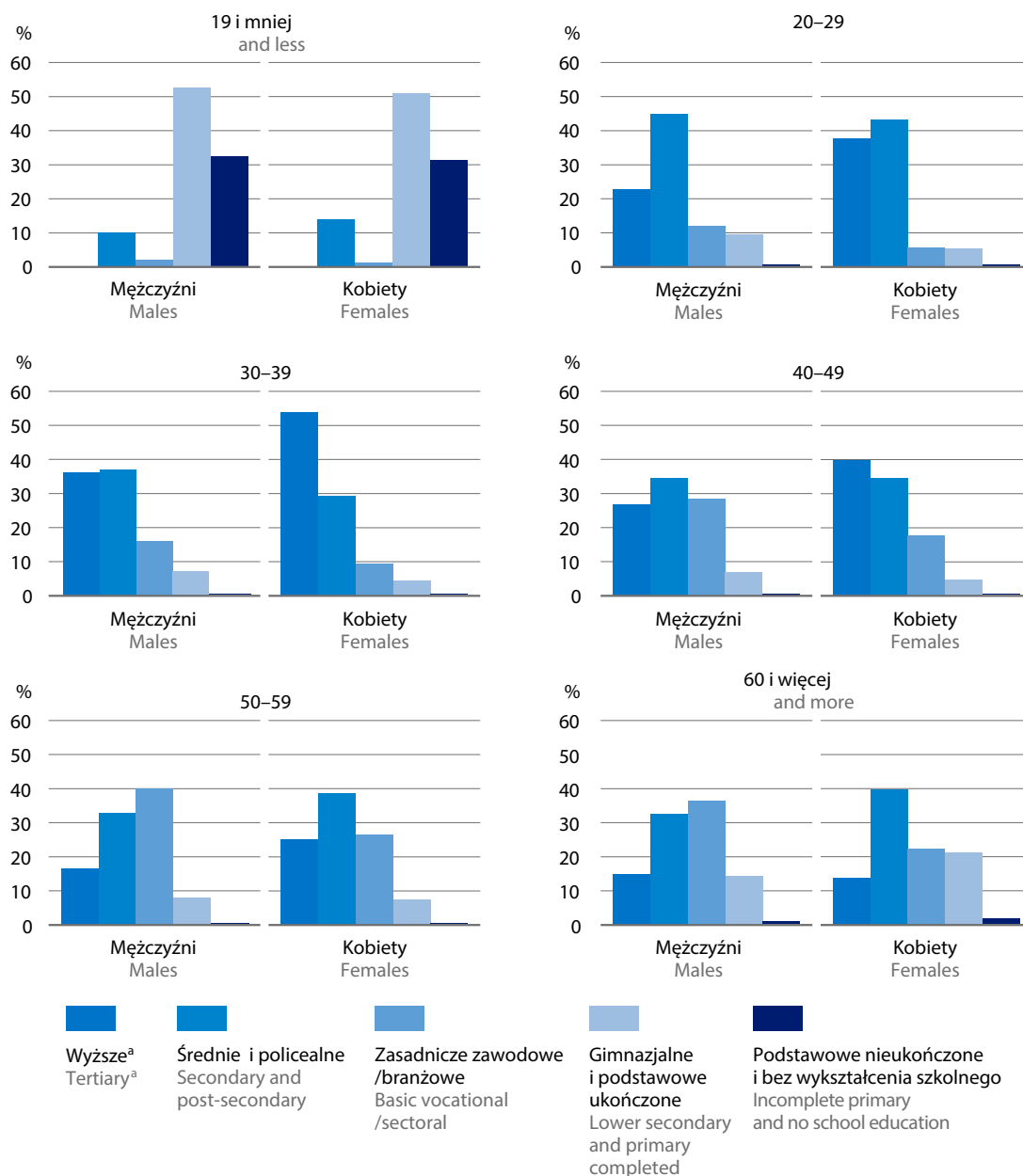
Tabl. 3.4. Population aged 13 and more by educational level and age groups in 2021

Grupy wieku Age groups	Ogółem w liczbach bezwzględnych Grand total in absolute numbers	W tym Of which				
		wyższe ^a tertiary ^a	średnie i policealne secondary and post-secondary	zasadnicze zawodowe / branżowe basic vocational/ sectoral	gimnazjalne i podstawowe ukończone lower second- ary and primary completed	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego incomplete primary and no school education
struktura pozioma (w odsetkach) horizontal structure (in percent)						
Ogółem Total	2 534 167	25,3	34,8	20,7	13,4	2,8
13–19 lat years	177 334	–	11,9	1,7	51,7	31,9
20–29	324 450	30,1	44,0	8,9	7,5	0,5
30–39	477 079	45,0	33,2	12,7	5,9	0,3
40–49	451 169	33,2	34,5	23,0	5,9	0,3
50–59	330 143	20,8	35,8	33,2	7,7	0,3
60–69	416 372	14,4	39,7	32,9	11,4	0,3
70 lat i więcej and more	357 620	14,0	33,5	22,8	26,5	2,0

a Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.

a Including persons holding a college graduation diploma.

Wykres 3.2. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia, płci oraz grup wieku w 2021 r.
 Chart 3.2. Population aged 13 and more by the level of education, sex and age groups in 2021

^a Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.
^a Including persons holding a college graduation diploma.

Rozdział 4

Chapter 4

Osoby z niepełnosprawnościami

Disabled persons

Według wyników spisu 2021 liczba osób z niepełnosprawnościami w województwie dolnośląskim wyniosła 405,4 tys., co stanowiło 14,0% ogólnej liczby ludności województwa (w 2011 r. – 13,2%); w kraju osoby niepełnosprawne stanowiły 14,3% ogółu ludności. Oznacza to, że w 2021 r. co siódmy mieszkaniec województwa dolnośląskiego był osobą z niepełnosprawnością. Liczba osób niepełnosprawnych w okresie międzyspisowym zwiększyła się o 21,6 tys. osób, tj. o 5,6% (w kraju zanotowano wzrost o 16,0%).

W 2021 r. w zbiorowości osób z niepełnosprawnościami przeważały kobiety, które stanowiły 55,5% ogółu niepełnosprawnych (w 2011 r. – 54,8%). W świetle wyników spisu – na przestrzeni 10 lat – zwiększyła się zarówno liczba niepełnosprawnych kobiet, jak i mężczyzn odpowiednio o 7,0% i 4,0%. Tendencje wzrostowe zaobserwowano także wśród niepełnosprawnej ludności miejskiej (o 3,0%) oraz wiejskiej (o 12,7%). Największy przyrost liczby osób z niepełnosprawnościami, w porównaniu do 2011 r., odnotowano w powiatach: wrocławskim (o 37,6%), trzebnickim (o 27,9%) i oleśnickim (o 25,2%). Spośród 30 powiatów województwa dolnośląskiego w 7. powiatach odnotowano zmniejszenie liczby osób z niepełnosprawnością, w tym największe zmniejszenie liczby danej zbiorowości wystąpiło w powiecie strzelińskim (o 17,6%). We Wrocławiu na przestrzeni lat 2011–2021 liczba osób z niepełnosprawnością również zmniejszyła się (o 3,3%).

Osoby niepełnosprawne (z niepełnosprawnościami) to takie osoby, które posiadają odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoby, które takiego orzeczenia nie posiadają, lecz ich sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wykonywanie codziennych czynności, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych.

Przez czynności codzienne (podstawowe) dla danego wieku należy rozumieć:

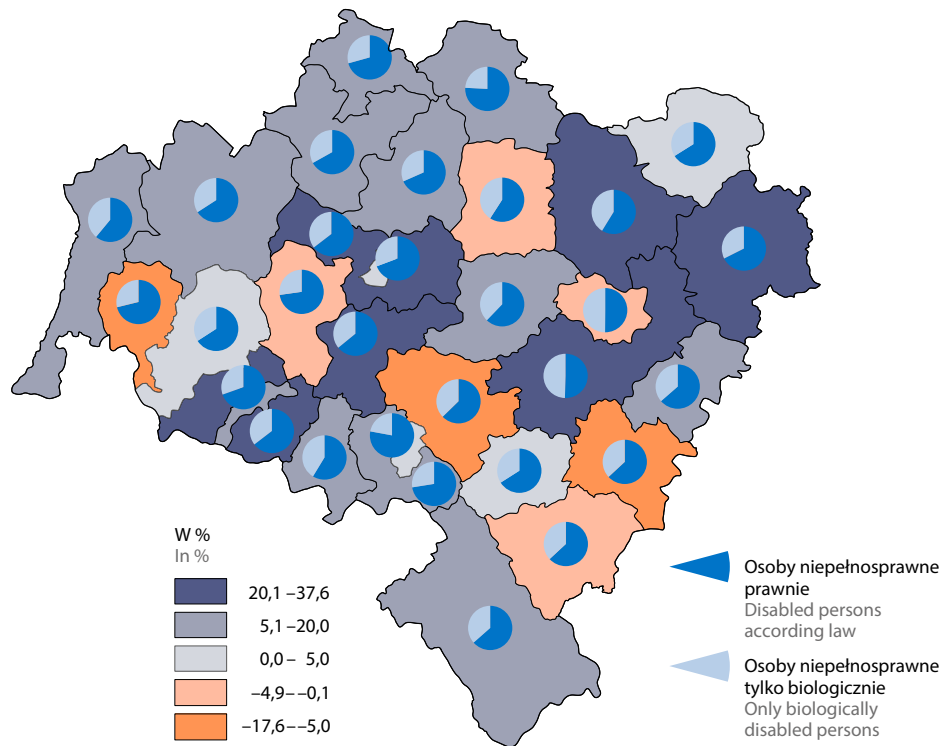
- dla niemowląt – prawidłową reakcję na bodźce zewnętrzne (płacz, uśmiech, właściwe gesty i odruchy);
- dla dzieci w wieku przedszkolnym – zdolność brania udziału w grach i zabawach w grupie rówieśników;
- dla dzieci w wieku szkolnym – uczęszczanie do szkoły oraz uczestnictwo we wszystkich rodzajach obowiązkowych zajęć;
- dla osób w wieku aktywności zawodowej – pracę zawodową, naukę lub prowadzenie gospodarstwa domowego;
- dla osób w wieku starszym – podstawową samoobsługę przy czynnościach higienicznych, zakupach, przyrządzaniu posiłków itp.

Informacje o osobach niepełnosprawnych, zgodnie z przepisami ustawy o NSP, pozyskiwane były na zasadzie dobrowolności.

W 2021 r. w porównaniu do 2011 r. znacznie zwiększyła się zbiorowość osób niepełnosprawnych tylko biologicznie o ok. 15%, przy jednoczesnym wzroście osób niepełnosprawnych prawnie o niecały 1%. Liczba osób niepełnosprawnych tylko biologicznie zwiększyła się na przestrzeni lat 2011–2021 zarówno w miastach, jak i na wsi odpowiednio o 15,1% i o 14,6%. Liczba osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności, wydane przez odpowiedni organ uprawniony do wydawania tego typu dokumentu, zmniejszyła się w miastach (o 2,8%), natomiast wzrosła na wsi (o 11,5%).

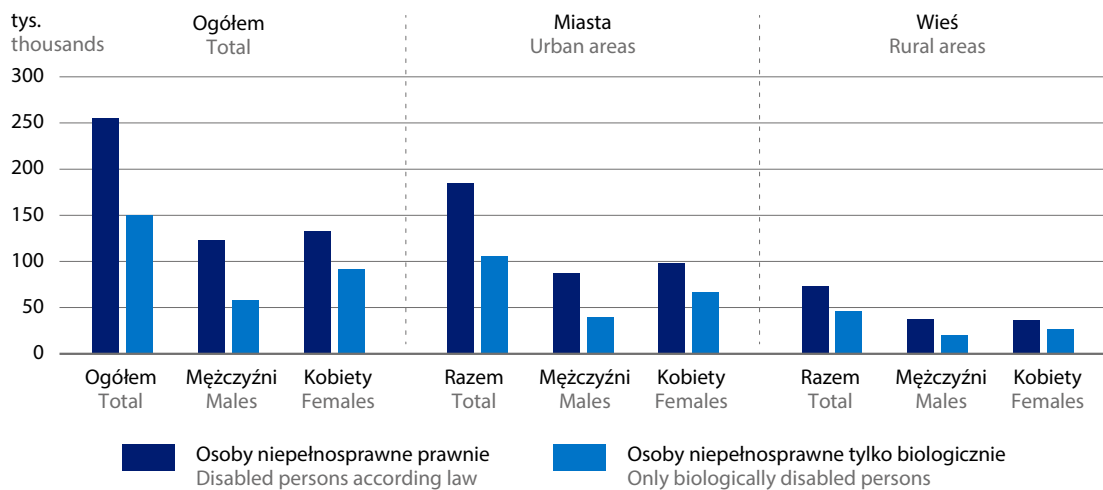
W strukturze osób niepełnosprawnych, osoby z niepełnosprawnością prawną stanowiły 63,1% (w 2011 r. – 66,1%), a z niepełnosprawnością tylko biologiczną – 36,9% (w 2011 r. – 33,9%).

Mapa 4.1. Zmiana liczby osób z niepełnosprawnościami w latach 2011–2021
 Map 4.1. Change in the number of disabled persons in 2011–2021

Wykres 4.1. Osoby z niepełnosprawnościami według miejsca zamieszkania, płci i kategorii niepełnosprawności w 2021 r.

Chart 4.1. Disabled persons by a place of residence, sex and category of disability in 2021

Tablica 4.1. Osoby z niepełnosprawnościami według miejsca zamieszkania, płci i kategorii niepełnosprawności w 2021 r.

Table 4.1. Disabled persons by place of residence, sex and category of disability in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total			Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
	ogółem total	mężczyźni males	kobiety females		
Ogółem Total	405 373	180 493	224 880	288 397	116 976
Osoby niepełnosprawne prawnie Legally disabled persons	255 641	122 610	133 031	183 546	72 095
W wieku 16 lat i więcej o stopniu niepełnosprawności: Aged 16 years and more with disability degree:					
znacznym considerable	67 015	29 846	37 169	46 657	20 358
umiarkowanym moderate	105 263	50 896	54 367	76 834	28 429
lekkim minor	65 652	31 200	34 452	48 654	16 998
W wieku 0–15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności* Aged 0–15 with certificate of disability*	17 711	10 668	7 043	11 401	6 310
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie Disabled persons only biologically	149 732	57 883	91 849	104 851	44 881
Odczuwające ograniczenie sprawności: Perceiving activity limitations:					
całkowite totally	4 264	1 393	2 871	2 837	1 427
poważne severely	24 811	9 821	14 990	17 227	7 584
umiarkowane moderately	120 657	46 669	73 988	84 787	35 870

* Łącznie z osobami w wieku od 16 lat do 17 lat i 6 m-cy, których orzeczenia o niepełnosprawności zostały wydłużone z mocy prawa ze względu na stan epidemii lub zagrożenia epidemicznego wirusem SARS-CoV-2 w 2021 r.

* Including persons aged 16 to 17 years and 6 months whose disability certificates have been extended by law due to the state of epidemic or epidemic threat of the SARS-CoV-2 virus in 2021 r.

W 2021 r. wśród osób z niepełnosprawnościami największy udział stanowiły osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (26,0% wobec 24,2% w 2011 r.). Osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności stanowiły 16,5% (w 2011 r. – 18,4%), a lekkim – 16,2% (wobec 18,8% w 2011 r.). W okresie międzyspisowym wzrósł odsetek osób w wieku do 15 roku życia posiadających orzeczenie o niepełnosprawności (z 2,7% w 2011 r. do 4,4% w 2021 r.).

Porównując strukturę osób niepełnosprawnych tylko biologicznie według subiektywnej oceny odczuwania ograniczenia sprawności w latach 2011 i 2021 należy zauważyć, że w 2021 r. 1,1% (w 2011 r. – 1,9%) ogółu osób z niepełnosprawnością oceniło, że odczuwa całkowite ograniczenie sprawności, poważne ograniczenie sprawności deklarowało 6,1% osób niepełnosprawnych (wobec 8,6% w 2011 r.), a umiarkowane ograniczenie zdolności do wykonywania podstawowych czynności życiowych zadeklarowało 29,8% osób (w 2011 r. – 23,4%).

Według wyników spisu 2021, niepełnosprawność biologiczną deklarowało 292,6 tys. osób z niepełnosprawnościami (tj. 72,2% wobec 90,2% w 2011 r.). Stąd, w dalszej analizie poświęconej scharakteryzowa-

niu populacji niepełnosprawnych według grup schorzeń będzie brana pod uwagę wyłącznie ta grupa osób. Wśród ogółu niepełnosprawnych osób, które odczuwały ograniczenia sprawności największą grupę stanowiły osoby, u których wystąpiło jedno schorzenie – zbiorowość ta stanowiła 61,4% ogółu niepełnosprawnych biologicznie (w 2011 r. – 64,9%). Dwa schorzenia wskazało 17,7% (18,8% w 2011 r.) osób niepełnosprawnych, trzy – 12,1% (10,5%), a ok. 26 tys. osób, tj. 8,8% (w 2011 r. – 5,8%) odmówiło udzielenia odpowiedzi o występujące u nich schorzenia.

Wśród zbiorowości osób z niepełnosprawnością biologiczną kobiety stanowiły 57%. Kobiety częściej niż mężczyźni wymieniały dwa (18,1% wobec 17,3%) lub trzy (13,3% wobec 10,4%) schorzenia, natomiast rzadziej jedną grupę schorzeń (58,3% wobec 65,4%). Kobiety także częściej niż mężczyźni odmawiały udzielenia odpowiedzi (odpowiednio 10,3% i 7,0%).

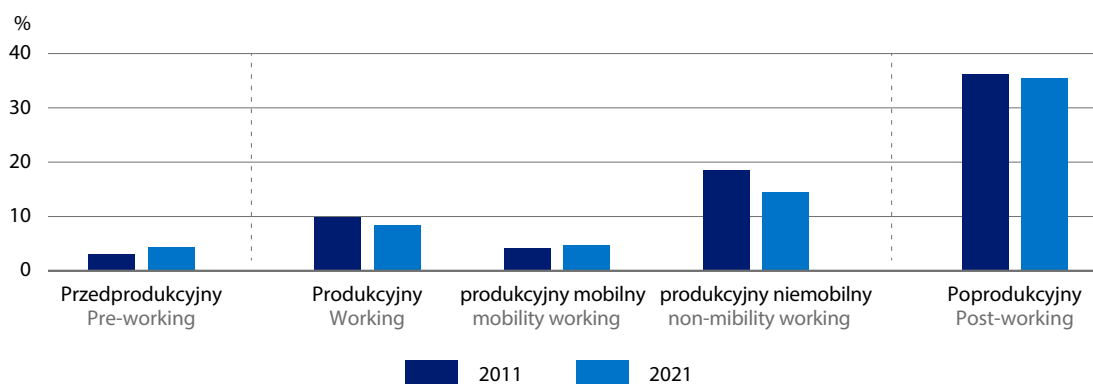
Wśród osób z niepełnosprawnością biologiczną najwięcej osób wskazało, jako występujące u nich schorzenia, choroby narządów ruchu (39,9%). Kobiety częściej niż mężczyźni wskazywały tę grupę schorzeń jako główną przyczynę ograniczenia sprawności (odpowiednio 42,4% i 36,5%). Schorzenia neurologiczne wskazało 13,3% osób z niepełnosprawnością biologiczną, a choroby układu krążenia – 11,6%.

Zaobserwować można wyraźny związek między występującymi schorzeniami a ograniczeniem sprawności. W spisie 2021, jako przyczynę całkowitego ograniczenia zdolności do wykonywania podstawowych czynności życiowych najczęściej osoby niepełnosprawne wymieniały choroby narządu ruchu (35,5%) oraz schorzenia neurologiczne (30,0%). Ponadto, powodem całkowitego ograniczenia sprawności były choroby układu krążenia u 5,5% osób, a choroby wzroku – u 4,9% osób z niepełnosprawnością biologiczną. Choroby słuchu jako przyczynę całkowitego ograniczenia sprawności wskazywało ok. 1% badanych.

Przy poważnym ograniczeniu sprawności osoby niepełnosprawne również najczęściej wskazywały choroby narządu ruchu (43,1%) – i to nieco częściej niż przy całkowitym ograniczeniu – oraz choroby neurologiczne (17,0%). Analizując ostatnią grupę osób, tj. odczuwających ograniczenia sprawności w sposób umiarkowany zauważyć można, że wśród tej grupy również choroby narządu ruchu najczęściej utrudniały osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w życiu codziennym (39,3%), a następnie choroby układu krążenia (12,5%) i schorzenia neurologiczne (10,6%).

Wykres 4.2. Udział osób z niepełnosprawnościami w ogólnej liczbie ludności danej grupy wieku

Chart 4.2. Percentage of disabled persons in total number of the population of age group

Rozmiary zjawiska niepełnosprawności w dużym stopniu odzwierciedlają kondycję zdrowotną społeczeństwa polskiego. Natężenie niepełnosprawności nasila się wraz z wiekiem. W 2021 r. na 1 000 osób w wieku przedprodukcyjnym tylko 43 osoby były osobami z niepełnosprawnością (w 2011 r. – 31 osób), podczas gdy w grupie osób w wieku poprodukcyjnym wskaźnik ten kształtował się na poziomie 355 osób w przeliczeniu na 1 000 osób w danym wieku (wobec 363 osób w 2011 r.). Podobne prawidłowości zaobserwować można wśród mężczyzn oraz kobiet, jak również wśród niepełnosprawnej ludności miejskiej i wiejskiej. Co ciekawe, w 2021 r. wśród 1 000 kobiet w wieku poprodukcyjnym można było odnotować 349 kobiet z niepełnosprawnością, a wśród 1 000 mężczyzn z tej grupy wieku – 368 mężczyzn z niepełnosprawnością, czyli nieco więcej niż wśród kobiet. Wśród mężczyzn w wieku przedprodukcyj-

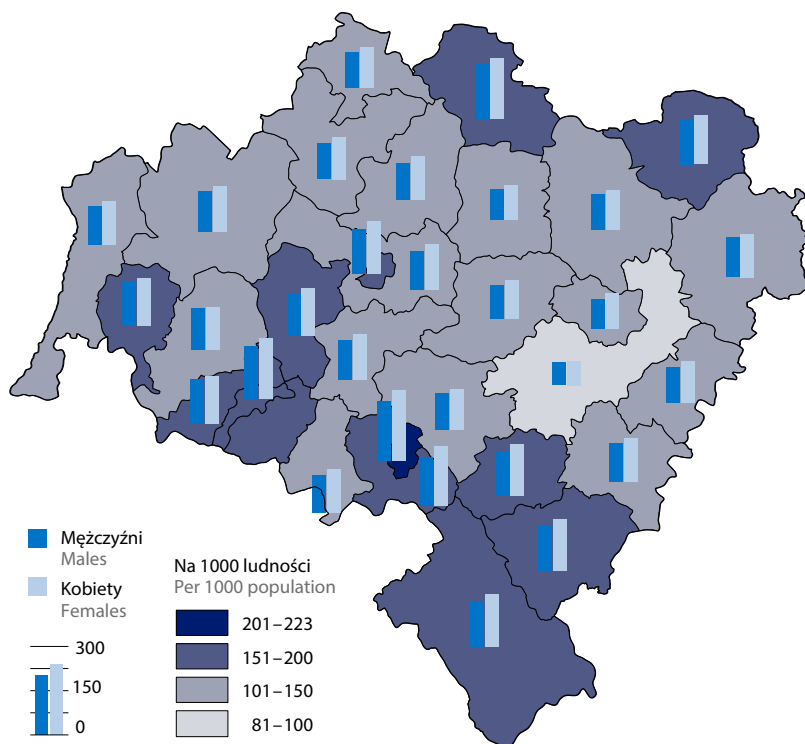
nym i produkcyjnym w przeliczeniu na 1 000 osób danej grupy wieku notowano odpowiednio 50 i 93 mężczyzn z niepełnosprawnościami (wobec 35 i 72 kobiet niepełnosprawnych przypadających na 1 000 kobiet w wieku odpowiednio przedprodukcyjnym i produkcyjnym).

Analizując zróżnicowanie terytorialne zbiorowości osób z niepełnosprawnościami zaobserwować można, że natężenie tego zjawiska w 2021 r. było wyższe w miastach niż na wsi. Na 1 000 osób zamieszkałych w miastach 146 osób było niepełnosprawnych (w 2011 r. – 137), podczas gdy na 1 000 ludności wiejskiej – 126 osób (wobec 118 w 2011 r.).

Wśród powiatów województwa dolnośląskiego zaobserwować można, że największe natężenie osób z niepełnosprawnościami w przeliczeniu na 1 000 ludności odnotowano w miastach na prawach powiatu Wałbrzychu i Jeleniej Górze (odpowiednio 223 i 197) oraz w powiecie górowskim (197). Z kolei najniższy poziom natężenia osób z niepełnosprawnościami występował w powiecie wrocławskim (tam na 1 000 osób przypadało tylko 81 osób niepełnosprawnych), mimo że przyrost liczby osób z niepełnosprawnościami w relacji do 2011 r. w tym powiecie był najwyższy wśród innych powiatów. Stosunkowo niski poziom natężenia występowania niepełnosprawności można odnotować także we Wrocławiu, w którym na 1 000 ludności przypadało 112 osób z niepełnosprawnościami.

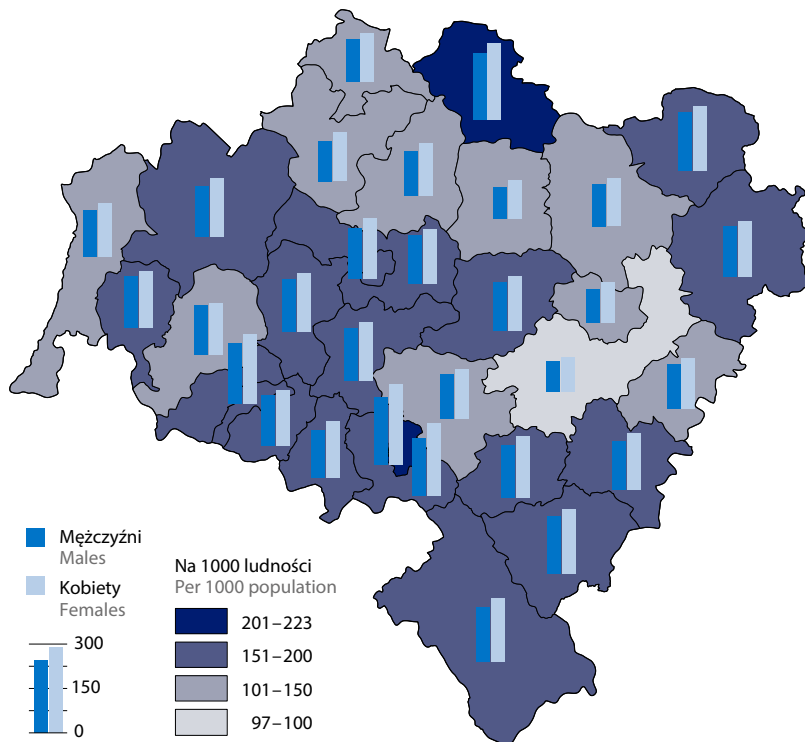
Mapa 4.2. Osoby z niepełnosprawnościami na 1000 ludności w 2021 r.

Map 4.2. Disabled persons per 1000 population in 2021

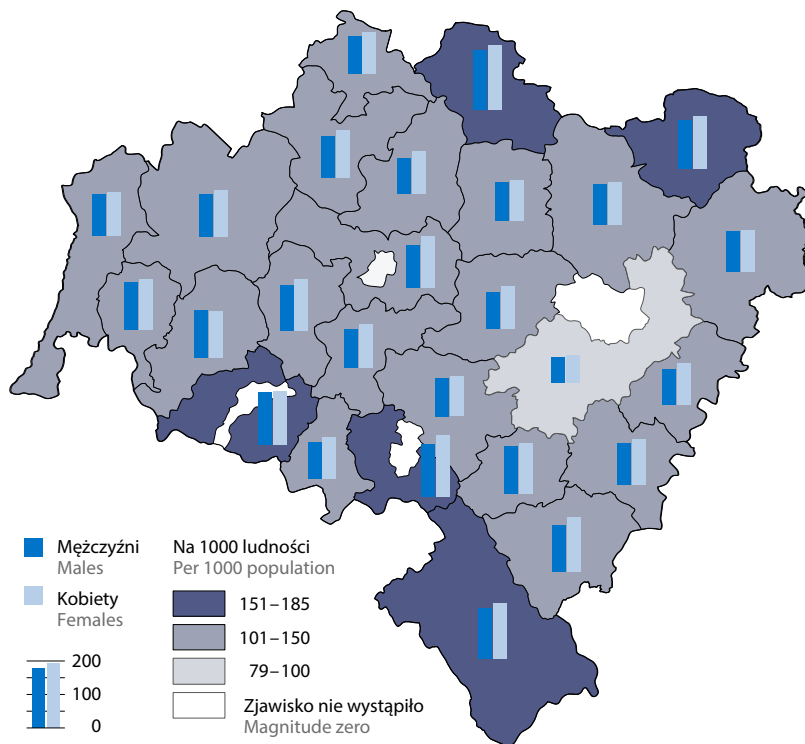
Mapa 4.3. Osoby z niepełnosprawnościami w miastach na 1000 ludności w 2021 r.

Map 4.3. Disabled persons in urban areas per 1000 population in 2021

Mapa 4.4. Osoby z niepełnosprawnościami na wsi na 1000 ludności w 2021 r.

Map 4.4. Disabled persons in rural areas per 1000 population in 2021

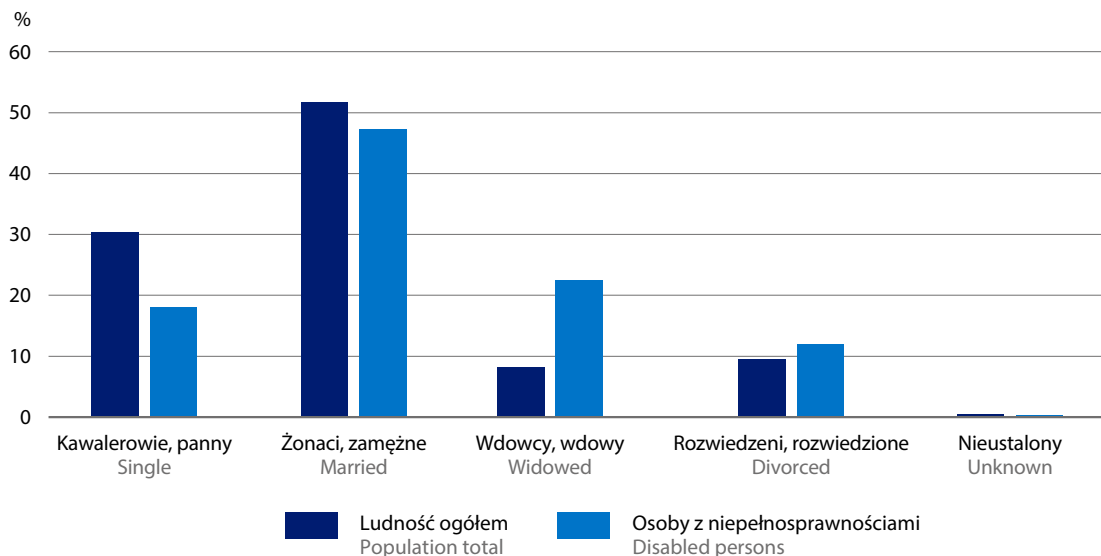
Prowadząc analizę częstości występowania niepełnosprawności pod względem miejsca zamieszkania, wskaźniki w większości wyglądają bardzo podobnie do tych przedstawionych powyżej, opisujących sytuację dla populacji całego województwa.

Wśród mieszkańców miast zamieszkujących poszczególne powiaty województwa dolnośląskiego najwyższy poziom natężenia niepełnosprawności w przeliczeniu na 1 000 ludności miejskiej odnotowano w Wałbrzychu (223) i powiecie górowskim (215), a następnie w Jeleniej Górze i powiecie wałbrzyskim (po 195). Z kolei najmniejsze natężenie niepełnosprawności odnotowano na obszarach miejskich w powiecie wrocławskim (97). Wyniki częstości występowania niepełnosprawności wśród mieszkańców wsi wskazują, że najmniej osób z niepełnosprawnościami mieszkało na obszarach wiejskich w powiecie wrocławskim (79 na 1 000 ludności wiejskiej), a najwięcej w powiatach górowskim (185) i wałbrzyskim (171).

W 2021 r. liczba osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej, dla której ustalany jest stan cywilny, wynosiła 387,3 tys. – mężczyźni liczyli 169,6 tys., a kobiety – 217,7 tys. Analizując strukturę osób niepełnosprawnych według stanu cywilnego obserwuje się, iż około połowę – podobnie jak wśród ogółu ludności województwa – stanowiły osoby żonate/zamężne. Odsetek żonatych i zamężnych wśród osób niepełnosprawnych kształtował się na poziomie 47,3% (wobec 51,9% w 2011 r.). Wśród osób z niepełnosprawnością odsetek kawalerów i panien był na poziomie 18,0% (w 2011 r. – 15,1%), tj. zdecydowanie niższym niż dla ogółu ludności. Z kolei, odsetek wdów i wdowców kształtował się na poziomie 22,5% (wobec 24,7% w 2011 r.), czyli prawie 3-krotnie wyższym niż udział tej kategorii w ludności ogółem. W strukturze stanu cywilnego udział osób rozwiedzionych kształtował się w zbiorowości osób z niepełnosprawnościami na podobnym poziomie, jak dla całej populacji i wynosił 11,9% (8,3% w 2011 r.).

Wykres 4.3. Osoby z niepełnosprawnościami w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w odniesieniu do ogółu ludności w 2021 r.

Chart 4.3. Disabled persons aged 15 and more by marital status in relation to the total population in 2021

W 2021 r. wśród ogółu niepełnosprawnych mężczyzn i kobiet odnotowano zdecydowanie wyższy odsetek żonatych mężczyzn (56,4%) niż zamężnych kobiet (40,2%), co wynikało m.in. z wyższej umieralności mężczyzn. Stąd, odsetek wdów wśród kobiet z niepełnosprawnością kształtował się na poziomie 33,4%, podczas gdy owdowiali mężczyźni stanowili zaledwie 8,4%. Udział niepełnosprawnych kawalerów wynosił 23,7% ogółu mężczyzn badanej zbiorowości, a odsetek panien – 13,5% ogółu niepełnosprawnych kobiet. Udział osób rozwiedzionych w strukturze stanu cywilnego kształtował się na podobnym poziomie, tj. wśród mężczyzn z niepełnosprawnością wyniósł 11,1%, a wśród kobiet z niepełnosprawnością – 12,6%.

Wśród powiatów województwa dolnośląskiego najwyższy odsetek żonatyh i zamężnych osób z niepełnosprawnościami odnotowano w powiatach: wrocławskim (53,7%), milickim (53,6%) i średzkim (53,1%). Jednocześnie były to powiaty ze stosunkowo niskimi, na tle innych jednostek terytorialnych, odsetkami rozwiedzionych oraz wdów i wdowców.

W spisie ludności 2021 r. wszystkim osobom w wieku 13 lat i więcej ustalony został najwyższy ukończony poziom wykształcenia, niezależnie czy był on uzyskany w szkole dziennej, wieczorowej lub w systemie zaocznym. Jednak dla opracowania charakterystyk osób niepełnosprawnych według innych cech przyjęto prezentowanie danych o poziomie wykształcenia dla ludności w wieku 15 lat i więcej.

Tablica 4.2. Osoby z niepełnosprawnościami w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci w 2021 r.

Table 4.2. Disabled persons aged 15 and more by educational level and sex in 2021

Wyszczególnienie Specification	Poziom wykształcenia Educational level					
	ogółem total	w tym of which				
		wyższe ^a tertiary ^a	policealne i średnie post secondary and secondary	zasadnicze zawodowe/ branżowe basic vocational/ sectoral	gimnazjalne i podstawowe lower secondary and primary	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego primary not completed and without school education
Ogółem Total	387 268	47 541	127 796	110 757	88 185	8 393
Mężczyźni Males	169 564	19 227	51 546	61 822	32 405	2 789
Kobiety Females	217 704	28 314	76 250	48 935	55 780	5 604
struktura pozioma (w odsetkach) horizontal structure (in percent)						
Ogółem Total	100,0	12,3	33,0	28,6	22,8	2,2
Mężczyźni Males	100,0	11,3	30,4	36,5	19,1	1,6
Kobiety Females	100,0	13,0	35,0	22,5	25,6	2,6

a Łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.

a Including persons holding a college graduation diploma.

W 2021 r. wśród 387,3 tys. osób z niepełnosprawnościami w wieku 15 lat i więcej ponad połowa zbiorowości posiadała wykształcenie zasadnicze zawodowe lub niższe, a 45,3% osób z niepełnosprawnością posiadało wykształcenie co najmniej średnie. Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych jest wyraźnie zróżnicowany ze względu na płeć. Niepełnosprawni mężczyźni najczęściej posiadali wykształcenie zasadnicze zawodowe/branżowe (36,5%). Wykształcenie wyższe posiadało 11,3% mężczyzn z niepełnosprawnościami. Z kolei, kobiety z niepełnosprawnością najczęściej posiadały wykształcenie policealne i średnie (35,0%). Co więcej, niepełnosprawne kobiety zdecydowanie rzadziej niż mężczyźni posiadały wykształcenie zasadnicze zawodowe (22,5%), natomiast częściej kończyły szkoły wyższe (13,0%).

Czynnikiem różnicującym strukturę osób niepełnosprawnych według poziomu wykształcenia była również lokalizacja zamieszkania. Wśród powiatów województwa dolnośląskiego najwyższy odsetek osób

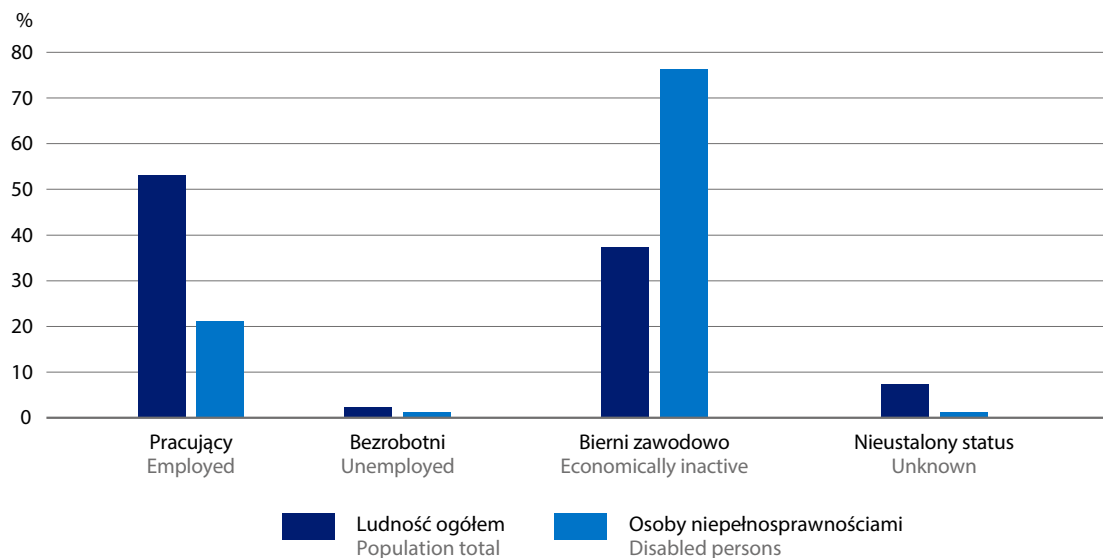

z niepełnosprawnością z wykształceniem co najmniej średnim odnotowano w miastach na prawach powiatu: Wrocławiu (60,6%), Jeleniej Górze (55,0%) i Legnicy (50,0%). W tych również miastach notowano wysoki odsetek osób niepełnosprawnych z wykształceniem wyższym: Wrocław (22,6%), Jelenia Góra (15,7%), Legnica (13,6%). Do powiatów, w których odsetek osób z niepełnosprawnością z wykształceniem wyższym był wysoki w porównaniu do innych powiatów, zaliczyć można także sąsiadujący z Wrocławiem – powiat wrocławski (15,7%).

Powiatami, w których notowano najwyższe odsetki osób z niepełnosprawnością z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym (na poziomie ok. 32%) były: górowski, polkowicki, legnicki i złotoryjski. Powiaty polkowicki i złotoryjski, ale także kamiennogórski i lwówecki należały do grupy powiatów, gdzie notowano najwyższe odsetki osób niepełnosprawnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym (po 34%).

Wykres 4.4. Osoby z niepełnosprawnościami w wieku 15 lat i więcej według statusu na rynku pracy w odniesieniu do ogółu ludności w 2021 r.

Chart 4.4. Disabled persons aged 15 and more by labour market status in relation to the total population in 2021

W 2021 r. wśród ogółu osób z niepełnosprawnością w wieku 15 lat i więcej zdecydowaną większość, tj. 76,3% stanowiły osoby biernie zawodowo (wśród ogółu ludności udział tej grupy osób był znacznie niższy i wynosił 37,4%). Zdecydowanie częściej niepełnosprawne kobiety, niż mężczyźni, były biernie zawodowo, a udziały kształtowały się odpowiednio: 80,7% kobiety, 70,6% mężczyźni.

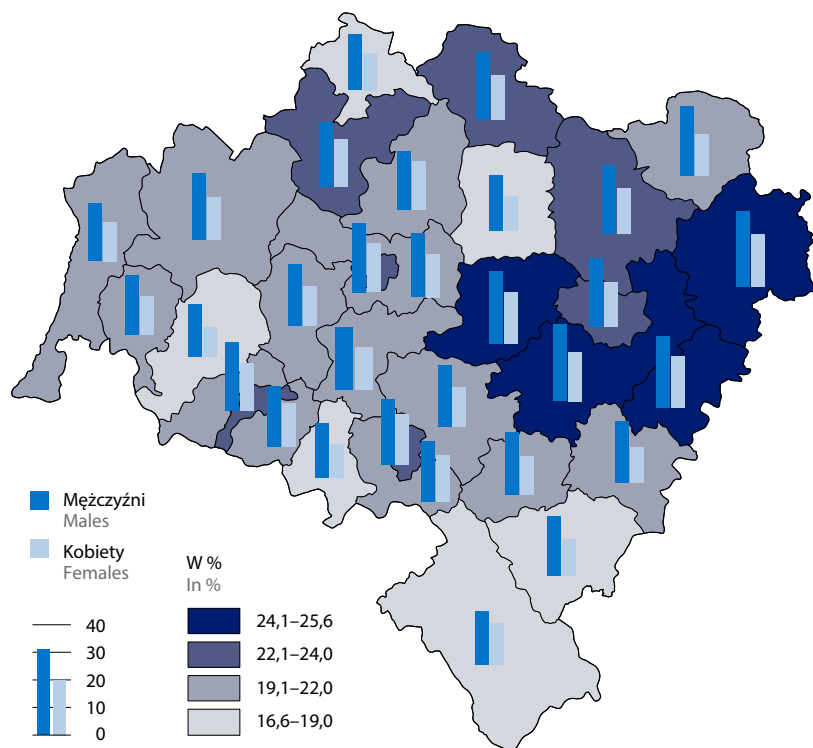
Z kolei, niepełnosprawne osoby aktywne zawodowo stanowiły 22,4% ogółu osób z niepełnosprawnością w wieku 15 lat i więcej (wobec 55,3% wśród ogółu ludności). Wśród niepełnosprawnych kobiet było 18,6% aktywnych zawodowo, a wśród mężczyzn – 27,3% aktywnych zawodowo mężczyzn. Pracujące osoby niepełnosprawne stanowiły 21,2% ogółu osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej, tj. 6,2% ogółu pracującej ludności w województwie. Udział osób pracujących wśród niepełnosprawnych mężczyzn był wyższy niż wśród kobiet z niepełnosprawnością: 25,6% wobec 17,7%. Z kolei, niepełnosprawne osoby bezrobotne stanowiły wśród osób niepełnosprawnych mniejszy odsetek niż osoby pracujące, tj. zaledwie 1,2%, natomiast większy udział wśród ogółu osób bezrobotnych w województwie – 8,9%. Wśród zbiorowości mężczyzn z niepełnosprawnością było 1,7% osób niepracujących, ale aktywnie poszukujących pracy, a wśród zbiorowości kobiet osoby bezrobotne stanowiły ok. 1%.

Lokalizacja zamieszkania różnicuje aktywność ekonomiczną osób niepełnosprawnych. Wśród powiatów województwa dolnośląskiego wskaźnik zatrudnienia, czyli liczba pracujących z niepełnosprawnością w procentach ogółu osób w wieku 15 lat i więcej (bez uwzględnienia osób z nieustalonym statusem na rynku pracy) był najwyższy w powiatach: oleśnickim (25,6%), wrocławskim (25,0%) i średzkim (24,7%).

Poza wymienionymi trzema powiatami można również wskazać 10 innych powiatów, gdzie wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych kształtował się powyżej poziomu wartości wskaźnika zatrudnienia dla województwa dolnośląskiego (21,4% wobec 21,6% w Polsce); należały do nich: miasta na prawach powiatu – Jelenia Góra, Legnica, Wałbrzych i Wrocław oraz powiaty: bolesławiecki, górowski, milicki, oławski, polkowicki i trzebnicki. Najniższy wskaźnik zatrudnienia wśród osób z niepełnosprawnością odnotowano w powiecie lwóweckim (16,6%).

Mapa 4.5. Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami według płci w 2021 r.

Map 4.5. Employment rate of disabled persons by sex in 2021

Rozdział 5

Chapter 5

Charakterystyka narodowo-etniczna ludności

National-ethnic identity characteristics of the population

Rozdział przedstawia analizę struktury etnicznej, językowej i wyznaniowej populacji województwa dolnośląskiego. Wykazuje pewną zbieżność z rozdziałem 2, w którym ukazano strukturę ludności ze względu na kraj urodzenia oraz obywatelstwo. Główna różnica polega na zastosowanym w rozdziale 2 podejściu formalno-prawnym (prawnomiędzynarodowym) oraz na ujmowaniu w rozdziale 5 subiektywnych ocen i odczuć odnoszących się do kwestii tożsamości kulturowej. Podobnie jak w poprzednich rozdziałach ujęto osoby mieszkające w kraju i posiadające prawo stałego pobytu (obywatele polskich oraz cudzoziemców), a pominięto osoby przebywające czasowo w Polsce (poniżej i powyżej 12 miesięcy). Grupę tę omawiamy w rozdziale 7.

5.1. Struktura narodowo-etniczna ludności

5.1. National-ethnic structure of the population

Narodowość, przynależność narodowa lub etniczna jest deklaratywną, opartą na subiektywnym odczuciu, indywidualną cechą każdego człowieka, wyrażającą jego emocjonalny, kulturowy lub wynikający z pochodzenia związek z określonym narodem lub wspólnotą etniczną. Narodowości (odczuwanej przynależności narodowo-etnicznej) nie należy mylić z przynależnością państwową – czyli obywatelstwem. W spisie ludności i mieszkań 2021 umożliwiono mieszkańcom Polski wyrażenie złożonych tożsamości narodowo-etnicznych poprzez zadanie dwóch pytań o przynależność narodowo-etniczną.

Spis ludności wykazał populację Polski wynoszącą w dniu 31 marca 2021 r. 38 036,1 tys. osób. Posiadanie innej niż polska tożsamości narodowo-etnicznej zadeklarowało 1 404,8 tys. osób, co stanowiło 3,7% ogólnej populacji. Większość przedstawicieli tej grupy łączyło identyfikację niepolską i polską (974,9 tys.). Każdą narodowość można było wykazywać jako pierwszą lub drugą. Jako wyłączną tożsamość niepolską deklarowało 429,9 tys. osób, czyli 1,13% populacji. W rezultacie 80. mieszkaniec kraju identyfikuje się jako nie-Polak. Na tle innych krajów europejskich Polska pozostaje krajem homogenicznym – niemal jednolitym narodowościowo.

Deklaracje o posiadaniu podwójnej tożsamości narodowej dotyczyły kilku grup osób – mieszkających od wielu pokoleń w kraju, osób przesiedlonych po II wojnie światowej, zamieszkałych w Polsce dzieci urodzonych za granicą w polskich rodzinach lub rodzinach mieszanych oraz współcześnie napływających cudzoziemców, związanych rodzinnie z Polską lub niemających takich związków.

Lista deklarowanych narodowości posiadała 232 pozycje (obejmujące co najmniej 2 osoby), czego skutkiem było występowanie wielu niemal nieznanymi grup mniejszościowych, w tym krajowych regionalnych. Poza narodowością polską wykazano 16 grup etnicznych z liczebnością powyżej 10 tys. osób, 39 grup mieszczących się w przedziale od 1 000 do 10 000 osób oraz również 39 grup liczących od 300 do 999 osób.

Większość deklarowanych tożsamości narodowo-etnicznych jest związana z grupami, które napłynęły do Polski w XX i XXI w. Natomiast grupy zamieszkujące Polskę od wielu stuleci można zaliczyć do rodzimych. Zwykle w deklaracjach występują one łącznie z polską tożsamością narodową, a obejmują:

- mniejszości przybyłe kilkaset lat temu do Polski: romska, tatarska, karaimska, ormiańska i żydowska;
- grupy pogranicza: łemkowska, bojkowska, rusińska, huculska, wołoska, pruska, mazurska, warmińska, wilamowska;
- tradycyjne regionalne: śląska, śląsko-cieszyńska, kaszubska, kociewska, borowiacka, góralska;
- rzadkie tożsamości regionalne: wielkopolska, pomorska, mazowiecka, kurpiowska, podlaska.

Większość z wymienionych grup wykazano również w województwie dolnośląskim. Łącznie w regionie wystąpiło 177 wspólnot etnicznych liczących co najmniej 3 osoby, w tym 15 liczących 1 000 osób i więcej, 35 w przedziale 100–999 osób oraz 33 liczące 30–99 osób.

Tablica 5.1. Ludność według identyfikacji narodowo-etnicznych w 2021 r.^a

Table 5.1. Population by the national-ethnic identities in 2021^a

Identyfikacja narodowo-etniczna (wyrażona w pierwszej lub drugiej deklaracji) National-ethnic identification (answers to the first or second question)	W liczbach bezwzględnych In absolute numbers	W odsetkach In percent		Polska = 100 Poland = 100
Ogółem Total	2 904 894	100,00	.	7,6
Polska Polish	2 883 187	99,25	.	7,7
Inna niż polska Other than Polish	62 376	2,15	100,00	4,4
w tym: of which:				
ukraińska Ukrainian	9 859	0,34	15,81	12,0
niemiecka German	8 978	0,31	14,39	6,2
łemkowska Lemko	5 491	0,19	8,80	40,4
angielska English	4 515	0,16	7,24	8,3
śląska Silesian	4 098	0,14	6,57	0,7
białoruska Belarusian	3 072	0,11	4,92	5,4
włoska Italian	1 956	0,07	3,14	9,8
amerykańska American	1 791	0,06	2,87	6,5
rosyjska Russian	1 637	0,06	2,62	10,2
żydowska Jewish	1 482	0,05	2,38	8,6
romska Roma	1 475	0,05	2,36	11,1
francuska French	1 418	0,05	2,27	9,6
grecka Greek	1 214	0,04	1,95	22,3
irlandzka Irish	1 162	0,04	1,86	10,0
czeska Czech	1 029	0,04	1,65	13,2
hiszpańska Spanish	913	0,03	1,46	10,7
holenderska Dutch	883	0,03	1,42	8,6

Tablica 5.1. Ludność według identyfikacji narodowo-etnicznych^a (dok.) Table 5.1. Population by the national-ethnic identities^a (cont.)

Identyfikacja narodowo-etniczna (wyrażona w pierwszej lub drugiej deklaracji) National-ethnic identification (answers to the first or second question)	W liczbach bezwzględnych In absolute numbers	W odsetkach In percent		Polska = 100 Poland = 100
kanadyjska Canadian	609	0,02	0,98	10,1
norweska Norwegian	554	0,02	0,89	6,2
ormiańska Armenian	526	0,02	0,84	7,8
australijaska Australian	488	0,02	0,78	13,6
Nieustalona Unknown	845	0,03	.	7,6
Bez przynależności narodowo-etnicznej Without national or ethnic affiliation	127	0,00	.	10,3

a Respondenci mieli możliwość podania więcej niż jednej identyfikacji – dane w kolumnach nie sumują się.

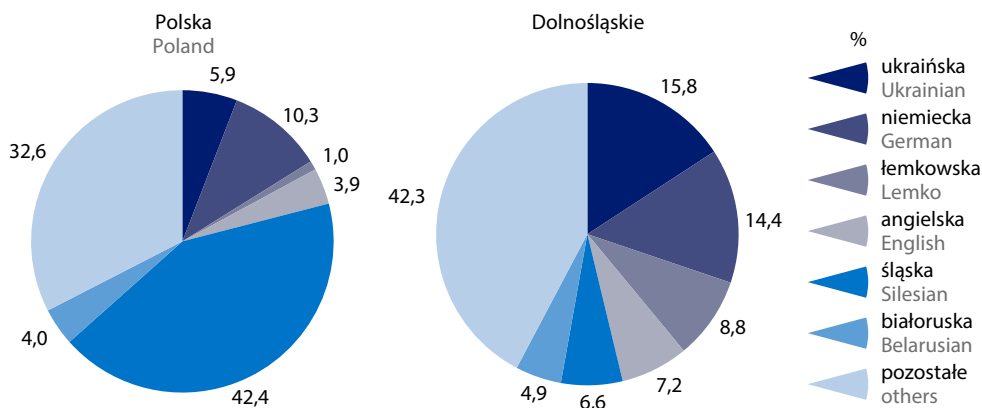
a Respondents could provide more than one identification – the data in the columns do not add up.

Dane przedstawione w tablicy zawierają często podwójną identyfikację narodową i nie zawsze jedną z nich jest identyfikacja polska. Dużymi mniejszościami na Dolnym Śląsku są grupy nieposiadające własnego państwa (łemkowska, śląska, romska). Są one jednak w sumie mniej liczne niż w innych regionach kraju, gdyż w spisie ludności na pierwszych 2 miejscach w Polsce notowano grupę śląską (596,2 tys. osób) oraz kaszubską (179,7 tys.). Daje to im łączny udział 55,2% w grupie innych identyfikacji niż polska. Na Dolnym Śląsku te grupy zajmują odpowiednio 5. oraz 29. miejsce, a łączny ich udział wśród wszystkich mniejszości w regionie wynosi 7,0%. W tej różnicy tkwi przyczyna niskiego sumarycznego udziału Dolnego Śląska wśród grup przynależności narodowo-etnicznych deklarowanych w Polsce. Wynosi on tylko 4,4% – znacznie mniej niż odsetek dla całej populacji w Polsce (7,6%). Dzieje się tak pomimo tego, że dolnośląskie społeczeństwo ukształtowało się po II wojnie światowej w wyniku masowego przesiedleń i przemieszczeń ludności, a współcześnie region jest atrakcyjnym miejscem zamieszkania dla wielu grup napływowych (jest 2. miejscem zamieszkiwania obcokrajowców w Polsce) i dla zdecydowanej większości grup etnicznych plasuje się w ścisłej czołówce krajowej. Na 37 najliczniejszych mniejszości w Polsce w 32 przypadkach Dolny Śląsk zajmuje wśród województw miejsca od 1. do 5.

Odmienność struktur narodowościowych występujących w Polsce i w regionie, wywołaną głównie śląską i kaszubską tożsamością narodową, przedstawia wykres.

Wykres 5.1. Ludność według innych niż polska identyfikacji narodowo-etnicznych w 2021 r.

Chart 5.1. Population by national and ethnic identifications other than Polish in 2021

Województwo dolnośląskie jest największym w kraju skupiskiem w przypadku 2 dużych (liczących ponad 2,0 tys. osób) grup narodowo-etnicznych – łemkowskiej i greckiej.

W regionie zamieszkuje 5 491 Łemków (40,4% krajowej populacji) – ponad 2,5 razy więcej niż w Małopolsce oraz 7,5 razy niż na Podkarpaciu, czyli w regionach, z których ta grupa się wywodzi. Na Dolnym Śląsku zamieszkali oni jednak nie na terenach górzystych, ale głównie na nizinnych położonych na zachód od Wrocławia.

Grecy przybyli do regionu po zakończeniu wojny domowej w ich kraju – na przełomie lat 40. i 50. XX w. Z powodów demograficznych odsetek osób urodzonych w Grecji stał się stosunkowo niewielki, natomiast grecką tożsamość i tradycje narodowe pielęgnują kolejne pokolenia urodzone w Polsce. Grecką identyfikację etniczną deklaruje 1 214 osób – 22,3% całej greckiej diaspory w Polsce.

Dla 5 mniejszości narodowych Dolny Śląsk jest 2. skupiskiem w Polsce. W każdym przypadku na 1. miejscu jest województwo mazowieckie, mające największą populację oraz atrakcyjność dla osób migrujących. Są to kolejno grupy etniczne: ukraińska (z udziałem 12,0% w kraju), rosyjska (10,2%), hiszpańska (10,7%), australijska (13,6%) oraz bułgarska (8,6%).

Województwo jest 3. miejscem zamieszkania dla 10 mniejszości: niemieckiej (ustępuje województwom opolskiemu i śląskiemu), białoruskiej, włoskiej, romskiej, irlandzkiej, czeskiej, kanadyjskiej, szkockiej, szwajcarskiej i japońskiej.

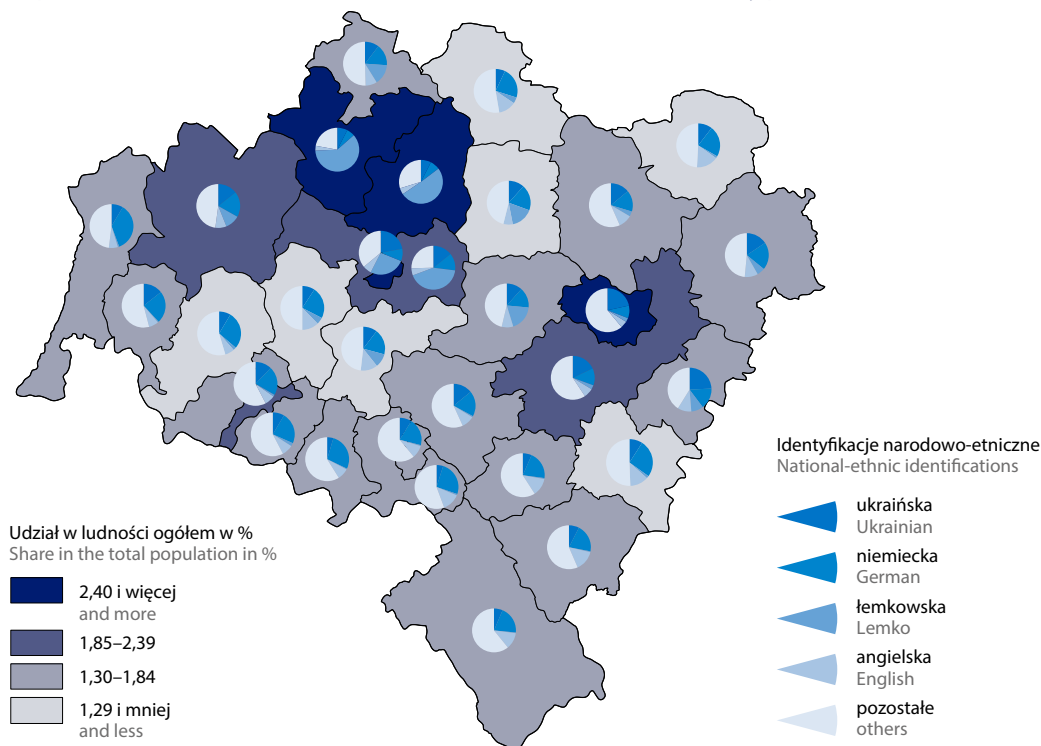
Wśród mniej licznych grup etnicznych region zajmuje także 1. miejsce w kraju dla osób o koreańskiej oraz bośniackiej tożsamości narodowej. Ta ostatnia jest stosunkowo nieliczna, gdyż Bośnia i Hercegowina była krajem (wtedy republiką jugosłowiańską), z którego przybyli w zdecydowanej większości Polacy, a nie Bośniacy. Przenieśli się na Bałkany na początku XX w. wewnątrz jednego państwa (Cesarstwa Austro-Węgierskiego), a przesiedlili się na Dolny Śląsk po II wojnie światowej. Jednak w części rodzin współmałżonkowie byli Bośniakami. W powiecie bolesławieckim w 2021 r. zamieszkiwało 988 osób urodzonych w Bośni i Hercegowinie, ale bośniacką tożsamość narodową wykazywało jedynie 85 osób (zwykle razem z polską).

Także bezpośrednio po wojnie przybyli do regionu reemigranci z Francji. Francuską tożsamość deklarowało 1 418 mieszkańców regionu, co stanowiło 9,6% tej grupy w kraju i dawało województwu 4. miejsce w Polsce. W Wałbrzychu takie deklaracje narodowe złożyły 133 osoby (4. miejsce za osobami o niemieckiej, ukraińskiej i angielskiej identyfikacji narodowo-etnicznej), a w powiecie wałbrzyskim 61 osób (3. pozycja za grupami niemiecką i angielską).

Podane wyżej przykłady nawiązują zwykle do dość specyficznych przyczyn innej niż polska identyfikacji narodowej. Należy podkreślić, że obecnie najważniejszymi czynnikami okazują się migracje zarobkowe i rodzinne, które stały się powszechne w XXI w. Są to powody osiedlania się na Dolnym Śląsku Ukraińców oraz etnicznych Niemców (inny charakter ma ta mniejszość na Śląsku Opolskim i Górnym), a także coraz liczniejsze małżeństwa mieszane zamieszkujące w regionie po zakończeniu pracy czy studiów za granicą i przede wszystkim przyjazdy do Polski dzieci urodzonych na zachodzie kontynentu, zwykle już po rozpoczęciu edukacji szkolnej za granicą. Dlatego niemiecka tożsamość narodowa jest 2. w regionie, a angielska 4., chociaż w poprzednich spisach ludności grupy te nie były tak liczne.

Dolny Śląsk nie jest jednorodny i poszczególne powiaty charakteryzują się różnym udziałem mniejszości narodowych w ogólnej populacji oraz odmiennymi ich strukturami, zwłaszcza udziałami 4 głównych grup etnicznych.

Mapa 5.1. Ludność z innymi niż polska identyfikacjami narodowo-etnicznymi według powiatów w 2021 r.
 Map 5.1. Population with national and ethnic identifications other than Polish by powiats in 2021

Mniejszości narodowe mają największe udziały w ludności Wrocławia (3,6%) i Legnicy (3,0%). Na kolejnych miejscach znajdują się powiaty polkowicki (2,6%), lubiński (2,4%), legnicki (2,1%) oraz wrocławski (2,0%). Najmniejsze udziały występowały w powiatach milickim i górowskim (po 0,9%).

Tak duże odsetki występujące na obszarze Zagłębia Miedziowego są w mniejszym stopniu efektem atrakcyjności pracy w przemyśle miedziowym, a w większym – powojennego osadnictwa Łemków. Stanowią oni 60,8% populacji z inną niż polska identyfikacją etniczną w powiecie polkowickim, 50,9% w powiecie lubińskim, 42,4% w powiecie legnickim, 26,4% w Legnicy oraz 18,8% w powiecie średzkim. Jest to społeczność skoncentrowana terytorialnie, gdyż w 12 dolnośląskich powiatach udział ten wynosi od 0,5% do 1,7%.

W rezultacie w powiatach zamieszkiwanych przez Łemków udziały pozostałych głównych mniejszości są bardzo niskie, a odwrotnie jest w powiatach z niewielkimi grupami Łemków. Należy także podkreślić, że w 37,8% przypadków tożsamość łemkowska występuje razem z tożsamością polską, a dla 39,0% rodzin językiem domowym jest wyłącznie język polski.

Stosunkowo duże dysproporcje dotyczą także niemieckiej identyfikacji narodowo-etnicznej, ale są znacznie mniejsze niż w przypadku łemkowskiej. Najmniejsze udziały ma ta grupa w powiecie polkowickim (6,0%), pozostałych powiatach Zagłębia Miedziowego oraz we Wrocławiu (9,3%) i w powiecie wrocławskim (12,6%). Najchętniej zamieszkiwane są przez osoby tej narodowości powiaty przygraniczne – zgorzelecki (35,7%) i lwówecki (27,7%), a także inne powiaty sudeckie.

Pozostałe 2 grupy cechuje najmniej poziom zróżnicowań przestrzennych. Ukraińcy mają szczególnie duże znaczenie dla ogółu mniejszości w powiecie oławskim (24,2%), Legnicy (22,1%) oraz stolicy województwa (21,6%). We Wrocławiu ten udział jest większy od sumy udziałów 3 pozostałych głównych mniejszości. Najmniejsze odsetki występują w powiatach kamiennogórskim i wałbrzyskim (4,6% i 4,9%).

Chociaż największy udział osób o angielskiej tożsamości narodowej występuje w powiecie milickim (16,0%), to jednak społeczność ta jest stosunkowo niewielka, gdyż tylko 0,9% osób (najmniej w regionie) w tym powiecie identyfikuje się z niepolską tożsamością narodową. Najmniejsze odsetki dla tożsamości angielskiej dotyczą 4 powiatów Zagłębia Miedziowego oraz Wrocławia (od 3,5% do 6,4%). Narodowość angielska nie jest tożsama z brytyjską, gdyż na Dolnym Śląsku występuje dość liczna grupa osób z identyfikacją szkocką.

Znacznie bardziej zróżnicowana jest struktura mniejszościowych grup etnicznych w przyciągającym obco-krajowców Wrocławiu – pozostałe mniejszości (poza 4 omówionymi) miały udział 61,1%. Powyżej 60% notowały także Wałbrzych i powiat kłodzki, a prawie 60% powiaty wrocławski, dzierzoniowski i kamiennogórski.

O sile przetrwania mniejszościowej świadomości narodowej przez wiele lat i pokoleń decydują m.in. język używany w domu, odmienność religijna i zamieszkiwanie mniejszości w zwartych skupiskach. Ten ostatni czynnik spowodował, że najbardziej homogeniczne mniejszości narodowe zamieszkują województwo podlaskie. Jest to największe skupisko aż 3 dużych mniejszości – białoruskiej, litewskiej i belgijskiej. Powodem tej ostatniej jest trwająca od kilkudziesięciu lat duża migracja zarobkowa (głównie do Brukseli).

Województwo dolnośląskie ma 2,5 razy większą populację niż podlaskie, znajduje się na 5. miejscu w kraju pod względem liczebności mniejszości etnicznych, ale posiada tylko 2 grupy narodowe najliczniejsze w kraju. W województwie dolnośląskim 21,7 tys. osób deklaroowało wyłącznie inną niż polska identyfikację narodowościową. Przy wynoszącej 62,4 tys. ogólnej liczbie osób posiadających identyfikację tylko niepolską oraz jednocześnie polską i niepolską daje to udział 34,8%. Chociaż udział ten nieco przekracza średnią krajową (31,4%), to w 8 województwach jest on wyższy.

Najwyższy odsetek jest w województwie podlaskim (48,9%), w którym Litwini i Białorusini deklarują najczęściej wyłącznie własną tożsamość narodową, bez tożsamości polskiej. W całym kraju tylko 26,8% Litwinów podawało posiadanie także polskiej tożsamości, a odsetek dla Białorusinów był tylko nieco wyższy (35,3%).

Silna tożsamość narodowa pozwoliła przetrwać historycznym mniejszościom zamieszkującym Polskę przez stulecia. Wśród 55 mniejszości liczących co najmniej 1 000 osób, połączoną z polską tożsamość karamińską deklaroowało tylko 3,7% przedstawicieli tej grupy. Na 2. miejscu byli Litwini (26,8%), na 3. Tatarzy (28,5%), a na 4. Ormianie (31,6%). Podwójną identyfikację narodową wykazywały niemal zawsze osoby podające tożsamość regionalną (kurpiowską, góralską, kociewską – od 95,4% do 98,5%) lub zewnętrzną z krajów północnych (islandzką, norweską, belgijską, irlandzką, angielską, szwedzką, kanadyjską – od 92,9% do 94,8%).

Znacznie niższy odsetek (39,0%) od województwa podlaskiego posiada 2. pod tym względem województwo warmińsko-mazurskie. Występuje tam grupa Ukraińców prawie równa liczebnie, jak na Dolnym Śląsku, ale występują tu 2 zasadnicze różnice: województwo to ma ponad 2 razy mniejszą populację, a grupa ta została przesiedlona z Podkarpacia w latach 40. XX w. przymusowo i jednocześnie. Inny jest w efekcie poziom asymilacji tej mniejszości, deklarującej zwykle wyłączną tożsamość ukraińską. Na przeciwnym biegunie znajduje się województwo pomorskie z bardzo dużym udziałem Kaszubów podających niemal zawsze jednocześnie narodowość polską i kaszubską (92,9%). Wyliczony dla województwa wskaźnik wynosi 11,4% i poważnie odbiega od będącego na 2. miejscu województwa śląskiego (29,4%) – większość Ślązaków (64,6%) deklaruje również narodowość polską.

Województwo dolnośląskie zamieszkuje 2. liczebnie w Polsce grupa cudzoziemców (bez polskiego obywatelstwa), prawie zawsze mających wyłącznie obcą tożsamość narodową. Biorąc pod uwagę w tych porównaniach jedynie obywateli polskich wskaźnik (udział wyłącznie niepolskiej identyfikacji narodowej w sumie niepolskiej i podwójnej tożsamości etnicznej) dla Dolnego Śląska wynosi 15,1%, co jest 4. najniższym odsetkiem za województwami: mazowieckim (8,3%), pomorskim (8,4%) i lubelskim (13,6%). Największe wskaźniki niezmiennie dotyczą województw podlaskiego (43,4%) oraz warmińsko-mazurskiego (35,0%).

Wśród czynników ugruntowujących tożsamość narodową ważną rolę odgrywa używany język.

Język używany w domu dotyczy języka używanego na co dzień w domu i odnosi się do języka mówionego lub migowego, który używany jest w kontaktach rodzinnych.

Narodowy spis powszechny 2021 wykazał stosowanie w Polsce 346 języków domowych, w tym 192 używane przez przynajmniej 10 osób. Co najmniej 100 osób liczyły 84 grupy językowe. Na Dolnym Śląsku wykazano 136 języków, którymi posługiwały się 3 osoby i więcej. Grupy liczące co najmniej 50 osób posługiwały się 44 językami.

Tablica 5.2. Ludność według języka używanego w domu w 2021 r. ^a

Table 5.2. Population by language used at home in 2021 ^a

Język używany w domu Language used at home	W liczbach bezwzględnych In absolute numbers	W odsetkach In percent		Polska = 100 Poland = 100
Ogółem Total	2 904 894	100,00	.	7,6
Polski Polish	2 894 270	99,63	.	7,6
Inny niż polski Other than Polish	115 613	3,98	100,00	6,6
w tym: of which:				
angielski English	65 540	2,26	56,69	8,9
niemiecki German	23 536	0,81	20,36	10,9
ukraiński Ukrainian	7 275	0,25	6,29	13,2
rosyjski Russian	7 178	0,25	6,21	11,3
włoski Italian	3 461	0,12	2,99	9,0
łemkowski Lemko language	3 352	0,12	2,90	54,5
francuski French	3 064	0,11	2,65	7,3
hiszpański Spanish	2 921	0,10	2,53	9,9
niderlandzki Dutch	1 494	0,05	1,29	8,5
śląski Silesian language	1 434	0,05	1,24	0,3
czeski Czech	1 037	0,04	0,90	19,5
norweski Norwegian	875	0,03	0,76	6,2
polski język migowy Polish sign language	806	0,03	0,70	8,7
grecki Greek	791	0,03	0,68	14,8
romski Romani language	703	0,02	0,61	9,7

Tablica 5.2. Ludność według języka używanego w domu^a (dok.) Table 5.2. Population by language used at home^a (cont.)

Język używany w domu Language used at home	W liczbach bezwzględnych In absolute numbers	W odsetkach In percent		Polska = 100 Poland = 100
szwedzki Swedish	601	0,02	0,52	5,8
białoruski Belarusian	468	0,02	0,40	2,7
arabski Arabic	369	0,01	0,32	9,6
ruski Ruthenian language	357	0,01	0,31	15,5
duński Danish	308	0,01	0,27	6,4
portugalski Portuguese	304	0,01	0,26	8,2
koreański Korean	285	0,01	0,25	29,7
japoński Japanese	242	0,01	0,21	9,9
Nieustalony Unknown	2 539	0,09	.	7,8

a Respondenci mieli możliwość podania więcej niż jednego języka – dane w kolumnach nie sumują się.

a Respondents could provide more than one language – the data in the columns do not add up.

W województwie dolnośląskim tylko 10,6 tys. mieszkańców nie rozmawiało w domu po polsku, a 105,0 tys. rozmawiało zarówno po polsku, jak i w języku obcym. Język obcy był językiem domowym łącznie dla 115,6 tys. osób.

W większości przypadków język niepolski był ojczystym przynajmniej dla jednego z domowników, ale zdarzały się sytuacje używania języka będącego obcym dla każdego z domowników. Wtedy pełnił funkcję języka wspólnego, będąc środkiem komunikacji między różnojęzycznymi mieszkańcami (*lingua franca*). Taką rolę zazwyczaj pełni język angielski, a czasami też rosyjski, francuski, hiszpański lub niemiecki.

W mieszkających w Polsce rodzinach mieszanych dwujęzyczność jest powszechna, co oznacza, że mówić w domu w języku obcym mogą także osoby o polskiej tożsamości narodowej.

Język nie zawsze określa państwo pochodzenia także dlatego, że poszczególne języki mają charakter urzędowy lub powszechny w wielu krajach. Język angielski jest używany jako ojczysty przez mieszkańców Wysp Brytyjskich i Irlandii, USA, Kanady, Australii, Nowej Zelandii, a także kilkudziesięciu innych dawnych kolonii brytyjskich. Podobnie jest z innymi językami kolonialnymi, zwłaszcza francuskim, hiszpańskim i portugalskim. Język rosyjski jest w użyciu na terenie dawnego Związku Radzieckiego, arabski w kilkunastu krajach, a niemiecki w Niemczech, Austrii i Szwajcarii.

Zwykle język wskazuje na tożsamość narodowo-etniczną i służy jej utrwaleniu. Odzwierciedla pośrednio przekrój etniczny regionu.

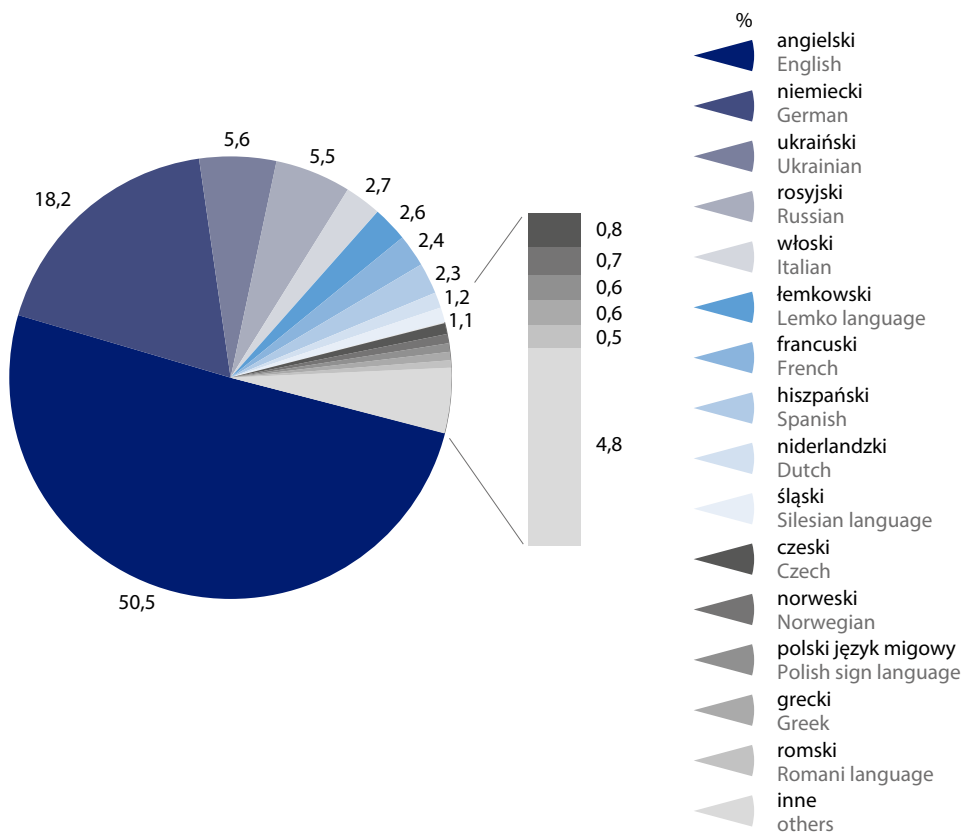
Wykaz języków jest zgodny ze złożonymi deklaracjami niezależnie od tego, czy lingwiści uznają niektóre pozycje za języki, czy za gwary. Może występować różna znajomość języka ojczystego oraz sposobność i chęć jego używania. Śląską przynależność etniczną zadeklarowało 4 098 Dolnoślązaków, natomiast język śląski używają w domu 1 434 osoby (35,0%). Na ogół nie jest używany, jeśli współmałżonek posiada wyłącznie polską tożsamość etniczną. W przypadku języka łemkowskiego proporcja jest wyższa, a analogiczne liczby wynoszą odpowiednio 5 491, 3 352 i 61,0%. Ten ostatni wskaźnik przekracza czę-

sto 100%, czyli deklaracje przynależności narodowo-etnicznej (lub sumy kilku deklaracji) są mniejsze niż upowszechnienie danego języka domowego. Dotyczy to nie tylko języków wspólnych, przede wszystkim angielskiego, niemieckiego i rosyjskiego, ale np. także języka czeskiego (w małym zakresie, gdyż postępuje się nim w domu 1 037 osób, a czeska identyfikacja narodowa dotyczy 1 029 osób).

Przewagi względne Dolnego Śląska są podobne, jak w przypadku tożsamości etnicznych. Na Dolnym Śląsku znajdują się największe w Polsce grupy osób rozmawiających w domu w następujących językach: po łemkowsku (54,5%), grecku (14,8%) oraz koreańsku (29,7%). Są na 2. miejscu w kraju dla języków: ukraińskiego (13,2%), rosyjskiego (11,3%), czeskiego (19,5%), ruskiego (15,5%) i katalońskiego (14,2%). Zajmują 3. pozycję dla języków: niemieckiego (10,9%), hiszpańskiego (9,9%), arabskiego (9,6%), romskiego (9,7%), polskiego języka migowego (8,7%), japońskiego (9,9%) i chorwackiego (11,4%).

Wykres 5.2. Ludność według innego niż polski języka używanego w domu

Chart 5.2. Population by language used at home other than Polish

5.2. Przynależność wyznaniowa

5.2. Religious affiliation

Wyznanie (przynależność wyznaniowa) jest to formalne uczestnictwo lub emocjonalny związek osoby z określonym wyznaniem religijnym (kościołem lub związkiem wyznaniowym). Wyznanie jest określane na podstawie dobrowolnej deklaracji, w tym także wykazującej brak związku z jakimkolwiek wyznaniem (bez wyznania). Pytanie o wyznanie nie odnosi się do wiary (lub niewiary) jako takiej, ani jej intensywności, lecz do odczuwanej lub formalnej przynależności (lub nieprzynależności) do wyznania.

Wyznanie religijne stanowi dla wielu grup etnicznych ważny czynnik świadomości narodowej, często ważniejszy niż język domowy i tradycje kulturowo-historyczne. Dotyczyło to zwłaszcza okresu krystalizowania się tej świadomości narodowej wśród dominującej dawniej ludności chłopskiej. Na Kresach Wschodnich proces jej kształtowania się został zakończony dopiero w XX w. Jednocześnie pytanie o przynależność wyznaniową może mieć charakter wrażliwy i stąd np. w świetle prawa francuskiego od schyłku XIX w. instytucje publiczne nie mogą zbierać informacji o wyznaniu obywateli. Inaczej jest w spisach ludności w USA, gdzie dane o przynależności wyznaniowej zbierane są od XIX w. (a dane o języku ojczystym dopiero od 1910 r.). W polskich spisach okresu międzywojennego było pytanie o wyznawaną religię, a powróciło ponownie już w XXI w. Pozostawiono jednak obywatelom prawo odmowy odpowiedzi na to pytanie. W 2021 r. skorzystało z tego prawa 20,5% respondentów w Polsce, czyli 7 807,6 tys. osób (dodatkowo dochodzi 16,1 tys. osób, których wyznania nie ustalono).

W konsekwencji podstawowe wnioski dotyczące struktury wyznaniowej społeczeństwa wyciągane są na podstawie próby niepełnej. W sposób pośredni można ocenić przyczyny odmowy odpowiedzi. W dużym stopniu dotyczą osób nienależących do żadnego wyznania, gdyż w przekroju 16 województw istnieje zbieżność między udziałem takich odpowiedzi (nienależący do żadnego wyznania), a odsetkiem odmów. Odsetek odmów był na Dolnym Śląsku wyższy od średniej krajowej (23,4% wobec 20,5%). Wartości zbliżone (23,2%–24,4%) wystąpiły w województwach: zachodniopomorskim, lubuskim, wielkopolskim i pomorskim. Wschodnie regiony – podkarpackie, podlaskie, lubelskie i świętokrzyskie – notowały znacznie niższe wskaźniki (od 13,8% do 14,7%).

Skala odmów jest zależna od wieku i wykształcenia respondentów. Krajowy wskaźnik odmów był największy w grupie osób w wieku 20–29 lat (24,6%), w kolejnych dziesięcioletnich grupach malał do poziomu 17,3% wśród osób w wieku 60–69 lat oraz do 12,9% w grupie 70 lat i więcej. Odmawiały przede wszystkim osoby z wykształceniem wyższym (26,3%) oraz średnim i policealnym (22,5%). Znacznie rzadziej czyniły to osoby mające ukończoną zasadniczą szkołę zawodową (15,1%) oraz tylko szkołę podstawową (15,8%).

Wśród osób, które udzieliły odpowiedzi na pytanie o przynależność do wyznania religijnego największy odsetek deklaracji o nienależeniu do żadnego kościoła (13,1%) wystąpił na Dolnym Śląsku. Kolejne miejsca zajmowały województwa: zachodniopomorskie (13,0%), mazowieckie (12,5%), pomorskie (11,2%) i lubuskie (10,2%). Na wschodzie kraju wskaźniki były ponownie znacznie niższe, wynosząc od 3,0% do 4,2% kolejno w województwach: podkarpackim, podlaskim, świętokrzyskim i lubelskim.

Występuje tu zależność analogiczna do związanej z odmowami. Brak przynależności do grupy wyznaniowej w największej skali deklarowało 14,7% osób w wieku 20–29 lat, a następnie odsetek ten malał do poziomu 4,7% wśród respondentów mających 70 i więcej lat. Pełna analogia odnosi się do wpływu posiadanego wykształcenia – bezwyznaniowość w największej skali wskazywały osoby mające wyższe wykształcenie (14,2%), a w najmniejszym osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (4,6%).

Na podstawie obu przedstawionych wskaźników strukturalnych rysuje się w skali kraju zasadniczy podział na zachodnie i północne regiony, które wraz z Mazowszem (decyduje sytuacja w Warszawie) są

znacznie bardziej zlaicyzowane niż regiony leżące na wschodzie Polski. Wartości pośrednie mają województwa leżące na południu i w centrum kraju.

Stosunek do religii zmienia się bardzo szybko. Po pierwsze, 10 lat wcześniej skala odmów w Polsce była znacznie mniejsza i dotyczyła 2 733,8 tys. osób. Znacznie większa była wtedy pozycja „nie ustalono” (626,6 tys. wobec 16,1 tys. w 2021 r.). Suma obu tych pozycji była 2,3 razy mniejsza niż w 2021 r. Podobnie było w województwie dolnośląskim, w którym ten sumaryczny udział (10,7%) był prawie 2,2 razy mniejszy niż w 2021 r., a nieco wyższy udział (11,5%) miało jedynie województwo zachodniopomorskie, które zajmowało 1. miejsce również w 2021 r.

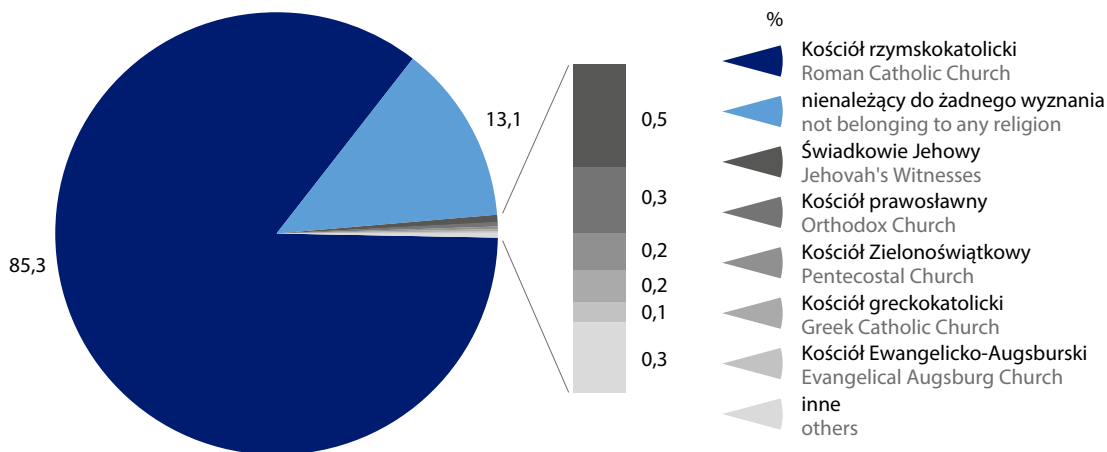
Po drugie, w 2011 r. brak przynależności do jakiegokolwiek wyznania zadeklarowało 929,4 tys. osób (wśród odpowiadających w Polsce na to pytanie) wobec 2 611,5 tys. w 2021 r. Liczba tych osób zwiększyła się 2,8 razy. Na Dolnym Śląsku grupy te liczyły odpowiednio 105,8 tys. oraz 291,5 tys. osób. Liczba osób bezwyznaniowych zwiększyła się prawie 2,8 razy, a udział województwa w kraju ukształtował się na poziomie 11,2%. Deklaracje o nienależeniu do żadnego wyznania złożyło w 2011 r. w województwie 4,1% odpowiadających na to pytanie, co dawało regionowi 2. miejsce w kraju za Mazowszem (4,2%). Jak zaznaczono uprzednio, po dekadzie Dolny Śląsk znalazł się na 1. pozycji ze wskaźnikiem 13,1%.

Warto zauważyć, że liczba tych osób wzrosła 2,8 razy, natomiast wskaźnik wzrósł z 4,1% do 13,1%, czyli 3,2 razy. O tej różnicy zadecydowała znacznie zmniejszona liczba odpowiadających na pytanie o przynależność do wyznania religijnego, przede wszystkim z powodu zwielokrotnienia się liczby odmów, a częściowo także w rezultacie zmniejszenia się o 0,5 mln osób ogólnej populacji kraju. Porównując zmiany następujące w czasie należy zachować szczególną ostrożność w interpretacji poziomu wskaźników dynamiki (dlatego pominięto je w końcowej tabelicy).

Przedstawione na wykresie dane dotyczące struktury wyznaniowej Dolnego Śląska w 2021 r. są bardziej jednoznaczne, ale należy pamiętać, że dotyczą one wyłącznie osób, które udzieliły odpowiedzi na pytanie.

Wykres 5.3. Ludność według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego w 2021 r.

Chart 5.3. Population by the declaration of religious affiliation in 2021

Wśród Dolnoślązaków udzielających w 2021 r. odpowiedzi na pytanie o wyznawaną religię 86,9% zadeklarowało należenie do wyznania, w tym 85,3% do Kościoła rzymskokatolickiego. Przynależność do wszystkich innych wyznań wskazało 1,6% osób. Ten odsetek w Polsce jest identyczny, natomiast odsetek katolików w Polsce jest wyższy (89,8%), gdyż mniejszy udział w kraju miały osoby nienależące do wyznania (8,6%). Powoduje to, że odsetek katolików jest na Dolnym Śląsku najmniejszy w kraju. Na jednego wyznawcę innej religii niż katolicyzm obrządku łacińskiego przypadają na Dolnym Śląsku 53 katolików, a w Polsce 58.

Przedstawiona relacja jest najwyższa w województwach: świętokrzyskim (154), podkarpackim (142) oraz kujawsko-pomorskim (119). Najniższy poziom relacji cechował województwa: podlaskie (9), śląskie (39), warmińsko-mazurskie (42), a na 4. miejscu znalazło się dolnośląskie (53). W województwie podlaskim wyznawcy prawosławia mają udział wynoszący 9,7% wśród udzielających odpowiedzi na pytanie. Zaskakujące jest to, że wskaźnik dla prawosławia wynoszący 0,3% daje Dolnemu Śląskowi 2. miejsce w kraju. Pozycja województwa śląskiego wynika z największego w kraju znaczenia Kościoła ewangelicko-augsburskiego (1,3%), którego członkowie zamieszkują głównie na Śląsku Cieszyńskim. Z kolei niska relacja wykazywana w województwie warmińsko-mazurskim wynika z dużego znaczenia katolików obrządku bizantyjsko-ukraińskiego (Kościół greckokatolicki) z udziałem 0,8%.

W przypadku województwa dolnośląskiego żadne mniejszościowe wyznanie nie posiadało udziałów przekraczających 0,55%, chociaż najwyższy w kraju wskaźnik dotyczył członków Kościoła Zielonoświątkowego (0,19%), a drugie wskaźniki w Polsce mieli Świadkowie Jehowy (0,54%) oraz prawosławni (0,33%). W ujęciu liczb bezwzględnych 2. największa liczebność w kraju cechowała dolnośląskich członków i wyznawców: Świadków Jehowy, Kościoła Greckokatolickiego i Kościoła Zielonoświątkowego.

Tablica 5.3. Ludność według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego

Table 5.3. Population by the declaration of religious affiliation

Wyszczególnienie Specification	2011		2021		Polska = 100 Poland = 100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	
Ogółem Total	2 915 241	.	2 904 894	.	7,6
Udzielający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Answering the question about religion	2 603 030	100,00	2 222 988	100,00	7,4
należący do wyznania belonging to a religion	2 497 252	95,94	1 931 514	86,89	7,0
Kościół rzymskokatolicki Roman Catholic Church	2 461 001	94,54	1 895 193	85,25	7,0
Świadkowie Jehowy Jehovah's Witnesses	15 371	0,59	12 114	0,54	11,1
Kościół prawosławny Orthodox Church	5 015	0,19	7 375	0,33	4,9
Kościół Zielonoświątkowy Pentecostal Church	4 495	0,17	4 141	0,19	13,8
Kościół greckokatolicki Greek Catholic Church	3 584	0,14	3 564	0,16	10,7
Kościół Ewangelicko-Augsburski Evangelical Augsburg Church	2 140	0,08	2 256	0,10	3,4
Kościół Chrześcijan Baptystów Christian Baptist Church	994	0,04	598	0,03	11,5
Buddyjski Związek Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu Buddhist Association of the Diamond Way of the Karma Kagyu Lineage	218	0,01	340	0,02	10,5
Kościół Adwentystów Dnia Siódmego Seventh-day Adventist Church	546	0,02	281	0,01	9,0
Rodzima Wiara Native Faith	.	.	252	0,01	12,4

Tablica 5.3. Ludność według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego (dok.)

Table 5.3. Population by the declaration of religious affiliation (cont).

Wyszczególnienie Specification	2011		2021		
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	Polska = 100 Poland = 100
pastafarianizm Pastafarianism	.	.	236	0,01	10,2
Kościół Starokatolicki Mariawitów Old Catholic Mariavite Church	.	.	214	0,01	1,7
Kościół Boży w Chrystusie Church of God in Christ	287	0,01	173	0,01	8,6
Kościół Polskokatolicki Polish Catholic Church	253	0,01	144	0,01	2,1
chrześcijaństwo (ogólna deklaracja wyznaniowa) Christianity (general declaration of religion)	.	.	808	0,04	9,2
nienależący do żadnego wyznania not belonging to any religion	105 778	4,06	291 474	13,11	11,2
Odmawiający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Refusing to answer questions about religion	251 005	.	680 291	.	8,7
Nie ustalono Unknown	61 206	.	1 615	.	10,1

Rozdział 6

Chapter 6

Ludność w obiektach zbiorowego zakwaterowania

Population in the collective living quarters

Informacje o osobach przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania (OZZ) w spisach gromadzone są w celu określenia liczby ludności, a także liczby i struktury gospodarstw domowych i rodzin. Potrzeby informacyjne w tym zakresie wynikają ze zobowiązań nałożonych na statystykę przez międzynarodowe akty prawne oraz z potrzeb krajowych.

Obiekt zbiorowego zakwaterowania (OZZ) to zespół pomieszczeń (pokoi i innych pomieszczeń pomocniczych), zlokalizowanych w jednym lub kilku budynkach, zajętych przez jeden odrębny zakład, świadczący usługi w zakresie następujących działalności:

- nauka i praca,
- system pieczy zastępczej oraz placówki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami,
- leczenie i opieka,
- obiekty instytucji wyznaniowych,
- tymczasowe schronienie,
- mieszkania chronione,
- zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich.

Do obiektów zbiorowego zakwaterowania zaliczamy m.in. domy studenckie, hotele pracownicze, domy dziecka, domy pomocy społecznej, klasztory, domy zakonne. Szczegółowe informacje odnoszące się do wykazu OZZ oraz typologii OZZ są dostępne w raporcie „Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Metodologia i organizacja badania”¹ zamieszczonym na stronie GUS.

W NSP 2021 pozyskano informacje z 3 277 obiektów zbiorowego zakwaterowania, a liczba osób w nich przebywających (ustalona w oparciu o dane pozyskane zarówno od zarządców obiektów, jak też metodą samospisu i wywiadu telefonicznego) bez względu na charakter i czas zamieszkania wyniosła 24 501 osób (w skali kraju było to 32 201 obiektów i 309,8 tys. osób). Podczas poprzedniego spisu powszechnego w 2011 r. informacje pozyskano z 643 obiektów, w których przebywało 28 286 osób, co oznacza spadek liczby osób zamieszkujących OZZ o 3,8 tys. osób tj. o 13,4%. Spadek liczby osób przebywających w 2021 r. w obiektach zbiorowego zakwaterowania mógł być spowodowany faktem, iż spis ludności i mieszkań był realizowany w okresie pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2 oraz związanych z tym ograniczeń i restrykcji sanitarnych. W związku z tym osoby przebywające w niektórych obiektach zbiorowego zakwaterowania, jak domy studenckie, czy hotele pracownicze, mogły przebywać w domach rodzinnych, które podały jako miejsce swojego zamieszkania w dniu 31 marca 2021 r. Niektórzy zarządzający OZZ przekazali informacje tylko o części osób lub nie przekazali żadnych danych o osobach w nich przebywających, a jako przyczyna została wskazana sytuacja epidemiczna.

Pod względem liczby obiektów zbiorowego zakwaterowania województwo dolnośląskie zajmowało w 2021 r. 3. miejsce w kraju po mazowieckim (5 682 obiekty, tj. 17,6% ogólnej ich liczby w kraju) i śląskim (odpowiednio 3 338 obiektów, tj. 10,4%). Najmniej takich obiektów znajdowało się w województwie podlaskim (599, tj. 1,9%).

Natomiast biorąc pod uwagę odsetek obiektów związanych z nauką i pracą, wśród ogółu tego typu obiektów w kraju, województwo dolnośląskie z wartością 11,3% plasowało się na drugim miejscu po województwie mazowieckim (19,0%).

¹ <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-wstepne/narodowy-spis-powszechny-ludnosci-i-mieszkan-2021-metodologia-i-organizacja-badania-5,2.html>

Tablica 6.1. Obiekty zbiorowego zakwaterowania oraz ludność w nich mieszkająca według kategorii obiektów w 2021 r.

Table 6.1. Collective living quarters and population living there by category of objects in 2021

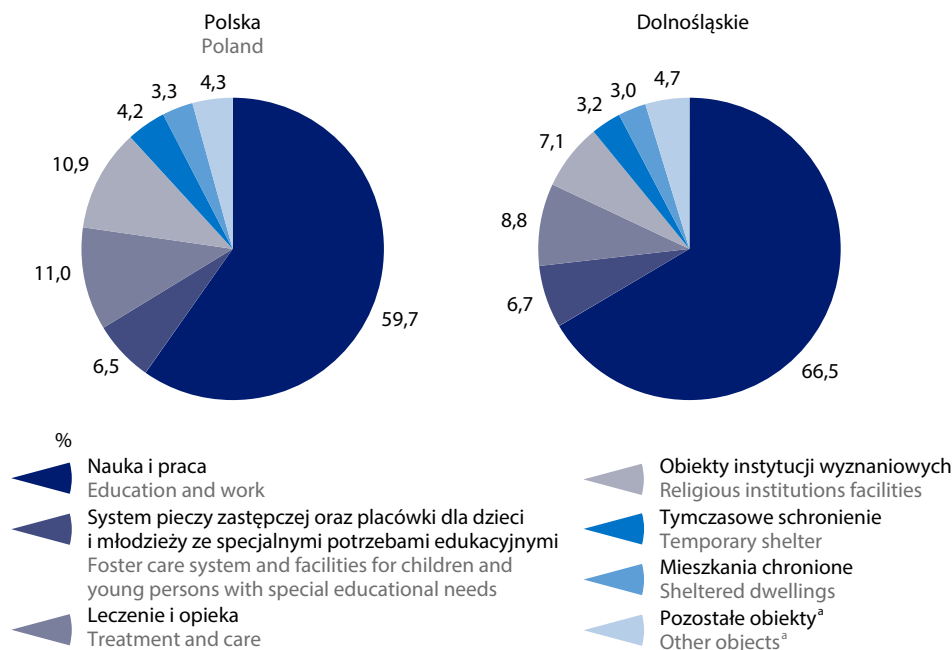
Kategorie obiektów Category of objects	Obiekty zbiorowego zakwaterowania Collective living quarters	Ludność w obiektach zbiorowego zakwaterowania Population in the collective living quarters		
		ogółem total	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem Total	3 277	24 501	12 703	11 798
Nauka i praca Education and work	2 181	9 112	5 043	4 069
System pieczy zastępczej oraz placówki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi Foster care system and facilities for children and young persons with special educational needs	218	3 189	1 789	1 400
Leczenie i opieka Treatment and care	290	8 055	3 543	4 512
Obiekty instytucji wyznaniowych Religious institutions facilities	232	1 875	718	1 157
Tymczasowe schronienie Temporary shelter	105	1 618	1 249	369
Mieszkania chronione Sheltered dwellings	98	316	152	164
Pozostałe obiekty ^a Other objects ^a	153	336	209	127

a łącznie z obiektami zamkniętymi.
a Including closed facilities.

W ogólnej liczbie obiektów zbiorowego zakwaterowania, w których przebywały osoby, najliczniej występowały obiekty związane z nauką i pracą (głównie domy studenckie, hotele pracownicze), których było 2 181, tj. 66,6% wszystkich OZZ. Znaczny odsetek stanowiły także obiekty związane z leczeniem i opieką oraz obiekty instytucji wyznaniowych — odpowiednio 8,8% i 7,1%.

Wykres 6.1. Struktura obiektów zbiorowego zakwaterowania według kategorii obiektów w 2021 r.

Chart 6.1. Structure of collective living quarters by category of objects in 2021

a łącznie z obiektami zamkniętymi.
a Including closed facilities.

W 2021 r. wśród 24,5 tys. mieszkańców OZZ ponad połowę (12,7 tys., tj. 51,8%) stanowili mężczyźni (w 2011 r. ich udział był niższy i wynosił 47,3%). Liczba kobiet wynosiła 11,8 tys., tj. 48,2% (w 2011 r. – 52,7%).

Pomimo spadku ogólnej liczby mieszkańców obiektów zbiorowego zakwaterowania (o 13,4% w stosunku do 2011 r.) w niektórych typach obiektów wystąpił wzrost liczby przebywających w nich osób. Dotyczy to przede wszystkim obiektów zbiorowego zakwaterowania zaliczanych do kategorii tymczasowego schronienia (placówki dla bezdomnych, dla opiekunów z dziećmi albo kobiet w ciąży, ośrodki interwencji kryzysowej, ośrodki dla cudzoziemców) — wzrost o 24,2%. Zwiększyła się także liczba mieszkańców obiektów związanych z opieką i leczeniem (domy pomocy społecznej, rodzinne domy pomocy społecznej, domy opieki w formie apartoteli i condohoteli) — wzrost o 9,3%. W pozostałych formach obiektów odnotowano spadek liczby mieszkańców w okresie międzyspisowym, w tym największy — w obiektach związanych z nauką i pracą (o 24,0%).

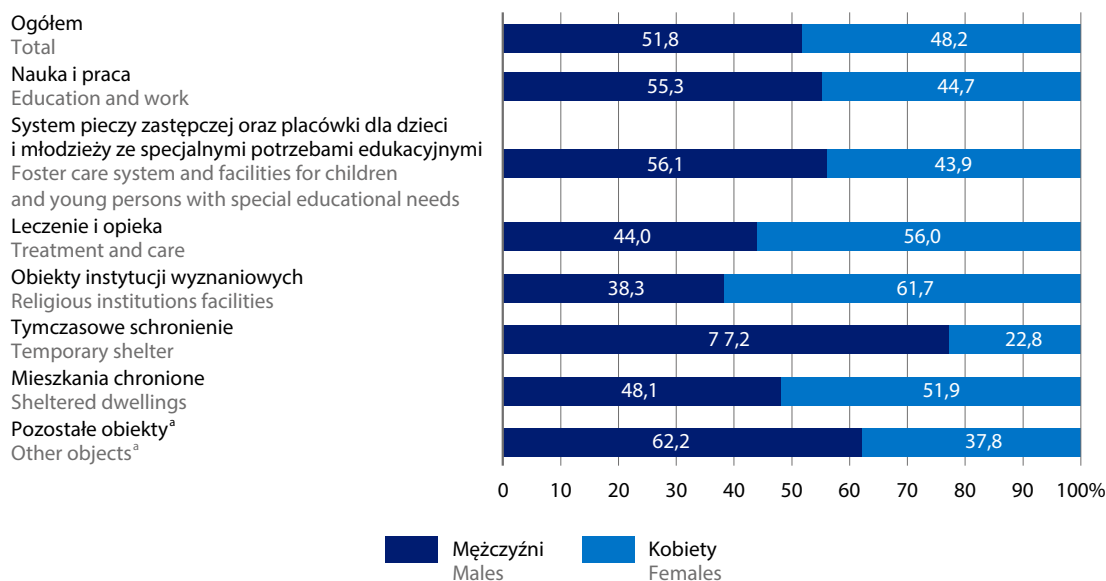
W 2021 r. w strukturze ogółu osób przebywających w OZZ największy odsetek stanowili mieszkańcy obiektów związanych z nauką i pracą, a następnie z opieką i leczeniem — łącznie było to ponad 70% wszystkich osób przebywających w omawianych obiektach.

Nową kategorią obiektów zbiorowego zakwaterowania, ujętą w 2021 r. w badaniu obiektów zbiorowego zakwaterowania, są mieszkania chronione (treningowe, wspierane, do usamodzielnienia), których było 98 i zostało w nich spisanych 316 osób (tj. 1,3% ogółu mieszkańców OZZ). Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego i w zależności od celu udzielania wsparcia prowadzone jest jako mieszkanie chronione treningowe lub mieszkanie chronione wspierane.

W 2021 r. mężczyźni zdecydowanie dominowali w obiektach dających tymczasowe schronienie (ponad 77%), natomiast kobiety — w obiektach instytucji wyznaniowych, czyli domach zakonnych, klasztorach i zgromadzeniach osób duchownych (61,7%).

Wykres 6.2. Struktura ludności w obiektach zbiorowego zakwaterowania według kategorii obiektów i płci w 2021 r.

Chart 6.2. Structure of the population in the collective living quarters by category of objects and sex in 2021

^a Łącznie z obiektami zamkniętymi.
^a Including closed facilities.

Rozdział 7

Chapter 7

Zasoby migracyjne

Migration resources

Migracje ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania. Przyjmując położenie poprzedniego i obecnego miejsca zamieszkania wyodrębniono:

- migracje wewnętrzne, czyli przemieszczenia ludności w granicach kraju;
- migracje zagraniczne, czyli przemieszczenia związane ze zmianą kraju zamieszkania.

Migracje zagraniczne to wyjazdy z kraju stałego zamieszkania (emigracja) lub przyjazdy do kraju (imigracja) w celu zamieszkania na stałe lub na pobyt czasowy.

Przyjmując za kryterium obserwacji długość pobytu (nieobecności) wyodrębniono następujące kategorie migracji:

- krótkookresowe – pobyt czasowy trwający od 3 do 12 miesięcy;
- długookresowe – pobyt czasowy trwający co najmniej 12 miesięcy;
- zamieszkanie na stałe – bez względu na okres zamieszkiwania.

Osoba migrująca (migrant) to osoba, która zmienia swoje miejsce zamieszkania.

Emigrant to osoba przemieszczająca się z kraju za granicę na pobyt stały lub czasowy.

Imigrant to osoba przybyła z zagranicy do kraju na pobyt stały lub czasowy.

Przyjęty w NSP 2021 zakres badania migracji zagranicznych wynikał nie tylko z potrzeb informacyjnych krajowych, ujętych m.in. w krajowych strategiach oraz programach rozwoju regionalnego, ale przede wszystkim z potrzeby wypełnienia zobowiązań wynikających z aktów prawnych Unii Europejskiej, wymienionych w rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) 2 017/543 z dnia 22 marca 2017 r., jako tematy obowiązkowe tzw. *core topics*. W ramach tych zagadnień, w przeprowadzonym spisie ludności w 2021 r. badany był fakt przebywania kiedykolwiek za granicą. Badanie dotyczące przebywania kiedykolwiek za granicą pozwoliło wyodrębnić m.in. osoby, które po co najmniej rocznym pobycie na emigracji powróciły do Polski.

Ze względu na duże zapotrzebowanie na informacje o emigracji i imigracji na pobyt czasowy, zakres badania migracji zagranicznych w 2021 r. obejmował również migracje czasowe (migracje krótkookresowe bądź długookresowe).

Termin „imigracja na pobyt czasowy” dotyczy sytuacji, kiedy osoba przybyła z zagranicy, ale nie uzyskała prawa pobytu stałego w Polsce, czyli możliwości zameldowania się na stałe². Zakłada się wówczas, że jest to pobyt czasowy. Termin „emigracja na pobyt czasowy” obejmuje sytuację, gdy osoba przebywa za granicą, zachowując jednocześnie stałe zameldowanie w Polsce.

Przy interpretacji prezentowanych danych o migracjach w latach 2011–2021 należy zatem mieć na uwadze, że dotyczą one liczby osób, które przynajmniej raz – w badanym okresie – migrowały (tj. zmieniały miejsce zamieszkania na terenie kraju po pobycie w innym miejscu w kraju przez co najmniej rok), a nie liczbę wszystkich faktów migracji jakie miały miejsce w tych latach. Dane te nie są zatem w pełni porównywalne z danymi wynikającymi ze statystyki bieżącej, ponieważ liczba migracji wynikająca ze statystyki bieżącej, opartej na statystyce zameldowań na pobyt stały, uwzględnia wszystkie zameldowania na pobyt stały dokonane w danym roku. Dotyczy zatem faktów migracji, nie zaś liczby osób migrujących w danym roku (mogą wystąpić przypadki, kiedy jedna osoba dokonuje takiego zameldowania kilka razy w ciągu roku).

² Ustawa z 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz.U. 2022 poz. 1191) rozdz. 4 i 5.

7.1. Migracje wewnętrzne ludności

7.1. Internal migration of the population

Wyniki NSP 2021 wykazały, że 46,1% ludności województwa dolnośląskiego mieszkało w miejscowości aktualnego zamieszkania od urodzenia, czyli nie opuszczało miejscowości aktualnego zamieszkania, lub opuszczała ją, ale na okres krótszy niż 12 miesięcy (wobec 50,5% ogółem w Polsce). Po względem odsetka **ludności zamieszkałej od urodzenia (ludności zasiedziałej)** województwo dolnośląskie plasowało się na 14. miejscu wśród województw (razem z opolskim), przed warmińsko-mazurskim (45,6%). Najwyższym poziomem zasiedziałości wyróżniali się mieszkańcy województwa łódzkiego (56,2%). W świetle NSP 2011 r. ludność zamieszkała od urodzenia stanowiła 50,9% ogółu ludności na Dolnym Śląsku (w kraju 56,5%).

Tablica 7.1. Ludność na wsi i w miastach według okresu zamieszkiwania w miejscu aktualnego zamieszkania w 2021 r.^a

Table 7.1. Population in urban and rural areas by period of residence in the place of current residence in 2021^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Zamieszkała od urodzenia Resident since birth	Ludność przybyła do miejsca aktualnego zamieszkania Population arrived to the place of current residence				
			razem total	w 2010 r. i wcześniej before 2011	w latach 2011–2021 in 2011–2021		
					razem total	z kraju from country	z zagranicy from abroad
W liczbach bezwzględnych In absolute numbers							
Ogółem Total	2 904 894	1 339 519	1 401 721	984 729	416 992	367 603	47 896
Miasta Urban areas	1 974 331	943 631	914 999	675 223	239 776	202 814	35 749
Wieś Rural areas	930 563	395 888	486 722	309 506	177 216	164 789	12 147
W odsetkach In percent							
Ogółem Total	100,0	46,1	48,3	33,9	14,4	12,7	1,6
Miasta Urban areas	100,0	47,8	46,3	34,2	12,1	10,3	1,8
Wieś Rural areas	100,0	42,5	52,3	33,3	19,0	17,7	1,3

a Bez emigrantów przebywających za granicą czasowo 12 miesięcy lub dłużej.

a Without of emigrants staying abroad temporarily for a period of at least 12 months.

Na podstawie wyników NSP 2021 stwierdzono, że w ogólnej liczbie ludności 48,3% stanowiła **ludność przybyła (nazywana też napływową lub mobilną)**, tj. taka, która przybyła oraz taka, która powróciła do miejscowości aktualnego zamieszkania, po co najmniej rocznym pobycie poza tą miejscowością (w innym miejscu w kraju lub za granicą)³. Przeciętnie w kraju odsetek ludności napływowej był niższy od wielkości w województwie dolnośląskim i wynosił 44,5%. Na tle pozostałych województw województwo dolnośląskie wyróżniło się najwyższym udziałem ludności napływowej (w 2011 roku udział ten wynosił 43,6%, plasując województwo na 4. lokacie w kraju). Najniższym poziomem mobilności przestrzennej charakteryzowało się województwo podkarpackie (38,3%).

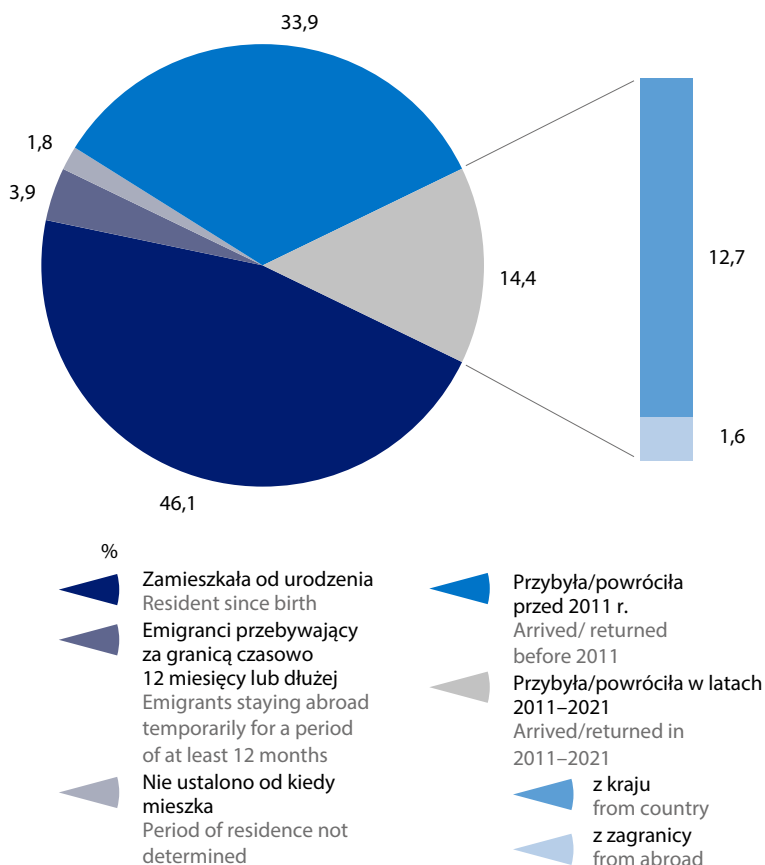
³ Pod warunkiem, że co najmniej roczny pobyt poza tą miejscowością nie był spowodowany odbywaniem zasadniczej służby wojskowej, przebywaniem w zakładach karnych (aresztach śledczych, zakładach poprawczych), przebywaniem w innych miejscach z powodu działań wojennych, udziału w misjach wojskowych.

Odnotowana w 2021 r. liczba ludności przybytej (367,6 tys. osób) była o 35,4% większa niż w 2011 r. (w skali kraju o 23,0% większa).

W ogólnej liczbie osób, która przybyła oraz powróciła (po nieobecności trwającej rok lub dłużej) do miejscowości aktualnego zamieszkania na obszarze Dolnego Śląska 984,7 tys. osób przybyło lub powróciło przed rokiem 2011, a 417,0 tys. osób w latach 2011–2021, czyli w ostatnim okresie międzypisowym (stanowiąc odpowiednio 33,9% i 14,4% ludności województwa).

Wykres 7.1. Ludność według okresu zamieszkiwania w miejscu aktualnego zamieszkania w 2021 r.

Chart 7.1. Population by period of residence in the place of current residence in 2021

Struktura wieku ludności przybytej, odnotowanej w trakcie NSP 2021 była zbliżona do struktury wieku ludności przybytej, spisanej w trakcie NSP 2011. Udział dzieci (do lat 15) wynosił 16,4% (wobec 16,1% w 2011 r.), a osób w wieku 15–64 lata wynosił 79,1% (wobec 80,4%).

Dla 88,2% ludności przybytej w latach 2011–2021 poprzednim miejscem zamieszkania było inne miejsce w kraju (367,6 tys. osób), a tylko dla 11,5% (47,9 tys.) – zagranica. Podobnie jak w skali kraju, dominowały zatem migracje wewnętrzne, przy czym w porównaniu do poprzedniego okresu międzypisowego 2002–2011 odsetek osób przybyłych, dla których poprzednim miejscem zamieszkania było inne miejsce w kraju uległ znacznemu zmniejszeniu (w 2011 r. wynosił 94,8%), natomiast w przypadku osób, dla których była to zagranica odnotowano dwukrotny jego wzrost (dziesięć lat wcześniej wynosił 5,2%).

Tablica 7.2. Ludność przybyła do miejscowości obecnego zamieszkania z innego miejsca w kraju według wieku w momencie migracji

Table. 7.2. Population arrived to the place of current residence from another place in the country by age at the time of migration

Wyszczególnienie Specification	2011		2021	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent
Ogółem Total	271 493	100,0	367 603	100,0
0–4 lata years	16 656	6,1	23 660	6,4
5–14	27 261	10,0	36 530	9,9
15–24	74 228	27,3	78 177	21,3
25–34	82 323	30,3	111 705	30,4
35–44	30 117	11,1	58 524	15,9
45–54	19 511	7,2	24 084	6,6
55–64	12 215	4,5	18 269	5,0
65–74	4 878	1,8	9 416	2,6
75 lat i więcej and more	4 305	1,6	5 178	1,4
nieustalony unknown	.	.	2 060	0,6

Wśród migracji wewnętrznych, jakie miały miejsce na Dolnym Śląsku w latach 2011–2021, podobnie jak w latach 2002–2011, zdecydowanie przeważały migracje wewnątrzwojewódzkie – w granicach województwa dolnośląskiego migrowało 241,7 tys. osób, które stanowiły 65,7% wszystkich migracji wewnętrznych, podczas gdy migracje międzywojewódzkie stanowiły 34,3% (w okresie międzypisowym 2002–2011 migracje wewnątrzwojewódzkie stanowiły 76,8% ogółu migracji wewnętrznych, a międzywojewódzkie – 23,2%).

W zdecydowanej większości województw (w tym w dolnośląskim) odnotowano więcej przemieszczeń ludności z miast na wieś niż ze wsi do miast. Łącznie w latach 2011–2021 z miast na dolnośląską wieś przeniosło się 103,9 tys. ludności, a ze wsi do dolnośląskich miast – 67,9 tys. osób (w latach 2002–2011 odpowiednio z miast na dolnośląską wieś – 77,0 tys. ludności, a ze wsi do dolnośląskich miast – 51,0 tys. osób). Przewaga migracji z miast na wieś nad migracjami w kierunku odwrotnym szczególnie widoczna była w ramach migracji wewnątrzwojewódzkich – były to głównie przemieszczenia z miast do obszarów wiejskich znajdujących się w ich pobliżu.

Biorąc pod uwagę ruch międzywojewódzki województwo dolnośląskie wyróżniało się jednym z największych – co do wartości bezwzględnej – napływów migracyjnych – 332,3 tys. osób (po województwach: mazowieckim, wielkopolskim i śląskim).

Wyniki analizy województw poprzedniego i obecnego miejsca zamieszkania wskazują, że największe przemieszczenia ludności nadal odbywały się pomiędzy województwami sąsiadującymi ze sobą. Najwięcej osób przybyło na teren Dolnego Śląska w latach 2011–2021 z województw położonych najbliżej, tj. wielkopolskiego i opolskiego oraz następnie śląskiego – łącznie 37,9 tys. osób, co stanowiło 41,8% migracji spoza województwa dolnośląskiego.

W świetle wyników NSP 2021 województwo dolnośląskie wyróżniało się **dodatnim saldem migracji wewnętrznych** w latach 2011–2021 – nadwyżka napływu nad odpływem migracyjnym wynosiła 29,6 tys. osób. Dla porównania w świetle NSP 2011 – saldo ruchów migracyjnych wewnętrznych w okresie międzypisowym było dodatnie – 9,9 tys. osób, natomiast w świetle NSP 2002 ujemne i wynosiło minus 6,1 tys. osób.

7.2. Imigranci przebywający czasowo w województwie dolnośląskim

7.2. Immigrants staying temporarily in Dolnośląskie Voivodship

Według spisu w 2021 r. w województwie dolnośląskim przebywało czasowo 156,3 tys. imigrantów, stanowiących 10,9% ogółu imigrantów w Polsce. Więcej niż na Dolnym Śląsku spisano imigrantów tylko w województwach mazowieckim i wielkopolskim (odpowiednio 365,1 tys. i 165,2 tys. osób). Łącznie imigranci przebywający w ww. trzech województwach stanowili ok. połowy łącznej liczby osób, które przybyły do Polski z zagranicy na pobyt czasowy (ale nadal nie uzyskały prawa pobytu stałego w Polsce). Najmniej imigrantów spisano w województwie świętokrzyskim – 15,8 tys. osób, czyli ok. 10-krotnie mniej niż w województwie dolnośląskim.

Spis ludności w 2021 roku wykazał, że na Dolnym Śląsku przebywało czasowo do 3 miesięcy 57,8 tys. osób (stanowiąc 37,1% ogółu imigrantów na tym obszarze), a 3 miesiące i dłużej – 98,3 tys. osób (62,9%). Imigranci długookresowi – przebywający czasowo 12 miesięcy i więcej (31,4 tys. osób) stanowili 20,1% ogółu imigrantów w województwie, wobec 21,6% przeciętnie w kraju (przy najmniejszym odsetku w województwie lubelskim – 14,0% i największym w województwie małopolskim – 28,7%).

W 2011 roku spisano zdecydowanie mniej niż w spisie w 2021 roku imigrantów przebywających w województwie czasowo 3 miesiące i więcej – 3,6 tys. osób (czyli nastąpił ponad 27-krotny wzrost liczby imigrantów). W zbiorowości tej przeszło $\frac{2}{3}$ stanowili imigranci długookresowi (podczas gdy w 2021 roku stanowili oni ok. $\frac{1}{3}$ ogółu imigrantów przebywających w województwie czasowo 3 miesiące i więcej). Porównując wyniki obu spisów warto mieć na uwadze fakt, że liczba spisanych imigrantów w 2011 r. mogła być niedoszacowana, gdyż prawdopodobnie nie udało się spisać większości imigrantów przebywających nielegalnie, mających nieuregulowany status pobytu oraz, że część imigrantów mających zezwolenie na pobyt czasowy z różnych względów nie została spisana. Prawdopodobnie osoby wynajmujące imigrantom mieszkania (najczęściej Polacy) mylnie sądziły, że spis dotyczy wyłącznie obywateli polskich lub tych, którzy w Polsce mieszkają na stałe. Podobnie podchodzili do badania sami imigranci. Kolejną kwestią bardzo utrudniającą skuteczne dotarcie do cudzoziemców w 2011 r. była bariera językowa – formularz do badania reprezentacyjnego w NSP 2011 zawierał około 100 pytań, liczne z nich wymagały obszernych wyjaśnień i komentarzy. Zrozumienie pytań i poprawne udzielenie odpowiedzi wymagało znajomości języka polskiego na co najmniej dobrym poziomie. Dodatkowym czynnikiem utrudniającym oszacowanie całościowej liczby migrantów, zwłaszcza z krajów spoza UE, jest wysoka mobilność migrantów, którzy często wielokrotnie zmieniają kraj zamieszkania lub mają prawo legalnego pobytu w Polsce, ale w rzeczywistości w niej nie mieszkają.

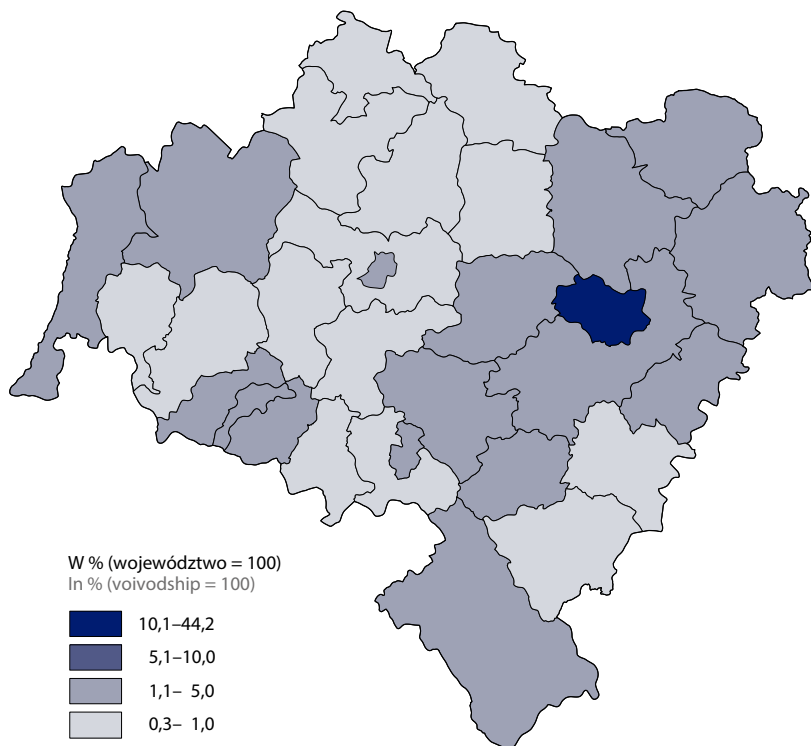
W NSP 2021 w bezpośrednim badaniu (tj. poprzez samospis, wywiad telefoniczny lub z udziałem rachmistrza spisowego) łącznie w skali kraju zbadano 25,4% imigrantów przebywających w Polsce czasowo, z rejestrów pozyskano dane dla 74,6% badanej populacji. Oznacza to, że dla prawie trzech czwartych stałych mieszkańców innych krajów przebywających w Polsce czasowo występują braki danych dla wielu cech, które nie są rejestrowane w źródłach administracyjnych lub ich pokrycie jest bardzo niewielkie lub rejestrowane dane są bardzo słabej jakości.

W przeliczeniu na 10 tys. ludności województwa dolnośląskiego przypadało przeciętnie 339 imigrantów przebywających w województwie czasowo 3 miesiące i więcej (wobec 240 osób w Polsce) plasując województwo pod względem tego wskaźnika na 3. miejscu wśród pozostałych województw. Większą liczbę imigrantów w relacji do liczby ludności odnotowano w województwach mazowieckim (423) i lubuskim (377). Najmniejsza liczba imigrantów w relacji do liczby ludności wystąpiła w województwie podkarpackim (66 imigrantów na 10 tys. ludności, czyli 5-krotnie mniej niż w dolnośląskim). Dla porównania w świetle NSP 2011 w przeliczeniu na 10 tys. ludności województwa dolnośląskiego przypadało przeciętnie 12 imigrantów (wobec 10 osób w Polsce), plasując województwo pod względem tego wskaźnika również na 3. miejscu wśród pozostałych województw (po województwach mazowieckim i podlaskim).

Mapa 7.1. Imigranci przebywający czasowo w województwie w 2021 r.

Map 7.1. Immigrants staying temporarily in voivodship in 2021

Na podstawie zebranych w NSP 2021 informacji w przekroju dolnośląskich powiatów największą liczbą imigrantów odznaczał się Wrocław (69,1 tys. osób, co stanowiło 44,2% ogólnej liczby imigrantów w województwie) oraz sąsiadujące z nim powiaty wrocławski (13,4 tys.; 8,6%) i oławski (7,1 tys. osób; 7,1%). Najmniej imigrantów spisano w powiatach wałbrzyskim i złotoryjskim (łącznie 0,9 tys. osób, czyli 0,6%).

Tablica 7.3. Imigranci przebywający czasowo w województwie według powiatów i płci w 2021 r.

Table 7.3. Immigrants temporarily staying in voivodship by powiats and sex in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total			W tym przebywający 12 miesięcy i więcej Of which staying 12 months and more		
	razem total	mężczyźni males	kobiety females	razem total	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem Total	156 278	92 660	63 618	31 391	18 187	13 204
Powiaty: Powiats:						
bolesławiecki	5 809	2 978	2 831	717	445	272
dzierżoniowski	1 617	960	657	251	168	83
głogowski	1 516	692	824	174	132	42
górowski	559	313	246	49	32	17
jaworski	868	570	298	158	103	55
karkonoski	2 222	1 324	898	305	189	116
kamiennogórski	1 447	471	976	145	55	90
kłodzki	2 269	1 361	908	339	201	138
legnicki	984	666	318	170	120	50

Tablica 7.3. Imigranci przebywający czasowo w województwie według powiatów i płci w 2021 r. (dok.)
 Table. 7.3. Immigrants temporarily staying in voivodship by powiats and sex in 2021 (cont.)

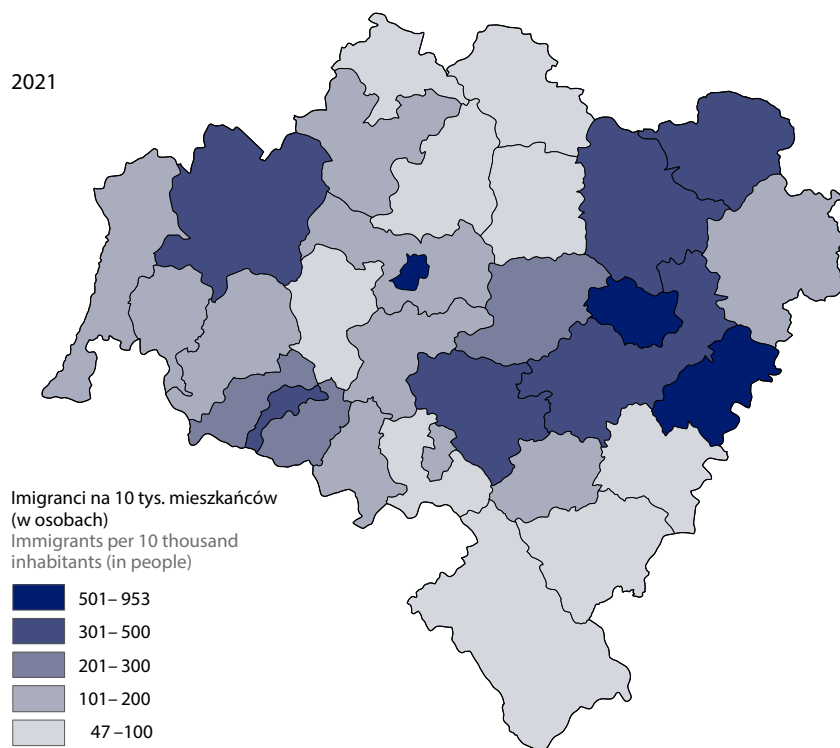
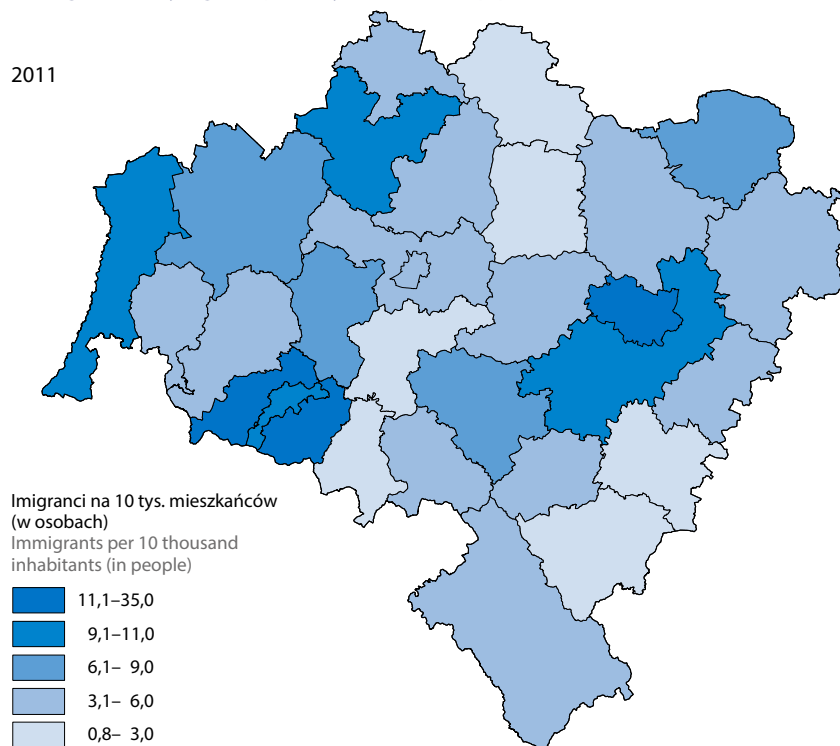
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total			W tym przebywający 12 miesięcy i więcej Of which staying 12 months and more		
	razem total	mężczyźni males	kobiety females	razem total	mężczyźni males	kobiety females
lubański	1 292	678	614	280	132	148
lubiński	1 228	888	340	194	142	52
lwówecki	1 046	805	241	100	76	24
milicki	2 010	1 260	750	131	92	39
oleśnicki	2 680	1 837	843	589	369	220
oławski	11 131	6 309	4 822	2 479	1 405	1 074
polkowicki	1 068	789	279	146	105	41
strzeliński	632	375	257	77	46	31
średzki	2 633	1 640	993	425	264	161
świdnicki	7 761	4 590	3 171	1 440	828	612
trzebnicki	5 715	3 096	2 619	519	314	205
wałbrzyski	409	265	144	86	51	35
wołowski	703	532	171	102	79	23
wrocławski	13 390	8 133	5 257	2 241	1 324	917
ząbkowicki	831	559	272	92	71	21
zgorzelecki	2 124	1 444	680	301	197	104
złotoryjski	484	394	90	65	54	11
Miasta na prawach powiatu: Cities with powiat status:						
Jelenia Góra	4 299	2 283	2 016	528	273	255
Legnica	7 986	4 915	3 071	1 596	927	669
Wrocław	69 099	41 005	28 094	17 322	9 771	7 551
Wałbrzych	2 466	1 528	938	370	222	148

Również w relacji do liczby ludności rozmieszczenie przestrzenne imigrantów w powiatach było bardzo nierównomierne. Liczba imigrantów przebywających w województwie czasowo 3 miesiące i więcej w przeliczeniu na 10 tys. ludności kształtowała się na poziomie od 46 osób w powiecie wałbrzyskim i 63 osób w powiecie złotoryjskim do 943 osób w powiecie oławskim i 682 osób we Wrocławiu. Natomiast według danych NSP 2011 – od 1 osoby w powiecie górskim i 2 osób w powiecie jaworskim do 35 i 24 osób odpowiednio we Wrocławiu i w powiecie karkonoskim.

W każdym powiecie zdecydowanie więcej było imigrantów, którzy przebywali w województwie czasowo do 12 miesięcy niż imigrantów długookresowych, przebywających czasowo 12 miesięcy i dłużej. Najwyższymi odsetkami imigrantów długookresowych wyróżniał się Wrocław (25,1%) oraz powiaty graniczące z Wrocławiem, oławski i oleśnicki (odpowiednio 22,3% i 22,0%). Natomiast najniższe odsetki imigrantów przebywających czasowo 12 miesięcy i dłużej odnotowano w powiatach milickim (6,5%) i górskim (8,8%).

Dla porównania według danych NSP 2011 we Wrocławiu imigranci długookresowi stanowili 67,5%, a w oławskim i oleśnickim odpowiednio 69,0% i 36,8%. Natomiast w powiecie górskim nie spisano ani jednego imigranta przebywającego czasowo 12 miesięcy i dłużej na jego terenie.

Mapa 7.2. Imigranci przebywający czasowo w województwie na 10 tys. mieszkańców^a
 Map 7.2. Immigrants staying temporarily in voivodship per 10 thousand residents^a

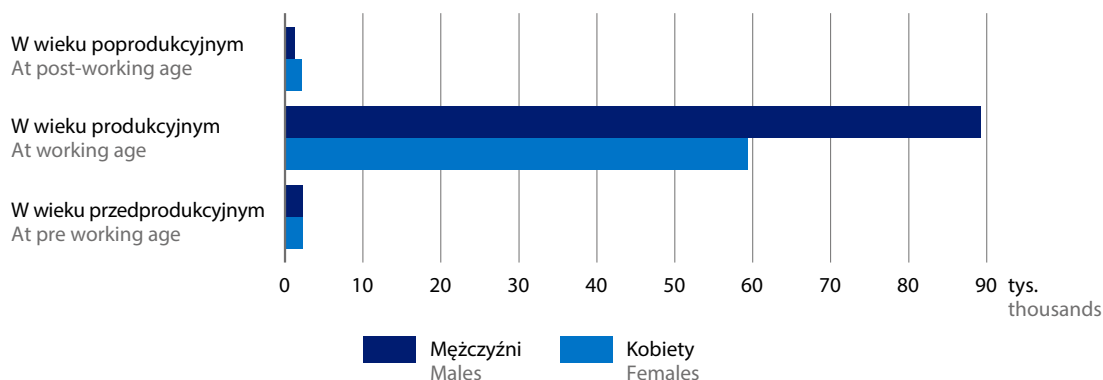

a W 2011 r. powiat wałbrzyski łącznie z miastem na prawach powiatu Wałbrzychem.
 a In 2011 powiat Wałbrzyski including the city with powiat status, Wałbrzych.

Rozpatrując strukturę imigrantów według płci stwierdzono, że wśród ogółu imigrantów przeważali mężczyźni – 59,3% (wobec 62,4% w kraju), podczas gdy w ogólnej liczbie mieszkańców nieznacznie dominowały kobiety (51,7%). Liczebną przewagę mężczyzn nad kobietami odnotowano zarówno w przypadku imigrantów ogółem, jak i wśród imigrantów przebywających czasowo powyżej 12 miesięcy (odsetek mężczyzn wynosił 57,9%). Szczególnie znacząca nadwyżka liczebna mężczyzn nad kobietami wystąpiła wśród osób w wieku produkcyjnym. Średnio na 100 imigrantów czasowych w wieku produkcyjnym przypadało 40 kobiet i 60 mężczyzn, natomiast w przypadku osób w wieku poprodukcyjnym – 64 kobiety i 36 mężczyzn.

Wykres 7.2. Imigranci przebywający w województwie czasowo według płci i grup wieku w 2021 r.

Chart 7.2. Immigrants staying in voivodship temporarily by gender and age groups in 2021

Na tle mieszkańców Dolnego Śląska imigranci wyróżniali się odmienną strukturą według ekonomicznych grup wieku. W momencie spisu ludności w 2021 r. średnio na 100 imigrantów przypadały 3 osoby w wieku przedprodukcyjnym, 95 osób w wieku produkcyjnym i 2 osoby w wieku poprodukcyjnym, natomiast na 100 mieszkańców – odpowiednio 17, 59 i 23 osoby.

Tablica 7.4. Imigranci przebywający czasowo w województwie według ekonomicznych grup wieku i płci w 2021 r.

Table 7.4. Immigrants temporarily staying in voivodship by economic age groups and sex in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total			W tym przebywający 12 miesięcy i więcej Of which staying 12 months and more		
	razem total	mężczyźni males	kobiety females	razem total	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem Total	156 278	92 660	63 618	31 391	18 187	13 204
Przedprodukcyjny Pre-working	4 515	2 265	2 250	1 732	860	872
Produkcyjny Working	148 519	89 225	59 294	29 202	17 134	12 068
Poprodukcyjny Post-working	3 244	1 170	2 074	457	193	264

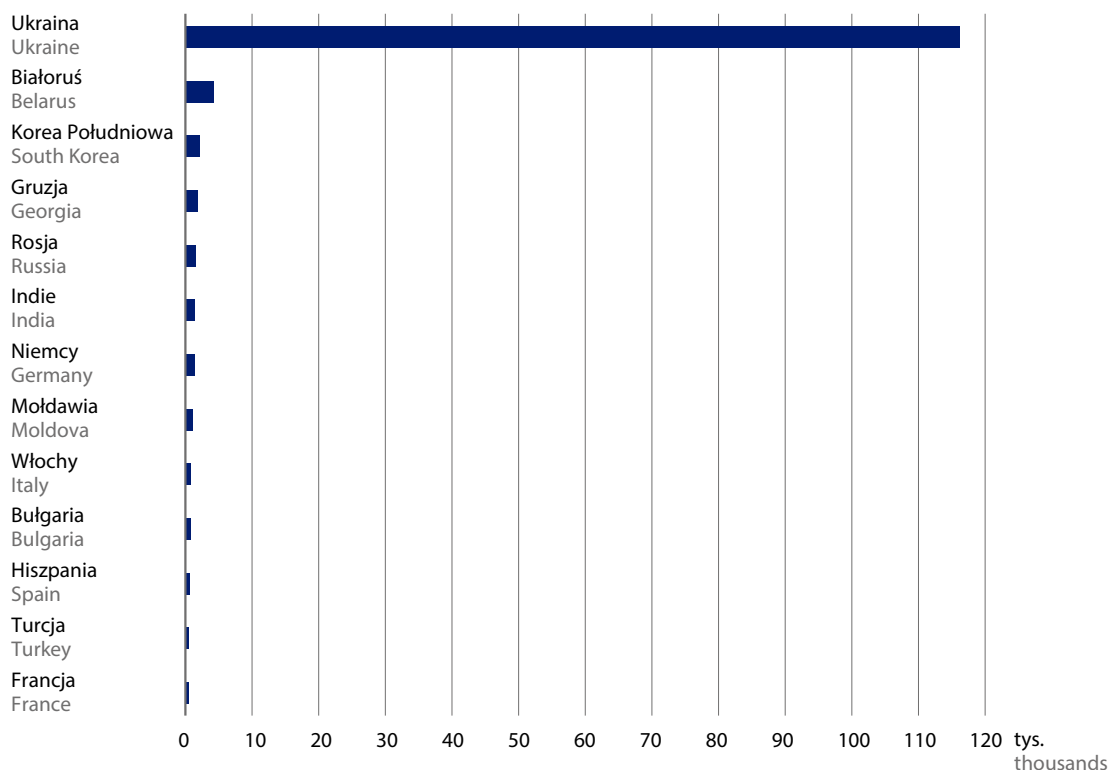
Imigranci przybywali do województwa dolnośląskiego ze wszystkich kontynentów, jednakże najwięcej z krajów europejskich. Biorąc pod uwagę kraj poprzedniego zamieszkania, najliczniejszą grupą przybyłych z zagranicy i przebywających czasowo na obszarze Dolnego Śląska w 2021 roku stanowili mieszkańcy Ukrainy (116,2 tys. osób, tj. 74,3% ogółu imigrantów) oraz w dalszej kolejności mieszkańcy Białorusi (4,2 tys. osób, 2,7%) i Korei Południowej (2,2 tys. osób, 1,4%). Natomiast 10 lat wcześniej w ogólnej liczbie spisanych imigrantów największymi udziałami wyróżniali się imigranci również z Ukrainy, ale stanowili oni zdecydowanie mniejszy odsetek (21,9%) oraz następnie z: Niemiec (16,7%), Wielkiej Brytanii (11,0%) oraz Białorusi (3,8%).

Tablica 7.5. Imigranci przebywający czasowo w województwie według grup krajów i płci w 2021 r.
 Table. 7.5. Immigrants temporarily staying in voivodship by country groups and sex in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total			W tym przebywający 12 miesięcy i więcej Of which staying 12 months and more		
	razem total	mężczyźni males	kobiety females	razem total	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem Total	156 278	92 660	63 618	31 391	18 187	13 204
Europa Europe	130 712	76 238	54 474	27 394	15 477	11 917
w tym kraje Unii Europejskiej of which European Union countries	6 410	4 419	1 991	1 947	1 407	540
Azja Asia	9 322	6 840	2 482	2 247	1 567	680
Ameryka Północna i Środkowa North and Central America	560	323	237	129	76	53
Ameryka Południowa South America	510	303	207	170	110	60
Afryka Africa	895	674	221	280	224	56
Australia i Oceania Australia and Oceania	46	35	11	9	8	1
Kraj nieustalony Unknown country	14 233	8 247	5 986	1 162	725	437

Wykres 7.3. Imigranci przebywający w województwie czasowo według kraju poprzedniego zamieszkania w 2021 r.

Chart 7.3. Immigrants staying in voivodship temporarily by country of permanent residence in 2021

7.3. Emigranci przebywający czasowo za granicą

7.3. Emigrants staying abroad temporarily

Wyniki spisu ludności w 2021 r. wykazały, że w momencie spisu 122,0 tys. osób mających stałe miejsce zamieszkania w województwie dolnośląskim przebywało czasowo poza krajem, co stanowiło 8,4% ogółu emigrantów z Polski (5. lokata w kraju, po województwach: małopolskim, śląskim, podkarpackim i mazowieckim). Najwięcej spisanych emigrantów z Polski pochodziło z województwa małopolskiego (143,3 tys. osób), a najmniej z województwa lubuskiego (43,2 tys. osób).

Ogólna liczba emigrantów czasowych obejmowała w NSP 2021 nie tylko osoby przebywające za granicą powyżej 3 miesięcy (analogicznie, jak w NSP 2011), ale również emigrantów stałych mieszkańców Polski przebywających za granicą czasowo do 3 miesięcy (którzy nie byli ujmowani w NSP 2011) – 4,4 tys. osób. Według wyników spisu w 2021 r. 117,5 tys. osób mających stałe miejsce zamieszkania w województwie, w momencie spisu przebywało powyżej 3 miesięcy za granicą (wobec większych zasobów emigracji w 2011 r. – 181,5 tys. osób). Spośród tych osób 4,9 tys. przebywało za granicą od 3 do 12 miesięcy (4,2%, wobec 25,1% w 2011 r.), a pozostałych emigrantów, tzw. długookresowych, przebywających za granicą 12 miesięcy i więcej było 117,5 tys. osób (stanowili oni 95,8% tej zbiorowości, wobec mniejszego odsetka – 74,9% w 2011 r.).

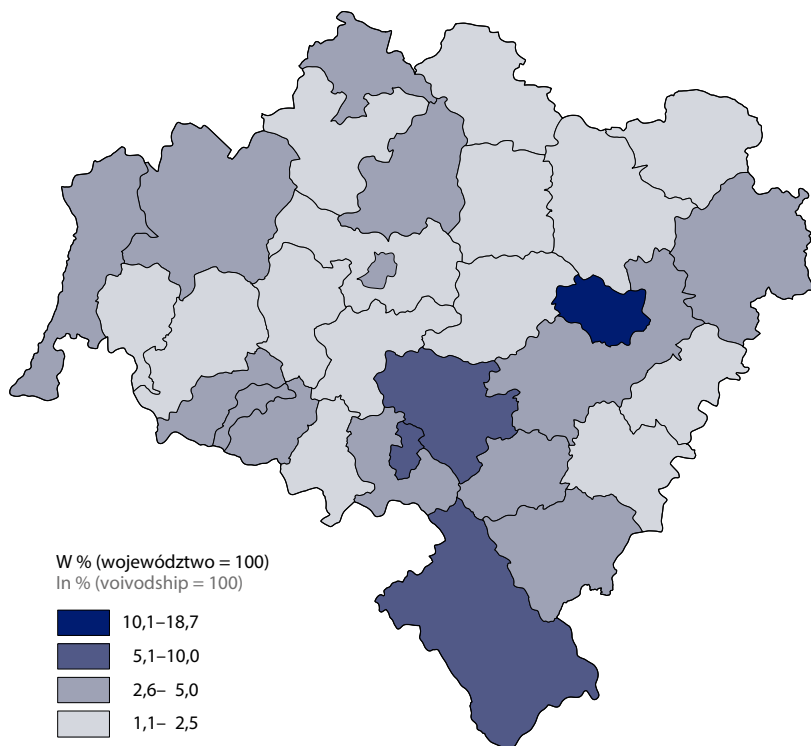
W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców Dolnego Śląska przypadało średnio 420 emigrantów (w tym 405 emigrantów przebywających czasowo powyżej 3 miesięcy za granicą; tj. o 218 emigrantów mniej niż w 2011 r. W przekroju województw liczba emigrantów w relacji do liczby mieszkańców kształtowała się na poziomie od 223 emigrantów na 10 tys. ludności w województwie mazowieckim do 642 emigrantów w województwie podkarpackim przy przeciętnej wielkości w kraju na poziomie 381 emigrantów. Woje-

wództwo dolnośląskie zajmowało 9. lokatę wśród województw pod względem wartości tego wskaźnika (w 2011 r. – 6. lokatę).

W układzie dolnośląskich powiatów najwięcej osób, które przebywały w 2021 r. za granicą, podobnie jak w świetle spisu w 2011 r., mieszkało przed wyjazdem we Wrocławiu – 31,0 tys. osób, stanowiących 18,7% ogółu emigrantów z województwa dolnośląskiego (17,1% w 2011 r.), następnie w powiatach podregionu wałbrzyskiego kłodzkim i świdnickim oraz w Wałbrzychu – odpowiednio: 9,3 tys., 7,2 tys. oraz 6,3 tys. (łącznie 18,7%). Nadal najmniej emigrantów pochodziło z powiatów milickiego i górowskiego – odpowiednio 1,1 i 1,5 tys. osób (łącznie 2,3%).

Mapa 7.3. Emigranci przebywający czasowo za granicą w 2021 r.

Map 7.3. Emigrants staying abroad temporarily in 2021

W porównaniu do wyników spisu w 2011 r. w każdym powiecie zmniejszyła się wartość wskaźnika liczby emigrantów przebywających za granicą powyżej 3 miesięcy w relacji do liczby ludności. Zmniejszeniu uległa też dysproporcja w wartościach skrajnych tego wskaźnika. W przeliczeniu na 10 tys. ludności analizowany wskaźnik emigracji w 2021 r. był największy w powiecie kłodzkim (na 10 tys. mieszkańców przypadało 591 osób, które przebywały za granicą powyżej 3 miesięcy), a najmniejszy w powiecie wrocławskim (204 emigrantów), podczas gdy w 2011 roku wskaźnik ten osiągnął największą wartość na poziomie 1 131 emigrantów (powiat dzierzoniowski), a najmniejszą na poziomie 359 emigrantów (powiat wrocławski).

Tablica 7.6. Emigranci przebywający czasowo za granicą według powiatów i płci w 2021 r.

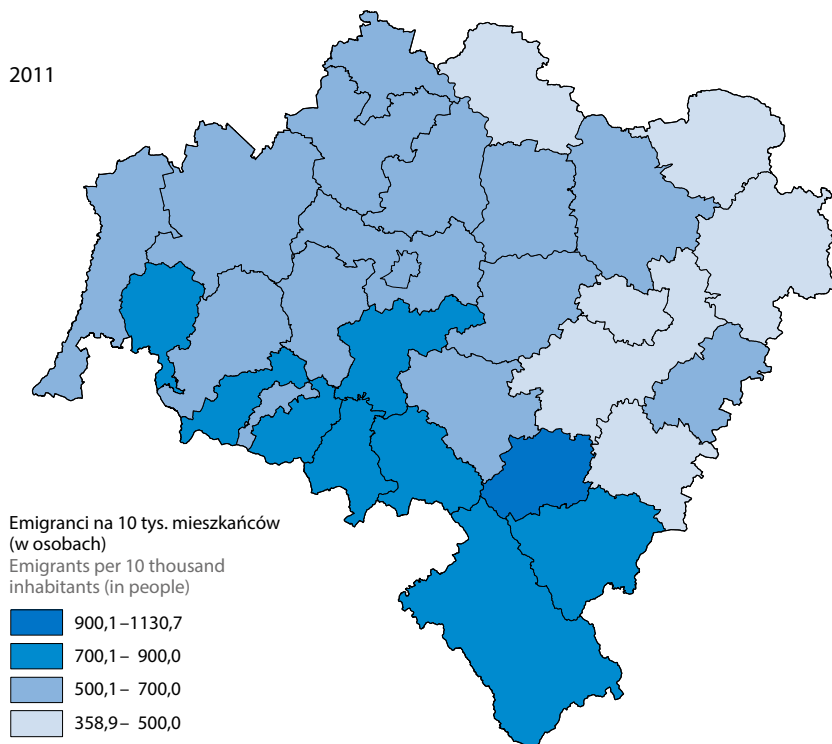
Table 7.6. Emigrants staying abroad temporarily by powiats and sex in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total			W tym przebywający 12 miesięcy i więcej Of which staying 12 months and more		
	razem total	mężczyźni males	kobiety females	razem total	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem Total	121 971	57 522	64 449	112 642	52 713	59 929
Powiaty: Powiats:						
bolesławiecki	3 954	1 924	2 030	3 598	1 710	1 888
dzierżoniowski	5 660	2 655	3 005	5 264	2 473	2 791
głogowski	3 120	1 468	1 652	2 880	1 339	1 541
górowski	1 463	753	710	1 329	668	661
jaworski	2 497	1 233	1 264	2 294	1 114	1 180
karkonoski	3 219	1 509	1 710	2 970	1 394	1 576
kamiennogórski	2 430	1 215	1 215	2 272	1 125	1 147
kłodzki	9 276	4 442	4 834	8 663	4 106	4 557
legnicki	1 988	922	1 066	1 875	857	1 018
lubański	2 946	1 396	1 550	2 725	1 272	1 453
lubiński	3 375	1 599	1 776	3 160	1 496	1 664
lwówecki	2 158	1 079	1 079	1 994	975	1 019
milicki	1 296	642	654	1 194	587	607
oleśnicki	3 930	1 841	2 089	3 630	1 686	1 944
oławski	2 938	1 432	1 506	2 731	1 320	1 411
polkowicki	1 949	886	1 063	1 796	807	989
strzeliński	1 668	756	912	1 527	684	843
średzki	1 918	920	998	1 777	849	928
świdnicki	7 211	3 477	3 734	6 731	3 220	3 511
trzebnicki	2 877	1 370	1 507	2 631	1 245	1 386
wałbrzyski	3 192	1 571	1 621	2 973	1 454	1 519
wołowski	2 112	993	1 119	1 950	900	1 050
wrocławski	3 753	1 739	2 014	3 372	1 544	1 828
ząbkowicki	3 664	1 746	1 918	3 421	1 618	1 803
zgorzelecki	4 166	1 963	2 203	3 902	1 830	2 072
złotoryjski	2 280	1 073	1 207	2 099	988	1 111
Miasta na prawach powiatu: Cities with powiat status:						
Jelenia Góra	3 791	1 740	2 051	3 474	1 591	1 883
Legnica	4 057	1 903	2 154	3 743	1 742	2 001
Wrocław	22 784	10 173	12 611	20 733	9 195	11 538
Wałbrzych	6 299	3 102	3 197	5 934	2 924	3 010

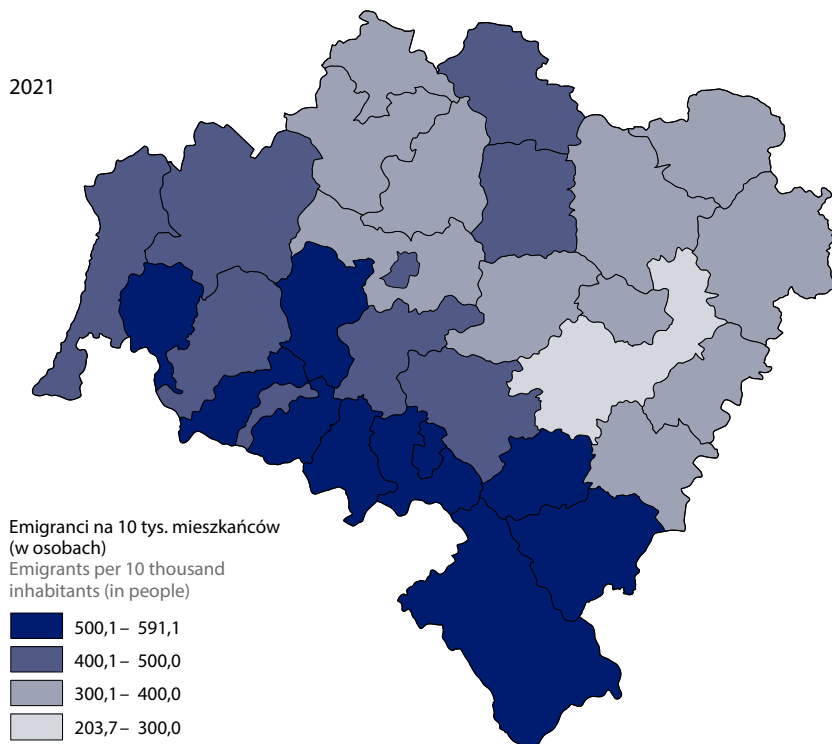

Mapa 7.4. Emigranci przebywający czasowo za granicą na 10 tys. mieszkańców^a Map 7.4. Emigrants staying abroad temporarily per 10 thousand residents^a

2011

2021

^a W 2011 r. powiat wałbrzyski łącznie z miastem na prawach powiatu Wałbrzychem.

^a In 2011 powiat Wałbrzyski including the city with powiat status, Wałbrzych.

Emigranci charakteryzowali się odmienną strukturą według płci niż imigranci. Dane spisu w 2021 r., wykazały, podobnie jak w 2011 r., że wśród ogółu emigrantów nieznacznie dominowały kobiety – 52,8% (wśród imigrantów przeważali mężczyźni; kobiety stanowiły tylko 40,7%). W 2011 r. odsetek kobiet wśród emigrantów wyniósł 51,7%, a odsetek kobiet wśród imigrantów – 38,3%.

Nieznaczna przewaga mężczyzn wystąpiła jedynie wśród migracji krótkookresowych. Średnio wśród 100 emigrantów przebywających za granicą 12 miesięcy i dłużej było 53 kobiety i 47 mężczyzn, natomiast wśród emigrantów przebywających czasowo za granicą do 12 miesięcy – 48 kobiet i 52 mężczyzn.

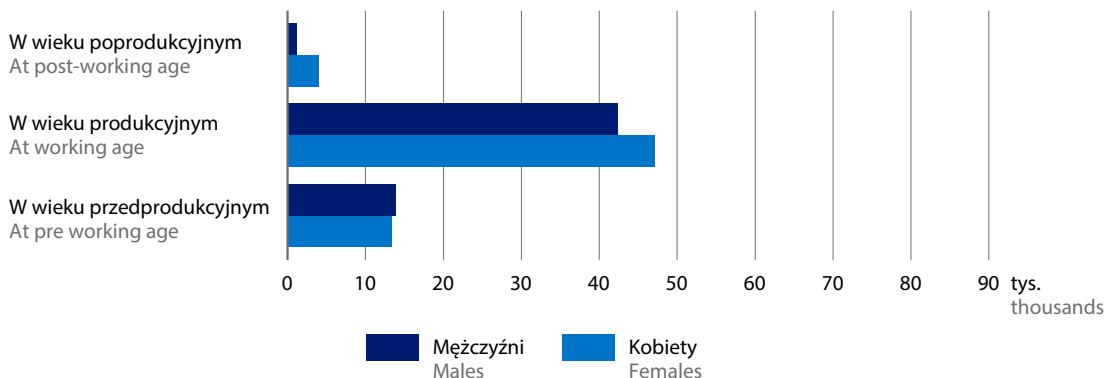
Tablica 7.7. Emigranci przebywający czasowo za granicą według ekonomicznych grup wieku i płci w 2021 r.

Table 7.7. Emigrants staying abroad temporarily by economic age groups and sex in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total			W tym przebywający 12 miesięcy i więcej Of which staying 12 months and more		
	razem total	mężczyźni males	kobiety females	razem total	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem Total	121 971	57 522	64 449	112 642	52 713	59 929
Przedprodukcyjny Pre-working	27 264	13 902	13 362	25 098	12 779	12 319
Produkcyjny Working	89 444	42 349	47 095	82 917	38 768	44 149
Poprodukcyjny Post-working	5 263	1 271	3 992	4 627	1 166	3 461

Wykres 7.4. Emigranci przebywający czasowo za granicą według płci i grup wieku w 2021 r.

Chart 7.4. Emigrants staying in Poland temporarily by sex and age groups in 2021

W momencie spisu ludności w 2021 r. zdecydowana większość – 73,3% ogółu emigrantów z województwa dolnośląskiego była w wieku produkcyjnym (przeciętnie w kraju 75,6%); w tym w przypadku migracji długookresowej 73,6%. Dzieci i młodzież (osoby w wieku 0–17 lat), czyli osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 22,4% ogółu emigrantów, a osoby w wieku poprodukcyjnym – jedynie 4,3% (przeciętnie w kraju odpowiednio 20,5% i 3,8%). W porównaniu do struktury wiekowej mieszkańców województwa dolnośląskiego emigranci okazali się młodszym społeczeństwem. Na 100 emigrantów przypadały średnio 22 osoby w wieku przedprodukcyjnym (na 100 mieszkańców – 17 osób), 73 osoby w wieku produkcyjnym (na 100 mieszkańców – 59 osób) oraz ok. 4 osoby w wieku poprodukcyjnym (na 100 mieszkańców – 23 osoby). W przypadku subpopulacji obejmującej osoby w wieku produkcyjnym sytuacja ta świadczy o występowaniu dodatniej selektywności – zjawisko emigracji w większym stopniu objęło osoby w wieku produkcyjnym niż wynikałoby to z ich udziału w ogólnej liczbie ludności. Analogicznie, w przypadku osób starszych wystąpiła ujemna selektywność, tzn., że zjawisko emigracji w mniejszym stopniu objęło osoby z tej grupy wieku, niż wynikałoby to z ich udziału w ogólnej liczbie ludności.

Tablica 7.8. Emigranci przebywający czasowo za granicą według grup krajów i płci w 2021 r.

Table 7.8. Emigrants staying abroad temporarily by country groups and sex in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total			W tym przebywający 12 miesięcy i więcej Of which staying 12 months and more		
	razem total	mężczyźni males	kobiety females	razem total	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem Total	121 971	57 522	64 449	112 642	52 713	59 929
Europa Europe	96 188	44 604	51 584	88 091	40 458	47 633
w tym kraje Unii Europejskiej of which European Union countries	62 992	29 073	33 919	56 786	25 842	30 944
Azja Asia	637	313	324	521	244	277
Ameryka Północna i Środkowa North and Central America	4 468	1 857	2 611	4 249	1 767	2 482
Ameryka Południowa South America	88	39	49	71	30	41
Afryka Africa	166	81	85	133	66	67
Australia i Oceania Australia and Oceania	761	326	435	740	316	424
Kraj nieustalony Unknown country	19 663	10 302	9 361	18 837	9 832	9 005

Dolnoślązacy przebywali na wszystkich kontynentach, jednak najwięcej osób (79,1%) przebywało w krajach europejskich (96,2 tys. osób), w tym 63,0 tys. emigrantów przebywało w krajach Unii Europejskiej.

Zdecydowanie najczęściej wybieranym przez Dolnoślązaków krajem emigracji czasowej były Niemcy (w skali całego kraju natomiast Wielka Brytania), gdzie przebywało w dniu spisu w 2021 r. 36,8 tys. osób, tj. 11,5% wszystkich polskich emigrantów w tym kraju (2. lokata, po województwie śląskim – 39,8 tys. osób). Niemcy były również najczęściej wybieranym kierunkiem emigracji dla mieszkańców województw: opolskiego, lubuskiego, śląskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego.

Na drugim miejscu wśród kierunków emigracji figurowała Wielka Brytania – 28,2 tys. mieszkańców z Dolnego Śląska. Emigracja do tych dwóch krajów stanowiła 53,3% wszystkich emigracji czasowych z województwa dolnośląskiego.

Znacząca liczba Dolnoślązaków przebywała również w Holandii – 6,8 tys. osób, Irlandii – 5,2 tys. osób, w Stanach Zjednoczonych – 3,2 tys. osób oraz w Norwegii – 2,6 tys. osób (co stanowiło odpowiednio 5,6%; 4,2%; 2,6% oraz 2,1% ogólnej liczby emigrantów z województwa dolnośląskiego).

Dla porównania według wyników spisu w 2011 r. w strukturze zasobów emigracyjnych osób mających stałe miejsce zamieszkania w województwie, a w momencie spisu przebywających powyżej 3 miesięcy za granicą (181,5 tys. osób) dominowali emigranci w Wielkiej Brytanii (57,0 tys. osób, tj. 31,4% łącznej emigracji z województwa w 2011 r.), Niemczech (44,9 tys. osób, tj. 24,8%) oraz Irlandii (13,5 tys. osób; 7,4%) i Holandii (10,0 tys. osób; 5,5%).

Wykres 7.5. Emigranci przebywający za granicą czasowo według kraju przebywania w 2021 r.

Chart 7.5. Emigrants staying abroad temporarily by country of residence in 2021

